BENEDICTI

PERERII

VALENTINI

E SOCIETATE

IESV

Aduersus fallaces & superstitiosas artes.

ID EST,

De Magia, De obseruatione Somniorum, & de Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

LVGDVNI,

EX OFFICINA IVNTARVM.

M. D. XCII.

CAMILLO

CAETANO

PATRIARCHÆ

ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius. S. D.

TRIA sunt genera rerum, CAMILLE Patriarcha illustrissime, in quarũ studio & obseruatione mortalium animi vesana quadam libidine, vel potius rabie noscendi, quæ futura sunt, fœdis & noxiis illuduntur fallaciis, atque impiis erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum pestilens vis, priuatos tantum aut singulos homines, verùm etiam Principes ac Reges, ipsásque ciuita-

tes & Respublicas inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pestes omnibus fere saeculis tum sapientes viri firmissimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes seuerissimis damnatas edictis & atrocissimis poenis addictas, è societate hominum exterminare flagrantissimè cupiuerunt, obnixéque contenderunt: perparum tamen adhuc profectum est. Adeo enim malum hoc in animis hominum haeret infixum, vt penitus extrahi vix queat, nec eius sanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri posse credatur. Itaque hic vsu venit, quod de Mathematicis scite quidam verèque dixit: Genus hominum, *inquit,* potentibus infidum, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur. *Sed nihilominùs tamen mihi quidem valde vtiliter, ac salutariter fecisse visi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis libris, vanam & fallacem, ac perniciosam esse hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum obseruationem apertè demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piúmque studium, atque vtilem conatum aemulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, vnum de Magia, alterum de Oseruatione*

Tacitus historiarum lib. 1.

tione somniorum, tertium de Diuinatione Astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est fœtus, nunc primum lucem aspiciens: quæ reliquis autem duobus libris disputantur, ea ferè sunt in Commentariis nostris partim in Danielem, partim in Genesim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum plurimis facturum, si, quò latiùs horum librorum pateat vtilitas, separatim eas disputationes, atque vnum in volumen, ídque modicum inclusas, typis excudendas curarem: ratus scilicet fore, vt eas ipsas disputationes, tum propter exquisitam multísque optatam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatémque voluminis, & plures, & auidius atque vtiliùs legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE *Præsul ornatissime: quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij, ac morum suauitatem, & quod vera animi bona cum amplissimis naturæ ac fortunæ bonis adæquasti, admirari & obseruare coguntur. Video sanè perexi-*

guum esse munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & obseruantiæ plenißimum, & quanti ego te faciam, quantúmque Caetanam familiam colat Societas nostra, certißimum testimonium.

* * *

Quamuis auctor, post initium singulorum librorum, Capitum & disputationum indicem contexat, & in editione prima posuerit: Eam tamen in hoc ipso limine visum mihi est adiungere, vt lector, quasi primo aspectu videat quid in toto hoc libro contineatur. Vale.

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI,

Qui est de Magia.

PRIMA.

AN omnia, quæ feruntur à Magis facta, sint vel ab illis, vel ab aliis conficta.

II. An omnes effectus Magiæ vere ita tales sint, quales videntur.

III. An sit aliqua Magia naturalis, & quæ aut qualis ea sit. & vnde eam homines discant.

IV. An sit aliqua Magia non naturalis, & Dæmonum magisterio, atque artificio hominibus tradita.

V. An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt Magi, sint boni, an mali.

VI. Quæ opera admiranda possint Dæmones, aut per seipsos, aut per Magos facere.

VII. *Quas res Dæmon nec per se, nec per Mago possit efficere.*

VIII. *An opera Magorum sint verè miracula, & quemadmodum à veris miraculis differat & internosci queant.*

IX. *Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astronomica.*

X. *De Arte Cabalistica.*

XI. *De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.*

XII. *An per artem magicam posit verum aurum fieri ab Alchimistis.*

XIII. *De origine Magiæ, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*

XIV. *An Magiæ studium & vsus sit licitus.*

XV. *De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi, qui restiterunt Mosi.*

XVI. *An prodigia, quæ Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.*

XVII. *Qua ratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

CA-

BENEDICTI PERERII, LIBER PRIMVS.

QVI EST, DE MAGIA.

DVPLICEM esse Magiam hic liber ostendit; alteram quidem Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram; sed paucissimis tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quę vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonúmque fraudibus & maleficiis implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Huc pręterea cognoscet lector quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantáve opera possit facere, & an

Magia duplex vna bona, mala altera.

CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA ESSE vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus mandata sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta & falsa: an verò aliqua fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.

NON EST dubium, quin eorum quæ de Magis aut dicuntur, aut scribuntur, quamplurima sint ficta & falsa: nam plerique hominum nimis sunt creduli & superstitiosi, & rebus admirandis facilè capiuntur, cùm etiam *docti viri & Philosophi* vt inquit Aristoteles, *quoniam fabula continet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur.* Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metaphorseos, omnia ficta esse à Poëtis, sicut illa de Circe & Medea, & de sociis Diomedis in aues conuersis, quæ longo post tempore circa templum Diomedis volitabant: de sociis Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias, de Arcadibus, qui traiecto quodam stagno vertebantur in lupos: de socero Medeæ, quem illa à senectute ad iuuentutem reuocauit: de draconibus quibus simul iunctis Medea volauit per aëra, & de aliis id genus fabulis, quas Poëtæ cum ad oblectationem legentium, cum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à Magis esse facta. Nam Scriptura in Exo. commemorat

Magorum opera magna ex parte ficta

Aristo lib. 1. Metaphys.

Exod. 7.

memorat opera Magorum Pharaonis, & primo Regum capite vicesimo octauo, scribitur de Phytonissa, quæ suscitauit Samuelem, & Psalmo 57. de venefico incantante sapienter aspidem, ob id obturantem aures suas: & Matthæ. vicesimo quarto: *Surgent*, inquit Dominus, *Pseudoprophetæ, & dabunt signa & prodigia*: non vtique alia arte quàm magica. Ex historiis Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus: quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac inscriptione: Simoni Deo Sancto: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in Actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc est virtus Dei, quæ vocatur magna.* Narrat beatus Hieronymus in vita Hilarionis, cùm quidam iuuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eum ad magicas artes conuersum, quas apud Memphim Ægypti didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strygibus vulgo circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere. qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strygibus, & Alphonsus de Castro in eo, quod scripsit de Punitione hæreticorum, non illi quidem tamquam dubia & incerta, sed tamquam sibi

Iustinus martyr.
Irenæus.
Tertullianus.
Eusebius.

notissima

notiſſima & exploratiſſima tradiderunt.

Mira opera Magorum ex Philoſtrato.

MIRA ſunt, quæ Philoſtratus in libris de vita Apollonij memorat, vel Brachmanas Indorum, vel Gymnoſophiſtas Æthiopum, vel ipſum Apollonium geſſiſſe. Tale eſt illud, quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidiſſe Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbriũ, alterum ventorum; illud, cùm nimia ſiccitate India premebatur, apertum nebulas emittebat vniuerſam illam terram humectantes: nimios autem imbres occluſum cohibebat: alterum adapertum efflabat ventos regionem perflantes, quò ſalubrius eſſet Cœlum. Tale etiam eſt illud, quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cùm Apollonius cum Iarcha, & aliis Brachmanis menſæ accubuiſſet, tripodes lapideos ſua ſponte fuiſſe motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos eſſe, certa menſura vinum & aquam miſcentes, & cyathos proferentes. Nec ſileri debet, quod Philoſtratus libro quarto, capite decimoſexto ſcribit de puella, quæ tamquam mortua portabatur ad ſepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tamquam ſecreto quædam illi admurmurans, & inſuſurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile eſt, quod idem auctor narrat libro ſexto, capite tertio de ſtatua Memnonis, quam cùm radius ſolis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, ſtatua more hominum loquebatur. His adde, quod ab eodem memoratur eiuſdem libri ſexti capite quinto, iuſſu Veſpeſionis, qui princeps erat gymnoſophiſtarum, apud Æthiopes,

vlmum quamdam voce quidem clara & distincta, sed tenui admodum & quasi fœminea salutasse Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octaui, Apollonium cùm esset in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo condemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, vt eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniámque coarguit Eusebius Cæsariensis: Alexander autem Mammeas Imperator Romanorum in suo Larario imagines Christi, Abrahæ, & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

Eusebius in libro contra Hieroclem.

Verum, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab aliis conficta, & superstitiosis, nimiúmque credulis hominibus persuasa. Quis enim vera concedat, quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Æneidos promisisse dicitur:

Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit; ast aliis duras immittere curas,
Sistere aquam fluuiis, & vertere sidera retro,
Nocturnosq; ciet manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsáque: totámque Magiam reiicit & damnat. Nam libro tricesimo capite secundo. *Immensum*, inquit, *& indubitatum*

Plinio nulla est Magia

exemplum

exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non *enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium, vel diligentia, vel qualibet facultas, nec studium, cum eius discendæ auidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum Rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cœnisq; magicis eum initiauit: sed is regnum quidem à Nerone accepit; Magiam autem quæ nulla est, docere eum non potuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis vmbras, sed in his veneficas artes pollere, non Magicas.* Hæc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorum esse vana & falsa, ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius libro vicesimo sexto, capite quarto his exemplis; *Magi aiunt Æthiopide herba amnes ac stagna siccari: conte-ctu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum rege Legatis, vt quocumque venissent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, boniq; & fortunati gignantur liberi.* Et libro vicesimo quinto, capite nono: *Circa herbam,* inquit, *quam nostri Verbenacam vocant, Magi mire insaniunt: hac perunctos impetrare, quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nulliq; non morbo mederi.* Lege apud Aul. Gellium libro decimo, capite duodecimo, & apud Plinium libro vicesimo octauo, capite primo, quæ fabulantur Magi de Chamaleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocra-

Figmenta Magorum Plinio.

Aul Gellius. Plinius.

tes

tes medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebrauit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post Romam conditam trecentesimo: vt auctor est Plinius libro tricesimo, capite primo.

CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIAE sint simulati & tantùm apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur, an verò sint aliqui eius effectus etiam veri & naturales, nempe tales reuera, quales videntur.

Opera Magorum vera aliquãdo sunt. NONNVLLOS effectus Magorum naturales & veros esse, tum ex sacris literis, tũ ex aliis probatis historiis compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat Scriptura cap. 7. Exod. itaque sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoq; declarat Samuel
1. Reg 28. à Phytonissa suscitatus; quem fuisse verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici c. 46. nos dubitare non sinit. Ad hæc Dominus noster ait venturos
Matth. 24. pseudoprophetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portenta magna: quæ S. Pau-
2. Thess. 2. lus vocat mendacia, non quod omnia per se, & sua natura sint futura falsa, sed quòd fiẽt ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quòd putabuntur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cùm non sint talia. Nónne DEVS Deuterono. 13. denunciat venturos pseudo-

pſeudoprophetas prędicentes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat prædictum? Dæmones item naturali ſolertia, quæ ſumma illis eſt, & ſcientia cunctarum rerum naturalium, quam propter peccatum non amiſerunt, deniq; longiſſimi temporis experiẽtia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipſarúmque rerum inter ſe vel ſympathiam vel antipathiam,& quemadmodum inuicem applicari & tẽperari debeant, quò mirabiles & inuſitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos miniſtros ſuos præſtare poſſunt. Atque hæc eſt doctrina Beati Auguſtini in lib.3. de Trinitate, cap.7. & 8. in libro Octogintatrium quæſtionum,quęſt.79.& in quæſtione 22.in Exodum,à Chriſtianis Philoſophis iuxta & Scholaſticis Theologis recepta. Neque poſſumus negare (ſunt enim multis Romanæ hiſtoriæ ſcriptoribus prodita) duarũ Romanarum mulierum duo facta per quã memorabilia. Cum enim mater deorum ex Peſſinunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam: ita dicitur hæſiſſe in Tiberi, vt non hominũ, non boum vi moueri loco poſſet. Q. Claudia veſtalis,quò ſuam caſtitatem probaret, diſcinxit ſe, zonamq; naui alligans,eam quo volebat,deduxit. Thucia quoque veſtalis,quò ſuã etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi hauſtam cribro tulit vſq;ad Capitolium,anno vrbis conditæ ſexcenteſimonono, vt tradit Plinius lib.28. cap.2. Nec poſſumus inficiari opera Magorum, homines fœmináſve inflammari ad libidines,& ad amores ante exoſos: cuius rei exemplum af-

fert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quamquã duo illa, quę virgines illas vestales egisse diximus, putat S. Thomas in quæstionibus de Potentia, q.6. art. 5. etiã ministerio bonorũ Angelorum, Deo sic volente, castitatis virtutem & præstantiã commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

Notabilis sententia B. Tho.

Plurima opera Magorum simulata.

CÆTERVM plurima Magorum opera esse simulata, fallentia oculos spectãtium, nudamq; tantum eorum, quæ repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atq; compererunt, & ego facilè credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirãdæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus li.15. de Ciui Dei, c.17. & 18. de sociis Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de sociis Diomedis in aues cõuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno trãnsformatis in lupos, de stabulariis quibusdã mulieribus; quas narrat B. August. suo tempore in Italia viatores, quibus caseum dabant veneficiis imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquamdiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

l. 18. c. 18.

TALE quoque fuit quod Philostratus lib.4. cap.5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia, quæ speciẽ gerens pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdã Menippi iuuenis formosi, ei velle nubere. Die igitur nuptiis dicato mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini, & dapum copia instructissimum, quò cùm ingressus esset Apollonius,

Lamiarum ingenium & libido.

lonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: *Tantali hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cùm nihil tamen essent: talem enim esse hunc omnem apparatum existimare debetis: neque enim quæ apparet materia, vlla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, vna est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare.* Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenũ corporibus vesci, vbi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Nõ sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. ca. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amœnissimis locis iucundissimè epulari & ludere, cùm neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantùm imaginationum ludificatione.

HOC etiam euidẽtissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leones, vel lupos subitò producere posse: & nonnunquam in spectaculis ex terra: faciunt subitò existere leones vel lupos, constat autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni

posse nisi ex semine, nec ad iustam magnitudinem nisi statis temporum interuallis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocati ad vitam, sicut traditum est de puella illa, quam Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quōdā ab Hercule ad vitā restituta. Plinius etiā lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadē celeberrimū tempore Pompeii Magni medicū, quēdam hominē mortuum è funere retulisse & seruasse. Non posse autē Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita cōcluditur: Si animus hominis est mortalis, non potest semel extinctus idem numero reuiuiscere, sin autem est, vti verè est immortalis, non potest vllis hominum vel dæmonum artificiis, vel vllis naturalium agentium viribus rursus ad corpus suum animādum viuificandúmq; reuocari: nam cùm sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates: nec vllius rei creatæ potestati subiacet. Necesse est igitur resurrectiones mortuorum quæ à Magis factæ narrantur, vel esse fabulosas vel fuisse simulatas, & tantum in speciem factas.

Nulla vi & arte magica posse mortuos reuiuiscere.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA naturalis.

Licet iam vsus obtinuerit, vt nomen Magię ferè in malam partem accipiatur, pro ea nimirum arte, quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere simulat; & Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dæmonibus res stupendas efficiāt.

velati

veluti ſunt præſtigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attamen nec nomen Magiæ abſolutè & præciſe ſumptum hoc ſignificat, nec à principio ſic fuit vſurpatum, ſed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inuſitatas, & admirandas ratione quadam occulta, & aliis hominibus incognita, Sic generaliter ſumpta Magia dupliciter diuidi poteſt: altera enim eſt naturalis, altera non naturalis. Naturalē voco, quæ cognitione & applicatione quarumdā ſingulariū virtutum, quæ ſunt in rebus naturalibus quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia ſuo loco & tēpore, & ſicut opus eſt inuicē componendo & tēperando effectus quoſdam inuſitatos & admirandos, & quorū ratio videtur incōprehenſibilis moliuntur: Magia autē non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, veruntamen non vtens viribus agentiū naturalium, ſed ſola dæmonū opera & ope. Naturalis autē Magia rurſum triplex tradi poteſt: alia enim dici poteſt humana, quia humano ſtudio & diligentia comparatur: altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur. Tertia dæmoniaca quam dæmones tradunt iis hominibus, qui ſe illis impia ſocietate & fœdere deuinxerunt. *Triplex Magia naturalis.*

ESSE autem Magiam quamdam naturalē, quæ eſt ſecretior quædam & abſtruſior ſapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vſu quarumdam rerum naturalium mira perficit, nullo modo viris doctis dubitandū eſt. Quis enim vel tinctus dumtaxat literis philoſophicis neſcit *Eſſe naturalem quādam Magiam.*

quam sacrificatura ad aras accesserat corona igne rapta, & cap.107. *In Nymphæo exit è petra flamma quæ pluuiis accenditur*, & cap.103. *In Dodone Iouis fons cùm sit gelidus, & immersas faces extinguat, si extinctæ admoueantur, accēdit. In Illyrii supra fontem frigidum expansæ vestes accenduntur.* Idem Plinius li. vlt. cap. 4. *Adamas (sic Græce dictus quod nec ferro nec igne dometur) hircino tamen rumpitur sanguine, & cum magnete lapide in tantum dissidet, vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Verum nihil esset mirabilius magnete si vis eius non adeo nobis esset nota & explorata. Nam rationem cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi tactam eatenus agitet, quoad illa directo septemtriones spectet quis nobilium Philosophorum non diligentissimè inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut satis explicauit?* Sed omnia excedit miracula Echeneis pisciculus quem Latini vocant Remoram, **Remora piscis.** cuius meminit Aristoteles libro 2. De Historia animalium caput 14. sed Plinius libro 32. cap. 11. non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam sibi suisq; tempor hominibus plane cognita & explorata tradens, ait, *eum semipedalem esse, limaci magnæ similem adhærentemq; nauigiis: licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo ferantur, eorum tamen ita frænare impetum, vt stare cogat non labore vllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuisse prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliam. Idéoque Cæsariana classis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiam eius memoria Caii principis ab Astura Antium remigantis quinquere-*

 mem

remem quadringẽtorum remigum viribus propulsam eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigium receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carẽt, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testificati sunt, tũ haud dubium reliquit S. Augustinus multis certisque eius rei positis exemplis. *Nouimus*, inquit, li. 14. de Ciuitate Dei, ca. 24. *hominum quorundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt, & audita vix credunt. Sunt enim qui aures moueant, vel singulas, vel ambas simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cum volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordiis contrectatis, quod placuerit integerrimum proferunt. Nonnulli ab imo sine pædore vllo: ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cùm vellet: notum est quosdam flere cum volunt, atque vbertim lachrymas fundere, Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quando & placebat ita se auferebat à sensibus, & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicãtes, & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vllo doloris sensu, nec in eo vllus inueniebatur anhelitus:* Hæc ibi Augustinus.

Hominum naturæ mirabiles.

Sphæra Archimedis.

IAM verò Sphæram illam, quam tradit Cicero 1. libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura Deorum ab Archimede

mede primum, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestium orbiũ conuersiones suis motibus clarissimè perfectissimeque representantem, quis humanum, ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum, & opus credidisset? Huc etiam referri potest, quod Albertus capite 3. libri sui de Moribus animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idémque contingebat alteri puero ilius fratri, versus latus eius dextrum, & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse alio, quàm in proprietatem occultam, quæ vtriq; in eorum ortu indita est à cœlo, quamquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

SI igitur tã mira sunt naturæ opera: cur non sapiens reconditiori naturalium rerum cognitione vsuq; præditus similia facere posset? Atque hæc est Magia naturalis. *Tales erant apud Persas Magi* (ait Philo in li. Quòd omnis probus sit liber) *naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtute: contemplantur clarius, & alios iisdem initiant mysteriis.* Et in libro de Specialibus legibus: *Veram*, inquit, *Magiam, hoc est, perspectiuam scientiam, per quam naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendámque non plebeij solùm testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi familiariter cũ Magis versato.* Beatus Hieronymus exponens secun- *Quales Magi Persarum.*

 dum

dum Danielis caput: *Magus*, inquit, *sunt qui de singulis Philosophantur, nec malefici sunt sed Philosophi Chaldaeorum & ad artis huius scientiā reges quoque & principes eiusdem gentis omnia faciunt.* Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt. Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira, quę de eo narrantur, effecisse, idemque sensit de illo Iustinus martyr, in Quęstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesimaquarta ita scribens: *Apollonius vt vir naturalium potentiarum & dissensionum atque consensionum earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non authoritate diuina. Hanc ob rem in omnib. indiguit assumptione idonearū materiarū quæ cū adiuuarent ad id perficiendū quod efficiebatur. Et Apollonii quidem opera quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionem hominū, non euertit* DEVS Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archimedes admirandū illud theorema ponere.

Matth. 2.
Iustini martyris testimonium de Magia Apollonii Tyanei.

Quamtumlibet onus quibuslibet viribus mouere, nec posuit modo sed & apertissime demōstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationem illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariam quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusque impositis procul assidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cúmque Marcellus maximo exercitu terra marique Syracusas, obsideret, Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis

Archimedis scientiæ potentia.

ris

ris machinas telaq; huius Magiæ naturalis sciẽtia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se non contra homines sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architę Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & Apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse, ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectãtium admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boëtium, in epistola quadam siue à Cassiodoro: siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret, aues simulatæ dulcissimè canerent; homines ærei in aëre buccinarentur. Verum de his satis, illudque ratum & indubitatum sit, esse quamdam Magiam naturalem, quam qui tenent (paucissimi autem benè tenent) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: Tum quia opera illa sunt inusitata: Tum quod secreta quadam ratione & aliis occulta fiant. Quamobrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum dæmonibus, & non nisi eorum ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionem quodam loco scribit Galenus, & Boëtius libr. primo de Consolatione prosa quarta, quæritur se propter recon-

Plutarchus in Marcello.

Columba lignea volans.

Caput aneũ loquens.

Mira opera Boetii

ditoris Philoſophiæ cognitionem, & quarumdam rerum mirabilium effectionem, tamquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe accuſatum & damnatum.

Naturalis Magia Salomonis, 3. Rg 2.

Magiæ autem naturalis, non humano ſtudio partæ, ſed à Deo vel Angelis bonis acceptæ manifeſtū eſt argumentum perfectiſſima rerum omnium naturaliū ſcientia diuinitus infuſa Salomoni: per quam veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certè ſi voluiſſet facere potuiſſet. Ioſephus certè libr. 8. de Iudaicis antiquitatibus ait Salomonem inſtituiſſe occulta quædam remedia ad pellēdos morbos & fugandos dæmones: *Incantationes*, inquit: *compoſuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps numquam reuerti audeant: atq; id ſanationis genus etiam ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe: & ſe vidiſſe Eleazarum Iudæum, præſente Veſpaſiano aliiſque Principibus, multos à dæmonibus vexatos hac ratione liberaſſe. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, ſub cuius ſigillo incluſa erat ſpecies cuiuſdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per naſum contrahebatur dæmonium, & & collapſo mox homine, adiurabatur dæmonium, ne amplius rediret. Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Diſceſſus autem dæmonis ab homine illud erat indicium, quod iuſſu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi poſitum, inuiſibiliter euertebatur.* Hęc ex Ioſepho. Sed profectò illa ratio eiiciendi dæmonē, non ex Magia naturali, ſed ex ſuperſtitioſa, & Diaboli artificio compoſita proficiſcebatur, nec eā credibile eſt inſtitutam

eſſe

à Salomone, nisi forte postquam is DEI gratiã perdidit in cultũ idololatriæ prolapsus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilẽ vim eius piscis, quẽ in Tigri cœperat, Angelo Raphaele docente, cognouit, nã sic Tobiæ dixit Raphael (vt legitur cap. 7. illius libri) *Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vnguendos oculos, in quibus fuerit albugo & sanabuntur.* Simili remedio piscis Gregorius Turonensis Episcopus, cùm puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit. 3 Reg

NONNVMQVAM etiam Magiam naturalẽ discunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pharaonis eam didicisse, certum est. Immo ferè qui hanc Magiam tenent, cùm sint homines minimè probi, & Philosophiæ aliorumq; liberaliũ doctrinarum rudes & imperiti, non dubium est, quin vel ipsi eam artem à dæmonib. didicerint, vel ab his, quibus eam dæmones tradiderint. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucissimis, nec nisi iis qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione vsi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQVA MAGIA NON naturalis, hoc est, quæ non ad naturam, sed ad dæmones necessariò referri debeat.

MVLTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessario

guras,pingunt characteres, & alia quædã adhibent, quæ per se nec vim habent naturam producendi illos effectus, nec præparandi materiã ad illos producendos,aut accipiendos:non igitur Magi opera illa faciũt per causas naturales.

AD hæc, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est illud quod nonnunquam faciunt Magi, vt ad eorum præsentiam, & fores, & alia loca quæ clausa sunt, repentè patefiant: interdum etiam se vel alios repentè ex hominũ conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit,quod Magi non faciũt hæc,nisi pronunciando certas quasdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicæ ponunt: voces autem & verba, cùm ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa vt aliquid fiat, nisi dupliciter: vel ratione rerum, quæ illis verbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus,eos variè afficiunt & mouent,præsertim adiuncta decenti conueniẽtiq; actionis & pronunciationis ratione,& hoc modo oratorum & concionatorum vérba, mouere solent audientes,sed hic modus mouendi, non nisi ad audientes qui intelligunt,pertinere potest. Vel mouent verba, propter suauitatem modi,quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia vocibus musicis variè affici & permoueri cernimus:

Quomodo voces possunt esse causæ efficientes aliquarum rerum.

neutrum

neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producunt. Iam verò, cùm Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis: quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

POSTREMÒ, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quòd non solùm Magi miranda illa opera per seipsos faciunt, sed quasi quædam dictata tradẽtes aliis, eadem per illos perficiunt, quin etiam vsu venit quosdam planè ignorãtes, an illa essent vel à dęmone tradita, vel magis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisque vtentes, mira etiam fecisse: quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorum, exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre, sed frustra & infœliciter. Verùm eorum opinionem infrà explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam, quam hic docuimus & cõfirmauimus, ab omnibus Platonicis fuisse probatam

batam,& literis traditam,hoc enim sensit Plotinus,Porphyrius,Iamblicus,Proclus: hæc etiã fuit & Pythagoreorum doctrina, imò ante hos omnes idem in Pęmandro sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI, QVORVM opera & auxilio Magi mira faciunt,sint boni, an mali..

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, eósque iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per causas naturales, sed exuunt naturæ corporeæ potestatem,non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisque argumentis ostendi & concludi potest. Primò,eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tamquam deos,sibiq; sacrificia fieri,hoc autem est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt,decipiendis hominibus; aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant,sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quemdam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisséque: *Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum,&c. Deum adora.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi,& artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium aliis,hoc est ad patranda adulteria,furta,homicidia, atque adeò infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus

Dæmones sunt spiritus illi qui Magos docent.

Apocal.19.

uent,& ab eiusmodi sceleribus abhorrẽt. Post hæc, Magi multa miscent mendacia, multásque fallacias, quibus homines circũueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea Magi inuocando eos, quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint, & cum venerunt, imperant illis, & cogunt, ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, vel simulant dæmones se cogi à Magis, cùm tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quò faciliùs decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eiicere dæmones potestate principis dæmonum, quia non potest Satanas Satanam eiicere: alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset: intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo: vel de eiectione, quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euertendi imperium, quod habet in homines. His adde, quia vt bene inquit Eusebius lib 5. de Præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias, quibus dæmones aduocant, eósque vel loco, vel annulo, vel vasi, vel statuæ, vel aliis rebus adesse cogunt? Vnde scire quibus sacrificiis, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur,

Quomodo Magi dæmonibus imperent.

Matth. 12. Luc. 11.

tantur,

tantur & fugentur, vel oblectentur & allicientur? & alij quidem dæmones, aliis rebus: vnde, inquam, homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID quod non est credibile hominē posse imperari Angelis bonis, eósque vel reluctantes cogere, & compellere ad aliquid faciendum: quod tamen Magos facere disertissimis verbis declarauit Porphyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Ægyptium, quam Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 6. scriptis suis inseruit: ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epist. Porphyrius nōnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciūt dæmones inuocando. Prima dubitatio est: *Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones tāquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt.* Secunda: *Cur dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua & flagitiosa.* Tertia: *Nolunt illi exaudire Magum, qui non multis dieb. ante se abstinuerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines.* Quarta: *Volunt Magum inuocaturū ipsos, ante ab esu carnium abstinere, cùm ipsi tamen nidore ac sanguine cæsorū animaliū maximè oblectentur.* Quinta: *Ei qui mortuum tetigit ad operationes magicas accedere non licet: cùm tamen mortuis & cadaueribus animaliū res magicæ ferè peragantur.* Sexta: *Magi minantur Soli & Lunæ, & diis cœlestib. dicentes se cōcisuros cœlum & arcana Isidis edicturos, & Osiridos mēbra Typhoni tradituros, nisi dij adueniant; & respon-*

Dubitiones nouem Porphyrij de iis quæ faciūt aut dicunt Magi inuocando dæmones.

deant ipsis, absurdum tamen videtur, Deos quasi infantes eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. moueri autē eos istis minis Chereō sacer scriba testatur & hæc esse illa inquit, quibus Dæmones maximè coguntur. Septima: *preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridicula videntur: sic enim eos compellant: Tu, inquiunt qui è limo emersisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atque his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subiicere.* Octaua: *Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtuntur ad Deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur mouebuntur, non enim Dij sunt Ægyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt.* Nona: *cùm dæmones sint supra ordinem rerum sensibiliū quomodo possunt rebus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt, aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat.* Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione cōiunctam diuum prænominare solent, in libro quem De mysteriis Ægyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse magis incredibilia & absurda, maioribusque implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationibus, & nō nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut aliis signis adhibitis, aduocētur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen, & diuinitatem in stellis, easq; pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulando per stellas multa maleficia, maltaq; incommoda, & detrimenta inferri hominibus, infament eas, & exosas reddāt hominibus. Præterea, quia dæmones, cùm non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad affectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnumquam, dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthęi. cap. 4. & 13. cùm enim cerebrum hominis, auctore Aristotele: sit omnium corporis partium humidissimum, ideóq; maximè subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiā & vim cōmouendi humores, in cerebro autem perficiātur actiones interiorum sensuū, hinc fit, vt dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè perturbent phantasiam hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatū. Porro dæmones, sicut dixit B. August. 21, De Ciuitate DEI, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus, aliísq; cæremoniis, nō tamquam,

Notabilis dubitatio.

tanquam animalia cibis,sed vt spiritus signis,ea ratione,vt hæc illis exhibentur in signum diuini honoris,cuius illi sunt cupidissimi.De hoc vide S.Thomam prima parte, quæst.115.art.5.

CAPVT VI.

QVÆ OPERA ADMIRANDA POSsint facere Dæmones vel per se ipsos, vel per Magos.

DVo sunt hîc ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo interroganti vnde veniret, respondisse, *Circuiui terram & perambulaui eam*, & Dominus
Iob.1. & 2. in Euangelio ait quendam spiritum nequam egressum ab homine, quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterũ assumptis
Matth.12. aliis septem spiritibus nequioribus se, ad eũdem illum hominem reuertisse: & Petrus admonet fideles, *vt sobrii sint, & vigilent, quoniam aduersarius eorum diabolus, tamquam leo rugiẽs circuit*
1.Pet 5. *quærens quem deuoret*. Alterum quod hoc loco ponimus est, dæmonem non solum posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex sacris literis certũ est: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia:sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cœlestes,
Dæmones mouent corpora. sic Dæmones possunt mouere alia corpora: &
Dan.14. sicut Angelus ille Prophetam Habacuh capillo capitis apprehensum, ex Iudæa, Babylonem vsque

vſque tranſportauit, indéque reportauit in Iudæam, ita poſſet dæmon idem facere, quin imò id eum feciſſe certum eſt, legimus enim diabolum, Dominum noſtrum tuliſſe in pinnaculum templi, & in montem excelſum. Nec hoc loco diſputandum eſt; an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate eius: nam diſtinctam eſſe equidem arbitror, licet plerique negent. Verùm eius quæſtionis tractatio aliena eſt huic loco. Nec definio nunc quanta ſit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & non amplius, id enim incognitum mortalibus puto, exiſtimo tamen in dæmonibus ſuperioribus maiorem eſſe hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: ſicut enim eorum naturæ ſunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoq; eorum potentię ſunt vel fortiores, vel imbecilliores. Nam quia Angelus eſt terminatæ ſpeciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec poteſt eſſe vbique locorum, neque poteſt quantacúmq; velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea ſciendum eſt, duplicem eſſe dæmonum actionem quæ à Philoſophis vocatur tranſiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiſcitur à dæmone, & hæc eſt motus localis, quo mouet corpora: nam ſicut intelligentiæ non per aliqua media inſtrumenta, ſed immediatè mouent orbes cœleſtes, ſic dæmones immediatè poſſunt mouere corpora ſecundum locum. Altera eorum operatio tranſiens, eſt mediata, nempe quæ motionem localem ab ipſis factam cóſequitur: dæmones enim afferendo ex variis locis & inuicem

Matth. 4.

Duplex actio demonum tranſiens.

uicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidem existunt ex causis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus, qui illas causas præsentes fecerunt, & materiis quæ ab illis aptæ sunt pati accommodarunt. His positis, quænam opera mira dæmones possint facere, demonstremus.

Opera quæ possunt dæmones facere. Principio per motũ localem multa possunt dæmones facere, quæ fidẽ excedere videantur, quorũ nonnulla hic subiiciam exempla. Primò possunt ignem ex superiore aëris parte dimittere, quo multa consumant & perdant: possunt etiã immittere vehementes & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur aduersus Iob: *Iob 1.* *Cecidit* (inquit scriptura) *ignis de cœlo & tactas oues puerosq́; consumpsit: & repentè ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruẽs oppressit liberos tuos & mortui sunt.* Potest dæmon grauissimas tempestates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo commouendo, vel per concitatissimos ventos. Potest terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem spiritum in cauernas terræ, vel in illis inclusum vehementissimè agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duob. doliis, quæ vidit Apollonius apud Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebant, clausa verò eadem cohibebant, atque compescebant. Secundò potest transferre ex vno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic diabolus Christum

ſtum tulit in pinnaculum templi & in montem excelſum, & hiſtoria Eccleſiaſtica narrat, Simonem Magum à dæmonibus per aera euectum eſſe in cœlum. In hiſtoriis etiam Gentilium traditum eſt, nonnumquam viſos eſſe ſerpentes, dracones & homines per aera volantes, quin etiam Albertus tradit nonnumquam boues ſeu vitulos pluiſſe: quod hac ratione factum eſſe exiſtimandum eſt. Tertiò poteſt dæmon ſubitò res præſentes è conſpectu hominum ſubtrahere, atque ita reddere inuiſibiles, ſicut Apollonius cùm eſſet in conſpectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omniũ exceſſit, & niſi volumus fabulam fuiſſe id, quod de Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cùm volebat, potuiſſe latere oculos præſentium & ſpectantium, idq; feciſſe, non vi & poteſtate eius annuli, quem geſtabat, vt illi tradunt, ſed potiùs dæmonum artificio. Quartò poteſt facere, vt ſtatuæ, vel aliæ res inanimatæ ambulent, & incedant more hominũ, dæmone illas mouente, & motum moderante: ſic factum eſt quod ex Philoſtrato ſuprà commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarcham præſente Apollonio, in conuiuio per ſe mouebantur, & more famulorum miniſtrantium menſis, & pocula, & fercula conuiuiis ſuo loco & tẽpore præbebãt. Quintò poſſunt facere, vt ſtatuæ, arbores. animalia loquantur more humano: qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vlt. de ſimulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veiis Romam transferre religionis ergo

Matth. 4.

Plato in 2. de Rep. Cice. lib. 3. de offi.

Statuæ per ſe incedentes.

Statua loquẽtes more humano.

 cupiebant.

cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrum an Romã migrare vellet, velle se respondit: qua voce audita lusus in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratum bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: *Rite me matronæ vidistis. rite me consecrastis.* Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus, bello etiam Punico secundo fertur Gneo Domitio, bouem dixisse: *Caue tibi Roma.* Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Æthiopũ, quorum princeps erat Thespecion, eius tacito iussu arborem vlmũ humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leones, vel arbores vel alias res inanimas modo hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet iuxta vel intra illa corpora. Sic Angelus, qui occurrit Balaam ei mortem intentans, fecit, vt eius, asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdam, qui per organa, vel alia instrumenta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint flatum quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominum æmulari & reddere videantur. Sexto; possunt facere vt animalia mirabili quadam ratione se ipsa moueant; & quædam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius libro 1. capite octauo quod est

Num. 22.

de Miraculis de serpente illo Æsculapii, quem Romani quasi volentem & intelligentē, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dantem, Epidauro Romam aduexerunt. Huius etiam generis est, quod narrat Philostratus lib. 5. cap. 15. de leone quodā mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Ægypto per vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo non nocens, sed etiam blandiens, qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant: *Hic*, inquit: *leo me rogat vt vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondam Amasis Ægypti rex*, quæ simulatque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit. tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat: *Hunc*, inquit Apollonius: *Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum tamquam, egenum mendicare indignum iudico.* Hæc ille: quæ omnia arte magica Apollonij, & opera Dæmonum facta sunt., quo facilius error Pythagoricus de trāsmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historiis Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum, Claudiam mulierem Vestalem quo suam pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non possent, zona sua quo volebat nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium

Fabula Leonis, Apollonij.

vsque

vsque cribro tulisse: hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspēsam tenebat. Octauo: potest facere, vt subitò globus aliquis igneus vel flāma appareat, vel circū aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormiēti, ex capite flāmam emicuisse; & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionāti, & milites ad vltionem exhortāti, arsisse simili modo. Nono: potest aquas fluminū dirimere, & eas retro pellere ita vt flumina retro fluere videantur, quod Plinius suo tempore accidisse scribit libr. 2. cap. 103. his verbis *Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus.* Decimo: potest Dæmon varia corpora variè formata assumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel eo, aut aliud quoduis animal videatur, idque facit vel ad exterrendos: vel ad decipiendos homines. Legimus enim. B. Antonio dæmones in variis animalium formis & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciēdum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus, cum acię Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanarum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu vrbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nunciātes illo ipso die Persam regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est.

Amnes retro fluentes.

eſt. Vndecimo: poteſt Dæmon repreſentare, varias figuras cuiuſlibet rei, vel auri, vel gemmarum vel dapum, vel hominum. Nam ſicut fictores ſculptoréſue ex materiis ſibi ſubiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales vt veræ ac naturales videantur, ſicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfectè naturales vuas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas eſſe dicatur. Sic Dæmon ex aëre condenſato vel alia quauis materia, cuiuſlibet rei figuram effingere poteſt: cuius rei ſupra ex Philoſtrato exemplum poſuimus, lamiæ cuiuſdam quæ Menippo, quem decipere volebat maximas opes pretioſa ornamenta, magnam copiam vini & epularum oſtentabat, quæ Apollonius oſtendit eſſe tantùm inania ſimulacha & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: poſſunt concitare & conturbare humores vel ſpiritus qui ſunt in corpore humano, diſiungere etiam atque diſtrahere partium compages & connexiones, qua re grauiſſimos morbos & acerbiſſimos cruciatus efficiunt, ſicut in iis qui à Dæmonibus torquentur, cernere licet. Decimotertio: poſſunt etiam ſpiritus animales, qui interiorum ſenſuum functionibus peragendis inſeruiunt, ita mouere & conformare, vt res quaſdam vel præteritas, vel præſentes, vel futuras repræſentent: poſſunt etiam eoſdem ſpiritus, in quibus inſunt ſpecies rerum ſenſibilium, extrinſecus per ſenſus exteriores impreſſæ, vſque ad ipſos ſenſus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui vigilant, videantur ſibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non eſt, hoc

Plinius libro 35. cap. 10.

hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquartò, possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad repręsentãdum aliqua futura, quæ dæmones cognoscunt esse futura, vt ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas vel suas, vel aliorũ cognoscere & dirigere velint, atque hinc quidẽ ortum duxit diuinatio per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurum & Aruspicum disciplina, per volatũ, vel garritum auium diuinans, vel per inspectionem extorum animalium cæsorum, vel per electionẽ sortium, eiusmodi enim rebus dæmon se ingerit & immiscet, quò mentes hominum superstitionibus imbuat, & variis erroribus implicet. Nam quod in Romanis historiis traditur, in victimæ opimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in aliis vel iecur, vel principem aliam partem corporis non esse repertã, non alia ratione, quàm dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimoquintò, possunt dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter. Primo extrinsecus, obiiciendo sensibus varia sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorum imagines & simulachra, vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorũ commotione

motione etiam ſenſus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de ſuis obiectis: id quod cernimus ſenſibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimoſexto, poſſunt varias paſſiones, vel amoris, vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine, idque facere dupliciter, vel obiiciendo ſpecies rerum, quæ ad tales paſſiones excitandas plurimū valent, vel interius mouendo phantaſmata ad ſimiles res repreſentandas, vel agitando & accendendo humores, qui ſunt harum paſſionū materia, nimirum vel ſanguinem, vel atram, aut flauam bilem. Atque hæc ſunt & alia horum ſimilia quæ dæmones per motum localem facere poſſunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumq; poſſunt facere, licet eis facere, ſed quantum eis per diuinā prouidentiam permiſſum eſt, habente enim potentiam à Deo reſtrictam & quaſi ligatam, quam eis interdū laxare ſolet Deus, vel ad exercendos bonos, vt aduerſus Iob, vel ad puniendos malos, vt aduerſus Achab & prophetas eius. Sicut enim dæmones permiſſu Dei, ingreſſi in porcos, præcipitarunt eos in mare, ſic homines in omnia malorum tam culpæ quàm pœnæ genera deturbarent; ſi eis Deus quantam vellent potentiæ ac malitiæ ſuæ exercendæ poteſtatem faceret.

Dæmonibus non licet quantumlibet facere.

Iob 1. & 2. 3. Reg. 22. ſupra 18. Matth. 9.

PER alteram porro actionem Dæmonum, quæ non eſt motus localis eorum, ſed eum conſequitur, hoc eſt per, actiones cauſarum naturalium, quas dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque dæmones poſſunt efficere. Sunt enim ſingulares quædam virtutes

occultæ & ignotæ hominibus, ſunt, inquam, in certis quibuſdam aquis, terris, ſuccis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipſo hominis corpore mirabilium, ac penè incredibilium operum effectrices: quarũ rerum exempla, ſupra tractando tertiam quæſtionem, nonnulla poſuimus, ſed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albert. in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus inſint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & miſceri ac temperari debeant, quo tempore tempeſtiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notiſſimum eſt dæmonibus: quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clàm homines transferre poſſunt. Huiuſmodi autem effectus, quatuor ob cauſas ſunt hominibus admodum mirabiles. Primo. quia ſunt noui & inuſitati. Secũdo, quia modus quo dæmon illos molitur, eſt occultus & inuiſibilis. Tertiò, quia ſicut homines variè temperando & accommodando res naturales poſſunt aliquos effectus producere, quos nonnumquam per ſe cauſæ naturales produxiſſent, ſicut patet in arborum inciſionibus, in diſtillationibus aquarum, in ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamentorum compoſitionibus, ſic dęmones, effectus aliquos ſingulares per cauſas naturales poſſunt producere, quos ipſe per ſe numquam produxiſſent. Quarto, quia vt inquit S. Tho. 3. libro aduerſus Gentes cap. 103. & 1. p. q. 110. art. 2. ad 3. cum angeli vel dæmones adhibent cauſas naturales ad

ad effectus aliquos procreandos,vtuntur eis tã-quam instrumentis,non secus quam medicus vtitur herbis ad sanandũ,ex instrumento autẽ procedit effectus,non tantũ virtuti eius respondens sed etiam ea superior & præstantior, nempe respondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum,quemadmodum securis non solũ secat sed etiam facit lectum vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentũ hominis ex arte operantis:& calor naturalis, qui est in semine, vel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiã generat sanguinem carnes & ossa,in virtute animæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum,à quibus mouentur & reguntur. Posset igitur Dęmon plurimos morbos arte medicinæ quam homines callent,incurabiles,magna celeritate ac facilitate sanare : tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas&affectiones,tum quia scit omnia genera remediorum , & idoneam eorum applicationem, sed non omnes tamen posset sanare , quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

QVAS RES DÆMON NEC PER Magos, nec per se ipsum poßit efficere.

PER motum localem,qui est immediata eius operatio transiens , multa non potest facere

Dæmon. Primò enim, vt inquit S. Thomas in Quæſtionibus de Potentia, quæſt. 16. art. 8. & 3. libro aduerſum Gentes, ca. 108. non poteſt deſtruere aut ſubuertere ipſum vniuerſum, ſunt enim Dæmones partes vniuerſi, pars autem non habet vim atque poteſtatem in totum, cuius eſt pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non ſubiecit Deus angelis orbem terræ.* Nec poſſunt peruertere ordinem vniuerſi, cum auctore Ariſtotele bonum vniuerſi ſit ordo: Non poſſunt item perturbare, vel ſuis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coaleſcit. Nõ poſſunt ſiſtere cœlum, vel motum eius in contrarias partes agere. Non poſſunt elemẽtum aliquod ex vno loco in alienum transferre. Non poſſunt facere, vt detur vacuum: cùm vacuum tollat coniunctionem, connexionẽ atque ſubordinationem omnium partium vniuerſi, in quo eius conſeruatio atque gubernatio conſiſtit. Dixi non poſſe dæmonem eiuſmodi res facere, vel ſimpliciter, vel ſecundum potentiam ordinariam eis à Deo conceſſam, & quam eis concedi poſcit æquiſſima diuinæ prouidentiæ ratio. Et cùm dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij verò minorem, non poſſunt quantũlibet corpus quantalibet velocitate mouere, ne dum in inſtanti. Non poſſunt facere, vt duo corpora ſint ſimul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis ſimul, vel vt vnum penetret dimenſiones alterius. Nec poteſt dæmon diſtans à corpore, illud mouere ſecundum locum, quia mouens & mobile debent eſſe ſimul: alioqui poſſet moue-

Dæmones nõ poſſunt ſubuertere totum vniuerſum.

Quæ & quanta dæmõ non poſſit efficere.

re

re per vacuum, & per quantamcumque distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MVLTA quoque sunt, quæ per alterã actionem dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalẽ: cùm enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiã corpoream, vnde formę naturales educuntur. Secundo, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutẽ actiuam, qualem Deus solus habet: tum quia nec motus localis dæmonis, nec operatio, quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertiò, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcũque voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec dæmones nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt dæmones producere formas substantiales non præuiis alterationibus & præmissis dispositionibus. Sextò, nec possunt eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimò, non possunt quamlibet rem na-

turalẽ immediatè in quamlibet aliam transmutare etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere, quare si visi sunt vmquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono: nec potest animal producere subito secundum perfectam magnitudinem & virtutem eius: deniq; quod superat vires agẽtium naturalium, quodque naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo: non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis mediis. Vndecimo: non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire, ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari posset hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap. 6. &. 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur spiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lytanum & Burgensem super

per primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatum quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputationem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proximè sequitur, & in quo eam quæstionem tractamus, explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete, & omnia quæ mouentur in aquis Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT VERA miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non solũ Ethnici, sed etiam nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel æstimatione hominum quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimilia eorum quæ faciunt sancti: namq; Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas verterũt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem, & magnam ranarũ vim subito produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eiiciunt. Nec tamen hæc operũ similitudo facit, vt Magorum opera vera sint miracula, alioquin miraculũ non esset idoneum declarandæ probandæq; Deitatis atque

Miracula Magorũ qualia sint.

Exod. 7.

veritatis argumentum, quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tamquam veris diuinæ potentiæ sigillis obsignatur, & quasi quibusdā fulcris quodāmodo sustinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibúsve notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quod sit miraculum. Triplicitèr igitur poteſt intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolutè, nempe cōparatione cuiuslibet naturæ, hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potentiæ & sapientiæ comparatione, miraculum dici queat. Nam miraculū alicui dicitur, quod eius & facultatē & intelligentiā excedit: Deus autē nihil est quod admirari possit, quippe cum & causas omniū quæ fiunt óptimè nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi omnia. *Prouerb. 8.* Nam qui per ludū & iocū (vt est in Prouer. Salomonis) ex nihilo mundū condidit, quid ei magnum, ne dum miraculum, esse queat? cum est apud Esaiam cap. 40. & in li. Sapiētiæ, cap. 9. *Omnes gentes totúsque terrarum orbis apud ipsum sit tamquam gutta roris antelucani, & quasi puluis & tamquam inane & nihil.* Deinde potest appellari miraculum respectu hominū, qui quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Architæ & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed

verè

verè ac propriè miraculum, dicitur opus quod ideo verè ac meritò mirandum eſt; quia omnis naturæ creatę vim atq; poteſtatem excedit. Hoc autem multis modis poteſt euenire: namque exceſſus naturæ creatæ, vel eſt in eo quod fit, quale nullo modo natura poteſt facere, cuiuſmodi eſt, vt duo corpora ſimul ſint in eodem loco, & ſe permeent, vel vt corpus humanū euadat immortale, impaſſibile & glorioſum: atque hæc tenent primum locū & gradum in miraculis. Vel exceſſus eſt non in eo quod fit: ſed in eo vel ex quo vel in quo res fit, poteſt enim natura producere aurum vel arborem, ſed non ex nihilo, poteſt dare vitam, ſed non mortuo, poteſt item facultatem videndi largiri, ſed non nato cæco: & hæc ſecundum locum in miraculis tenēt. Vel exceſſus nec eſt in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, ſed vel in modo, vel in ordine, vel in alia quapiam circumſtantia, aliiſve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit, Exempli cauſa: poteſt medicus ſanare ægrotū, verùm non ſubito: nec abſque medicina: poteſt Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere ſerpentem, verùm non immediatè: atque hic eſt infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obſcurè dicta ſint: quare quo melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis: quæ in ſcripturis & hiſtoriis Eccleſiaſticis à ſeruis DEI facta legimus his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis: Qualitate eorum qui faciant: Diuerſitate factorum: Modo facien-

Tres gradus verorum miraculorum.

Quinque differentiæ verorum

miraculorum à falsis & simulatis.

di,& Fine,cuius gratia fiunt vera miracula,cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent,solius Dei potestate possint effici, nam quamuis per Angelos vel seruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri, & tamquam instrumenta. Magi autem opera sua faciunt,vel virtute quarumdam rerum naturalium quibus vtuntur occultè,vel opera Dæmonum,qui clam Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali, rarò tamen,nec nisi ad confirmationem veritatis, & diuinæ virtutis declarationem : ferè autem magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisque legibus consulere, & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantùm phantastica & simulata, & ideo nec diuturna,vel sunt perniciosa,vel inutilia:vera autē miracula,sunt opera solida & vera vtilissima hominibus:& nō nisi magna aliqua necessitate, & vtilitate facta. Magi opera sua faciunt : vel per causas naturales; vel ope Dæmonum ; vtuntur multis præstigiis,mendaciis, ludificationibus hominum, figuris,characteribus, verbis vel nihil, vel absurda significantibus,aliisq; superstitiosis cæremoniis,miscentq; sacra profanis : namque nōnulla verba sacra, quæ vsurpant,adiunctis superstitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ,certóq;loco & tempore,toties signo crucis facto,tot candelis accēsis adhibitis vel, filis aut velis,aut chartis,quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint : adhibent etiam quædam, quæ

nihil

nihil prorſus ad effectum producendum pertinent ſed ridiculam habent vanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties,& tali aqua lauare faciem; radere capillos, hac vel illa veſte indui. Sed quod impietatis pleniſſimum eſt, ſanguinem ex humano corpore mittunt, eoq́; libamina quædam conſecrant, nomina quorumdam dæmonum vſurpant, quibuſdam animalibus familiariter vtuntur,& cum eis colloquūtur, Dæmonib. ſacrificant, nomen & fidem CHRISTI abiurant, prohibent homines ſignare ſe ſigno Crucis,& alia faciunt partim ſuperſtitioſa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale Sancti faciunt edendis miraculis, ſed vel interiore vel etiam exteriori ſupplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto ſigno Crucis vel aliquibus verbis ſacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel Magi faciant illa ſua miracula, nō eſt obſcurum, nimirum vel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, ſibi diuinum nomen & cultum aucupantes, vel vt veritatem peruertant & falſitatem hominibus perſuadeant, vel ad patranda maleficia, veluti furta adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non ſua cauſa, cum & diuitias cōtemnant,& honores fugiant: ſed, vt DEVM honorent, eccleſiam ædificent, homineſq́; non ſolum corpore, ſed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur ſanè mentis eſt, & ſtudioſus veritatis amatorq; virtutis, non erit ei difficile vera miracula à falſis diſcernere, qui autē flagitioſè viuit,& CHRISTI doctrinam odit, nec ſtudio veritatis, ſed vanæ curioſi-

tatis cupiditate miracula quærit, is iusto Dei iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mēdaciis & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam, falsáq; dogmata piis verisque repudiatis, amplectatur. Hoc est enim, quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Thessal. cap. 2. præmonens venturum Satanam, vel Antichristum: *in omni virtute in signis & prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquitatis,* non quidem omnibus, sed iis *qui charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent, his enim mittet Deus operationem erroris, vt credant mendacio, iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.*

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

Varias Magiæ species, nec hanc artē in totum, vel commendemus, vel damnandā execrandámq; existimemus, & ne hoc institutæ tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primo, quam alij Magiæ varietatem tradiderint ostendamus. Plinius libro 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat: *Namq;,* ait, *& ex aqua & ex sphæris, & ex aere, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis aliis modis diuina promittit: præterea vmbram inferorumq; colloquio.* Hæc ibi Pli. Sed Iamblicus in libro suo de Mysteriis Ægyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificiis duplicem faciunt Magiam, sicut etiam

Variæ species Magiæ.

ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus libro 10. de Ciuitate DEI, cap.9 Alteram vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostiis, & sacrificiis munditia, quadam animæ & corporis, aliisque sacris cęremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant & futura prænunciant, & mira edunt opera quæ supradicti scriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goetiam, & Necromantiam, quæ mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis, vel futuris reddit. Dicitur Goetia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia fit deuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goetiam, Magiam propriè dictam, & Pharmaciam: *Magia*, inquit: *est inuocatio Dæmonū*: scilicet beneficorum ad aliquod bonū conficiēdum: *cuiusmodi Apollonii Tyanei prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum, sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrum. Pharmacia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum, vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamentis præparatum.* Hæc Suidas.

Duplex Magia D. August.

NOBIS autē omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum, artificio adhibitas

quàm reuera eſt, iudicent de ſenſibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminis, annulis, imaginibus, ſpeculis vario ſitu, varioque modo poſitis & trànſpoſitis.

MAGIÆ porrò Naturali, quidam duas alias ſpecies adiungunt: alteram vocant Aſtronomicam, alteram Cabaliſticam, quæ an ſint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid ſolidi habeant & præſtent, nunc paucis diiudicandum eſt. *Contra Magiam Aſtronomicam.* Aſtronomicam appellãt, quæ certas quaſdam imagines & figuras, annulos, ſigilla, ſtatuas, & alia quædam horum ſimilia fabricatur, in quibus, eius cultores & defenſores affirmant, cœleſtium corporum virtutes & influxus recipi, receptosq; miros effectus præſtare. Sed hæc vana ſunt, nec modo à Chriſtiana veritate & pietate, ſed etiã à Philoſophica ratione, & diſciplina longe remota. Virtus enim cœleſtis per ſe vniuerſalis eſt, & indeterminata ad hunc vel alium quemlibet effectũ producendum: determinatur autem per cauſas naturales particulares: Illæ autem imagines & figurę Aſtronomicę, nõ ſunt cauſæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiam ad hunc, vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur, illæ autem imagines ſunt ingenio & artificio hominũ inuentæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ, non igitur per illas, virtus cœleſtis modificari, aut determinari poteſt. Poſtea, lignum quocúmq; modo figuretur, non poteſt in ſe recipere immediatè formam equi, vel leonis, nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igi-

tur

tur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habiléſq; reddentur ad certas quaſdam virtutes ſiderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ eſt naturalis conuenientia illarum Aſtronomicarum imaginum cum cœlo? neque enim eſt vel ſecundum figuram, vel ſecundum naturam, vel motum, vel qualitates: quomodo igitur res naturales ſine ipſis figuris non ſunt idoneæ ad diuinos illos ſiderum influxus accipiendos, ſignatæ autem & adornatæ iſtis imaginibus, ſtatim fiunt idoneæ? His accedit, quod inſignia viſu, effectúq; ſidera, ſi Mathematicis demonſtrationibus credimus, ampliora ſunt quàm vniuerſa terra, quomodo igitur influxus illorum ad vnam imaguncula m aſtronomicam reſtringitur, vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiuſmodi Magią aſtronomica proficiſcitur, & ſi quis fortè cernitur aliquando, is non carũ imaginum aut ſiderium potentia, ſed occulta dęmonum opera, quo eiuſmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiſcitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

Cabaliſtica Magia quæ ſit.

SED venio ad Cabaliſticam, quam Philoſophi quidam Iudæorum, & de noſtris nonnulli vanitatis magis, quàm veritatis ſtudioſi, & res curioſas atque inauditas quàm veras & ſolidas diſcendi, auidiores, affirmant ſcientiã eſſe Moſi

primùm

primum à DEO in monte Sina traditam: deinde non quidem literarum monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quamdam veluti manuum traditionem & receptionem, posteris traditam, adhuc fuisse cõseruatam, ideóq; dictam esse cabala quod verbum Hebraicæ idem sonat quod Latinè recipio, nimirum eam doctrinam posteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; custodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse conseruatam, Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanam, nec non & naturalem, omniúmque rerum doctrinã mysticæ ac symbolice cont.n t.non eam, more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibúsque tractans, sed numeris figuris, ac Symbolis, itaq; in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quamdam & abditissimam ingentium rerum significatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui bene teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctásq; res ei obedire, hac Mosen prodigia illa fecisse in Ægypto, & in deserto, hac Iosue, Eliã, Elisæũ, & Isaiã, Danielem, Samuelem tot, tantaq; fecisse miracula. Dicunt enim nomina, quę DEVS per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ qualitates, & proprietates exprimantur, quocirca his nominibus Exod 7. & seq. Gen 1.

nibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amētiæ expers nō fuit VVicleff, qui vt memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit: *in statu innocentiæ Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates, quibus nominibus appellata ab homine statim ei obediuissent, eiusq́; omnia iussa fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcistis, & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebraas.* Cuius sententiæ doctam copiosamq́ue refutationem lege apud ipsum VValdensem.

Ioannes Vuiclef Cabalisticæ non ignarus.

Refellitur Cabalistica ars.

Verum adeo est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarum opinio, vt nihil æquè mirum sit, quam vlli hominum sanæ mentis aliquando eam probari, & persuaderi potuisse: sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter vt hominum monstra quædam, & portenta, è quibus eiusmodi opinionum commenta & deliramenta proficiscuntur. Principio, nonnè incredibile est. Solem & Lunam & cætera astra, elementa item & stirpes cùm ratione careant, diuinam illam vim, quæ latet in vocibus Hebræis sentire, eaq; sic affici, & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto: nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animātes, aut homines num ideo eiusmodi nominum, appellatione eas continuo moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq́; proprietates perfectissimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo cogeret eius imperio obsequi & quæcumque ille vellet facere?

facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum Hebræarum, quam iactant Cabalistæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eadem arte sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modo, sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & caracteribus Hebreæ linguæ, quam ominum vetustissimam & primam ferunt, cum certè cōstet alios esse characteres Hebræos, qui nunc extant, quam qui olim fuerant ante captiuitatem Babilonicam? quod beatus Hieronymus in prologo galeato affirmatè scribit: *Certum*, inquit: *est, Esdram post captam Hierosolymā, & restaurationē templi sub Zorobabele, alias literas reperisse quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint.* Nec verum est, in lingua Hebræa reperiri voces, quæ omnium rerum naturas, infimasq; differentias & proprietates exprimant, nec in declarandis rebus vberior est aut significantior Hebræa lingua, quàm Græca, vel Latina, nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiā & differentias atq; proprietates tā genericas quā specificas atq; indiuidales aperiat: nec in vocibus Hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis, vel in Latinis. Legimus in Scriptura, quomodo Moses & Aaron per virgam eis à DEO traditam plurima maximáq; fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cùm dixisset: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra val-*

Hebræorum alij iam characteres quam olim.

Iosua. 10.

lem Aialem. Stetitque sol in medio cæli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis & pugnante pro Israel. Narrantur etiam Samuelis, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vsquam de illis Cabalisticis mysteriis vlla mentio, aut verbum fit. si tanta est Cabalisticæ Magiæ vis & potestas, vt cœlis imperet, solē sistere, aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totámq; naturam cōmutet, & sibi ad nutū obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistæ, eius artis peritissimi, talia numquā patrarunt, vel etiam nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorū, qui sibi hanc sapientiā arrogant, si quid ea pollerent ad excutiendum iugū durissimè seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, vti debuissent.

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nonnihil dicamus, vt qualis quantáue sit eius vis, vel potius fraus & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex iisque cognoscere multa, quæ sunt occultissima, vel etiam futura: animas autem mortuorum, præsertim eorum, qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multáque manifestare, docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium, nam cùm de prauis & fallacibus dæmonib. dixisset, mox subdit hæc de animab. *Ta-*

Porphyrius de reuocatione animarum ex inferis.

ler, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ vitiis oppletæ e corpore migrarunt, conflictantur enim etiam tunc, irae & concupiscentiæ perturbationibus, & in naturam conuersæ dæmonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ, in varias se vertũt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo recedunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: *Praua, inquit: animæ quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibiq; moras trahit. Vnde non nunquam visæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministeriũ suum explendum compellentes animas à positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui vaticinãtium animalium insinuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes veluti ceruorum, vel talparum, vel aliorũ accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, Dei ritu vacinantem: talis enim anima vna cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit.* Hæc Porphyrius.

MAGNAM sanè huic arti fidem facere videtur quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecisséq; vt Sauli de euẽtu impẽdentis belli consulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus Augustinus lib. secundo ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in lib. de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie & figura Samuelis, propendit tamen *An fuerit verus Samuel qui per Pythonissam repræsentatus est Sauli.*

 tamen

tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachra, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in Scriptura Samuelem, quòd illum habitu, specie & auctoritate repræsentaret. Non enim rarò tum in communi hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerum imagines & simulachra: nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacræ Scripturæ, cap. 2. & in libro Quæstionum veteris & noui Testamenti quæstio. 27 qui libri, nomine beati Augustini in eius operibus numerantur. Tertullianus in libro de Anima, nō solùm hoc probat: sed contrariam sententiam omnino improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: *Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt: nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere, post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem, vt animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ à dæmonio credamus extractam, certi quòd ipse Satanas transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, etiam Deum se asseueraturus, signaq; portentosiora editurus; ad euertendos, si fieri possit electos.* Hæc Tertullia. Quibus verbis aliisque proximè consequentibus apertè docet non fuisse illum verum Samuelem. Sanctus Thomas 1.p.q.89. art.8. & secunda secundæ q.95. art.5. ad 2. & q.174. art.5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum;

2 Corin. 11.

ſtinum:idémque fit in Decretis 25. quæſtione 5. cap. Nec mirum, ſed vt Lyrano & Toſtato, & ni fallor etiam, B. Auguſtino lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius eſt, immò certum eſt, fuiſſe verã animam Samuelis, quæ Sauli apparuit, exercẽte quidem Pythoniſſa artem ſuam magicam, ſed non eius artis vi & potentia, ſed DEI imperio ab inferis excitatam, quæ diſpenſatione diuina Pythoniſſam & Saulem latente, oſtendit ſe aſpectibus iniqui regis, diuina eum ſententia percuſſura; vt impius rex, quæ poſt mortem ſupplicia ſuæ impietati debita paſſurus erat, iam tum acerbiſſimo doloris ſenſu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut perſuadendum opus eſt teſtimoniis, vel argumentis, cùm id in ſacra Scriptura perſpicuè traditum ſit. Nam in libro Eccleſiaſtici, cap. 46. ſic eſt: *Et poſt hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et ſanè B. Auguſtinus libro illo de Cura pro mortuis agenda, & S. Thomas ſecunda ſecundæ non obſcurè ſignificant, ſi liber Eccleſiaſtici tamquam ſacer & canonicus recipiatur, neceſſario ſentiendũ eſſe, verum Samuelem apparuiſſe Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Eccleſiaſtici, non quod non eum pro ſacro & canonico haberent, ſed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis, vt de eius libri fide & auctoritate, ſic nec de vero Samuele Sauli poſt mortem

prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cum certum sit diuersas esse sedes post mortē, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abraham dixisse illi epuloni, *inter se, & ipsum maximum & intransibile chaos intercedere*, hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S. August. respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani: non ad æqualitatem fœlicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debēt, vt sit sensus: Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quam mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebūtur.

Lucæ 16.

SED redeo ad Necromantiā, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis, & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: *Adolescentibus nobis*, inquit, *visus Appion Grammaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quæ in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiā in mortuos habere potentiam, eaq; se euocasse vmbras ad percunctandum Homerum, qua patria quibusq; parentibus genitus esset.* Cicus Asculanus in commentariis, quos in sphæram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inscribebatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum continens elementa

Antiquus Necromantiæ vsus.

&

& praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione disserit: *Publica*, inquit, *iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur.* Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula, & responsa petebantur. Homerus lib. vndecimo Odysseæ, Cymmericum oraculum ad Auernum Cāpaniæ lacū celebrat, quo Vlysses cōcessit, vt Thiresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabo lib. 5. Geographię. Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgil. lib. 6. Æneidos:

Si potuit manes accersere coniugis Orpheus,
Threicia fretus cythara. fidibusque canoris.

Apud Lucanū Erictione venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsalicæ pugnæ denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantia, a quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. August. lib. 9. de ciui. Dei. c. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominum dæmones esse, & ex hominibus fieri lares, si meriti boni sunt: Lemures autem aut laruas, si mali, qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terriculamentum bonis hominibus, cæterum noxium malis. Cùm vero incertum est, quæ cuiq; sortitio obuenerit, vtrum lar sit an larua, manes Deos nominant, & fanis atq; cæremoniis vulgò

admittuntur, vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaraus, in Africa Mopsus, in Ægypto Osiris, alius alibi gentium, Æsculapius vbiq;. Hæc ex Apuleio; quem ibi Augustinus verè grauiterque refellit. Et apud Tertullianum in libro De Anima sic habes: *Nasomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitando captare Eraclides scribit. Celtas apud virorum fortium busta, eademde causa abnoctare Nicander affirmat.*

Confutatur Necromãtia.

VERUM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum, plerasq; enim ab ipsis Necromantis aliisve fictas esse cõpertum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dæmones tales se ostẽdisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales inquam habitu, specie, ętate voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cùm inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem rationibus, testimoniisq;, & experimentis adducor. Ratio nec obscura, nec sanè infirma sit ea, qua S. Thomas prima parte quæst. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat: *Non potest*, inquit: *anima separata, naturali virtute sua mouere aliquod corpus: cùm enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locũ, nisi corpus, quod informat, & viuificat: nam etiam cùm est vnita corpori si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit anima ad mortum localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cùm illis ad viuos venire possunt.* Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum, quæ

Argumentatio beati Thomæ cõtra Necromantiam.

sunt in cœlo,nec quæ sunt in Purgatorio:non enim conuenit,aut decet animas Sanctorum,impiis Necromantarum artibus subiacere, neque in animas, quæ sunt in inferno : nam cum illuc sint à DEO tamquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pœnas luant,nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DEI mandato egredi:non est autem credibile,DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon satagit mortales decipere,& à veri DEI cultu auertere:sic enim DEVS artem Necromanticã & per se infamem,& toties à se in sacris literis reprobatam, extremóq; mortis supplicio condẽnatam, non solũ honoraret,sed etiam fide cultúq; apud mortales dignam redderet.Profecto,si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixe rogabat Abraham,vt de iis qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos, cognatósq; suos monendos,vt bene viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent,nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnumquam apparuisse viuis: id enim B. Gregorius in quarto libro dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis.Nec equidem nego,etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus, eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib.de Cura pro mortuis agenda, cap.16.exemplo B.Fœlicis Nolæ Episcopi, quẽ ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris oppugna-

rentium apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere sua voluntate & arbitratu, nec naturali potestate, multoq; minus vi & potētia artis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate, ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum minus est miraculum, secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proximè indicaui: *Verùm ista, inquit, diuinitus exhibentur, longe aliter quam sese habet usitatus ordo singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorū rebus quoslibet interesse posse defunctos: quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiā Martyres viuorū rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus interesse non possunt.* Hæc Augustinus.

Augustini obseruanda sententia.

Sed audiamus Tertullianum qui in lib. de Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit hanc nostram sententiam grauissimis, disertissimisq; verbis comprobauit: *Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos.* Quid ni? cum & Dij mortui sint? *Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli*

Notabilis Tertulliani sententia.

sub

sub persona [illegible] deliteſcentes (ni fallor) etiã rebus probamus, cum in exorciſmis noſtris interdum Dæmon aliquem ſe ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel beſtiarium ſicut & alibi Deum, nihil magis curans quam hoc ipſum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuerſas malorum ad nihilũ redigi: vt & iudicij & reſurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, poſtquam circumſtantes circumuenire tentauit, inſtantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero eſt, inuitus confitetur: Sic etiã in Necromantia, quæ iam quieſcentes animas euellere ab inferis creditur, & conſpectui exhibere, non alia fallaciæ vis eſt, operatior plane: quia & phantaſma præſtatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare perfacile eſt. Nulli autem animæ omnino inferos patere, ſatis Dominus in argumento illo pauperis requieſcentis & diuitis ingemiſcentis, ex perſona Abrahæ ſanxit, non poſſe relegari renunciatorem diſpoſitionis infernæ, quod vel tunc licere potuiſſet & Moyſi, & Prophetis crederetur. Sed etſi quaſdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris ſui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ ſomniorum, & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum reſurrectione, qua Dei virtus in corpora animas repræſentat, ſolida & contrectabili & ſatiata veritate præiudicatum eſt hanc eſſe formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præſtigias iudices. Hæc Tertullianus. *Lucæ 16.*

SIMVLANT igitur Dæmones animas defunctorum ſecundum Auguſtinum & Chryſoſtomum, quorum teſtimonia loco ſupra dicto memorat ſanctus Thomas, quo facilius errores *Cur dæmones ſimulent*

Genti-

animas de mortuorum. Gentiliũ animis hominum inferant ad eos decipiendos. Primũ enim sic dæmon facilius homini quicquid vult persuadet, namq; homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum, quos diligũt & à quibus se diligi non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm dæmoni, quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeò graues & perpetuas, inferni pœnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, vt homines putent animas etiam post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarũ corpora migrare, qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones vi viui mortuos, vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & variis superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, vel tamquam beneficos sibiq; vel amicitia, vel necessitudine deuinctos, nimiũ superstitiosè diligant & colant, vel tamquam animas hominũ quorumdam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorũ, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atq; venerentur.

Variæ species Magiæ secun cũ Hugonẽ. Hvgo sancti Victoris libro 6. Eruditionis Didascalicæ, cap. 5. numerosius & enucleatius eam de qua disputamus, Magiæ varietatẽ enarrans, ad hunc modum scribit: *Magicæ repertor primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum, quem nonnulli*

nonnulli asserunt ipsum esse Cham filium Noë, sed nomine mutato: hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis & vicies centum millia versuum eius de arte Magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus amplıauit, tēpore quo Hippocrates in arte medicina insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis & malitia magistra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturā Dæmonū suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum, Manticen, quod sonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigiæ, Mantice autem quinque continet species sub se. Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinatio in mortuis, νεκρὸς enim Græcè, id est, mortuus Latinè, & νεκρὸν cadauer dicitur: vnde est diuinatio, quæ fit per sacrificium sanguinis humani, quem dæmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda: *est Geomantia*, id est, *Diuinatio in terra.* Tertia: *hydromantia*, id est, *Diuinatio in aqua.* Quarta: *est Aëromantia*, id est, *Diuinatio in aëre.* Quinta: *est diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinatio constaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere: secunda ad terram: tertia ad aquam: quarta ad aërem: quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinam, in Augurium, in Horoscoparum*

Diuisio Magiæ.

parum

piciam. Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspicium aliquando ad oculum pertinet, & dicitur auspicium, quasi auispicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est quãdo in stellis fata hominum quæruntur sicut Genethliaci faciunt; qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nũcupabantur, de quibus in Euãgelio legimus. Sortilegi sunt qui sortibus diuinationes quærũt. Malefici sunt, qui per incantationes dæmoniacas, siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Dæmonum atque instructu nefanda perficiunt. Præstigiæ sunt, quãdo per phantasticas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte dæmoniaca illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est. Necromantia. Geomantia, Hydromãtia, Aëromantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia, Postea tres aliæ, id est, Sortilegiũ Maleficium Præstigiæ. Præstigias *dicitur: Mercurius primus inuenisse:* Auguria *Phryges inuenerunt,* Haruspicinã *&* Sortilegia *Tages primus Etruscus tradidit:* Hydromãtia *Primum à Persis venit.* Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VErum aurum fieri possit ab Alchimistis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimistis potest effici, haud dubie Chymica facultas vna

vna de præcipuis Magiæ partibus censenda est; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum esset: tum propter magnitudinem vtilitatis, optatissimum atque gratissimum in mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re scriptum reliquerit. *Triplex est*, inquit, *Magia, vna hic infima & nostras, sane & fœda & sordida cum cantiunculis, cadaueribus & funibus suspendiosorum: quæ si quis attrectare audeat etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos tabellas. Tertia diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit colluuies impostorũ. At Magus apud Persas nihil aliud quàm sapientem sonat, sed propter Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorum infensum diu fuit. Hac Magia Dominum Iesum fuisse promissum regem, cognouerunt Magi qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti sunt, E Syrorũ libris hæc descripsimus, Aiunt Magiæ & transmutatoriæ artis vires, vias & fines esse perquam similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur exercent. Chimistæ suum opus nominant Fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem oppignorant naturam.* Sic eo loco Scaliger. Ergo digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, vtrum non modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis atque ordine tantum modóq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem quam iactant Chimistæ perfectum vsquequaque

Scaliger contra Cardanũ exercitat. 327.

Smerdis Magus inuasit regnũ Persarum Herodotus li. 3 & Iustinus lib. 1.

Matth. 2.

quequaque aurum,& tale omnino,quale eſt naturale,poſſit effici.

Dvplex circa hanc quæſtionem Philoſophorum eſt ſententia, multi negant,quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum ſententias enarrabimus ac perpendemus, extremo autem loco etiam,quid ſentiamus ipſi,& ſimilius vero iudicemus,& breuiſſimè iudicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EOrum qui negant verum aurum poſſe fieri ab Alchimiſtis.

Auicenna. Avicenna in quibuſdam ſuis commentariis in libros Meteororũ, vt refert Ægidius in 3.Quodlibeto,quæſt.8.de Alchimiſtico auro ita ſcripſit:*ſciant artifices Alchimiæ,ſpecies metallorum mutari non poſſe, quamuis ſimilia illis fieri poſſint: & quamuis Alchimiſtæ queant tingere ipſum æs colore quo volunt, donec ſit multum ſimile auro,& abſtergere immundicias plumbi,ita vt videatur argentum, ſemper tamen ſecundum ſubſtantiam manebunt æs & plumbum.*

Auerroes. Averroes in Paraphraſi ſuper primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem ſententiam hæc ſcribit: *Similiter etiam ſi datur aliquid artificiale valde ſimile naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo, quod exiſtimabitur eſſe idem ſpecie,& ſi ars Alchimiæ habet eſſe, hoc eſt quod poteſt fieri in ea.* Et ibidem Auer. declarat: *ſicut ſe habent mures ex putri materia ad mures ex ſemine, inter eos enim eſt tanta ſimilitudo, vt quamuis reuera inuicem differant ſpecie,*

tamen

tamen vulgo putentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum alchimisticum se habere ad verum & naturale aurum. Idem sensit Auic. cuius verba paulò infrà memorabuntur initio cap. proximè sequentis.

S. Thomas in secunda secundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæst. 77. artic. 2. ad primum ait: *Si aurum quod fit ab Alchimistis, non sit verum & tale, quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniustam esse, sin autem fiat verum aurum ab Alchimistis, id licitè pro vero auro vendi posse, nihil enim prohibere, artem vtendo causis naturalibus naturales & veros effectus producere.* Sed quid ipse simpliciter & absolutè sentiret de auro alchimico, satis perspicuè declarauit in 2. Sent. distin. 7. q. 3. art. 1. ad quintum, ita scribens: *Potest quidem ars virtute naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam: sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed bene aliquid simile illis efficere, sicut alchimistæ faciũt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem Solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis: & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem: & similiter in aliis, quæ eorum operatione fiunt.* *Alchimistæ non faciunt verum aurũ.*

ÆGIDIVS in tertio Quodlibeto, quæst. 8. affirmat Alchimistas posse quidem facere metallum aliquod, quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex

 tribus

tribus partibus auri & vna argenti: & quia ſæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur, & permiſcetur cum alio, Alchimiſta per actionem ignis ſegregando & ſeparando aurum quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantùm autem abeſt, vt poſſit verum aurum facere, vt ne ſimile quidem vero auro ita effici queat, vt non poſſit aliquo modo dignoſci & diſcerni. Porrò exiſtimat Ægidius aurum alchimiſticum non poſſe ſine peccato vendi pro auro naturali, non ſolum, quia incertum pro certo & falſum pro vero venditur, ſed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quoſdam profligandos, maximum autem periculum eſſet, ne aurum alchimiſticum propter diuerſam rationem conſtitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eiq́; inſigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat, Ægidius ita probat, vel potius declarat: *Cernimus in vno quoque genere entium, quædam illius generis eſſe perfecta, alia verò imperfecta: perfectorum autem generationem eſſe determinatam tam ſecundum principium actiuum & ſecundum materiam, quàm ſecundum locum, in quo fit: Imperfectorum autem minimè; Exempli cauſſa, in genere animalium, quæ ſunt perfectiora, ita ſe habent natura, vt equus non generetur niſi ab equo, & ex ſanguine menſtruo equæ, & intra matricem: at mures poſſunt generari ex ſemine & ſine ſemine, intra matricem & extra. Idem perſpicitur in plantis: idémque ſimiliter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari,*

Ægidius negat aurum chimicum licite vendi poſſe pro vero

rari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ: ergo similiter etiam eueniet in metallis: quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam, quæ latet intra sinum & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque valet *illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus: nimirum si mures qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricem, multo magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem: & si serpentes fuerunt arte Magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadem ratione probari posset, cùm mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantam posse absque semine procreari, quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, non arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali, sed tantùm secundum quid.* Hæc ex Ægidio. Exodi 7.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: *Metallum non potest fieri per artem, & in aliud transmutari: cùm ars solùm faciat permutationem in accidentibus, non autem in substantia: vel fortasse si possibile est: tamen id est homini ignotum, vnde Commentator 3. De anima ait: Dicitur de multis artificiis, quod videtur esse possibilia, sed sunt causarū ignotarū, vt v.g. Alchimia, etsi talis ars constituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potiùs quàm artis humanæ sapientia.* Non enim (inquit Conciliator) Conciliator.

ars eo peruenire poteſt, vt agentia & materiã, cum tẽpore, modo, & aliis circumſtantiis, ſcias ita proportionare, vt inde nouum conſtituatur metallum. Quod ſi apparẽter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte conſtructũ, vim non puto habere confortandi cor, ſicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

Qvidam rerum metallicarum peritiſſimi, de quibus etiam ſubtiliter & accurate ſcripſerunt, dixerunt, primum atque ſummum fundamentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Alchimiæ, nullum eſſe, quo licet intelligere, ipſam artem (ſi tamen ars dicenda eſt, quæ in ſe nihil veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Etenim Alchimiſtæ putant materiam omniũ metallorũ eſſe ſulphur & argentum viuum, quamobrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione poſſe quodlibet metallum efficere: in quo ſanè vehementer falluntur. Nam ſi ſulphur & argentum viuum eſt materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurũ & argentum, apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & argenti viui: ſimiliter etiam in venis ſulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti, ſed ipſi qui totam pene vitam curioſiſſimè luſtrandis, & conſiderandis venis locisq; metallorum conſumpſerunt, numquam tale aliquid reperire potuerunt, quare falſa eſt opinio Alchi-

Non eſſe materiam omniũ metallorum ſulphur & argentum viuum.

Alchimistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimistis licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci, & iudicari potest: nempe vel ex pondere, vel ex eo, quia non sustinet vim ignis, vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem suum, vel quia non est ductile in tenuissimas laminas, vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de Subtilitate hæc scribit: *Sunt vero chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum spharam exiguam ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non comminuebatur, sed resiliebat ad trabes, Eiusdem facultatis chimicæ est, vitrũ albis lineis interstinguere, celare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare aut nobiliora imitari.* Exempla vero fallacis Alchimiæ vide apud eundem in 10. li. de Varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hęc subiungit: *Aurum & argentum facere, seu ex aliis metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores trasmutare, nemo non optare debet vt sciat: at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est, & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilius est scire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimistis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vsum: ad voluptatem sunt gēmæ & metalla nobiliora: ad vsum tinctura colo-*

tari non posse, quãuis aliquid illis simile fieri poßit: quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo poßibile sed expoliatio accidentium non est impoßibilis: vel saltẽ diminutio eorum: non enim permutatur species metallorũ, nisi prius in primam materiam metallicã reducantur, & sic iuuamine artis deducãtur in speciẽ metalli quod voluerit. Atq; idẽ quoq; sensisse ait Hastẽ Philosophum præcipuũ in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: *Oportet nos dicere, Alchimicos peritos non aliter operari quã peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturã, iuuant virtutẽ naturalẽ, vt digerendo, sanitatẽ inducant quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectiuè & principaliter, huius autẽ organicè & instrumentaliter: sic Alchemistæ primo bene purgãtes materiã argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis confortant, deinde deducunt virtutes elemẽtares & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionẽ mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliẽdo, vt diximus, & sic verũ aurum & argentũ educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & cœlestes faciunt in vasis naturalibus hoc etiã faciunt in vasis artificialibus si artificialia formantur ad modũ vasorum naturaliũ: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dum modo sic cõtemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem: & informantem quæ est in metallis: huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id*

Sententia Alberti Magni.

est, corrumpens vnum, à sua specie remouendo; & cum iuuamine eorum quæ in materia insunt alterius speciem inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior est illa quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura: sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumq́; bona permixtione cum materia metalli: in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum, quod ad me delatum est, & postquam sex, aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fæcem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, nõ solùm docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

Quinque rationes pro Alchimistis.

Quidam Ianus Lacinius, qui de facultate Chimica in trãsmutandis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte Chimica posse confici verum aurum, his rationibus. Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta sed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt vtrumque plumbum: sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentũ fieri potest. Quod autem talia concoqui possint, demonstrat ex sententia

ſententia Ariſtotelis 4.Meteororum vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non eſt, quippe cùm proprium ſit ignis ſeparando purgare. Deinde propinquitas, paruúmque cauſarum diſcrimen, hoc idem ſuadet, cum ab iiſdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla conſtare ſulphure & argento viuo; quæcumque verò ſimilia ſunt, facilè inuicem tranſmutantur, eóque magis, quod natura videtur ſemper perfectiſſimum intendere in omni genere, velut aurum: quæ igitur imperfecta ſunt, artis beneficio perfici poſſe videntur, tum vt ad finem, tum vt ad motus ipſius perfectionem perducantur. Poſtea, ſi ars auctore Ariſt. in 2.Phyſ. & 4.Meteororum eſt imitatrix naturæ, cùm natura concoquendo purgandoq; ex ſulphure & argento viuo, aurum argentumq; perficiat, cur non etiam idem ſimili ratione operans ars poſſit efficere? Adhæc, ea dici debent ſecundùm naturæ ordinem copulata & inuicem tranſmutabilia, quæ non habent omninò diuerſas operationes, ſed eaſdem, in eo tantùm differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, velut fœtus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papilionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro diſtinctas, ſed quas illud habet, vtpote liqueſcere duci, graui eſſe, nitere, ignibus reſiſtere, eaſdem habent hæc, ſed vitiatas & imminutas, nõ enim ita ſplendent, non ſunt adeò grauia, minus reſiſtunt ignibus, non tota liqueſcunt, non tam tenuiter ducuntur, igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduci queunt

ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimistis afferri possit. Postremo, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro,& vt animalia perfecta non solum partium similarium compositione,sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem vitulum in nubibus generatum semiuiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuuencueo strangulato apes, ex Basilisco scorpiones, ex elixatura anatis subdio expositæ bufones,ex asinis vespæ, ex equis scarabæi, ex mulis locustę:aquæ quibusdam in locis conuertuntur in lapides:aër cõcussus inter duriora corpora repente transit in ignẽ,fumus metallorũ,præcipuè plumbi,cogit argentum viuũ,cortex mali punici ferrum mutat ĩn chalyben. Si igitur hæc tam admirãda & pene incredibilia fieri possunt, atq; adeo quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, posse ab Alchimistis verum aurum confici? Hæc ille disputat pro Alchimistis.

Antonius Mirandulanus. ANTONIVS Mirandulanus, Philosophus nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere quod scripsit de Euersione singularis certaminis libro 19.sect.7. hanc de Alchimistis sententiam pronunciat: *Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte,& à natura,quia transmutare possunt argentum viuum,& alia quæ ad id requiruntur,ita vt fiat eadem materia: sicut non solùm à natura, sed etiam ab arte animalia, vt sit*

fit ſcorpiones, generari poſſunt. Verùm quia illud aurũ rariſsimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri poſſunt, idcirco non videtur fieri poſſe: ſed rei difficultas non arguit impoſsibilitatem. Non eſt autem danda opera illi arti; non quia non ſit vera, ſed quia tanta eſt difficultatis vt ſit vtilius eam omittere, quàm exercere: & multi quidem ditiſſimi ad magnam inopiam redacti ſunt, propterea quod maximis ſumptibus impenſis, vel numquam aſſecuti ſunt quod hæc ars pollicetur, vel certe raro & parum, ita vt ſumptus longè ſit maior lucro, quare ſatius eſt aliis artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam ſuam præſtant, quàm huic quæ rariſſimè propter res naturæ abſconditas, finem ſuum abſſequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER OPINIO auctoris.

NOBIS autem propoſitam quæſtionẽ philoſophicè conſiderantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valde probabilia dici & firmari poſſe: vnum eſt nullam eſſe rationem philoſophicã vel neceſſariã, vel etiam admodum probabilem, qua demonſtretur rationem chimicam efficiendi verum aurum eſſe impoſſibilem. Cur enim putetur impoſſibilis? An quia nihil eorum quæ fiunt à natura poteſt fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarúmq; rerum, quæ opera & miniſterio artis non ſecus generantur quàm à ſola natura falſum eſſe cognoſcitur. An quia (vt volebat Ægidius, nihil eorum, quę ſunt in genere ſuo perfectiſſima, poteſt produci niſi vno modo, *Sententia auctoris de auro alchimiſtico*

do,

do,id eſt,ſolum ab agente ſuo naturali? Verùm ſi Ægidius veriſimili aliqua ratione hoc probaret,aliquantulum fortaſſe valeret ad perſuadendum: cùm autem nullam huius rei probationem afferat, qua facilitate ab eo id dicitur, ea dem plane à nobis contemni,ac reiici poteſt.An denique,quia aurum naturale ganeratur virtute caloris cœleſtis, aurum verò chimicum efficitur à calore igneo,qui duo calores cum multum inter ſe differant, non poterunt eundem effectũ præſtare? ſed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim, falſum eſt calorem cœleſtem & igneum ſpecie inuicem diſtingui:cum enim ab eodem contrario, hoc eſt, à frigore ſimiliter corrumpantur, cum ab eadem cauſa interdum producantur, nimirum à lumine, cùm ſe inuicem intendant atq; augeant, cum ad productionem ignis & mixtorum ſimili ratione conducant, fieri non poteſt,vt ea ratione qua calores ſunt,ſpecie diſtinguantur: inter ſe differunt igitur ea re ſolum, quòd calor cœleſtis propter ordinatum cœli motum,eſt valde temperatus & accommodatus ad generationem & conſeruationem rerum ſublunarium, quam ob cauſam appellatur ſalutaris & viuificus calor autem igneus ex ſe non eſt temperatus, ſed agit quantum poteſt agere,& res ſibi ſubiectas tandem deſtruit atque interimit, quocirca vocatur à Philoſophis deſtructiuus & corruptiuus rerum. Verum ſi hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirum vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis quæ à calore igneo, moderatio ne

Calor cœleſtis & elemẽtaris nõ differunt ſpecie.

ne artis procreantur, efficietur profectò, vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Ægyptios, pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in iis quæ scripsit cõtra Cardanũ in exercitatione 23. pulchre describit his verbis: *In Aegypto ad Cayrum furnos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est per quod caloris vis, quæ immodica possit officere, subit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicum superiore planitie disponunt: statis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent: modiolũ statuunt sine fundo: quem vt implerunt, tollunt: neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant.* Hæc Scaliger. Cæterum posse ex aliis metallis verè aurũ effici, probari argumento & experimento posset auripigmenti, ex quo perfectum aurum posse fieri, testis est Plinius, qui rem non priscis temporibus sed sua ætate factam, testatamq; commemorãs, ita scribit lib. 33. cap. 4. *Aurum faciendi est etiam vna ratio ex auripigmẽto, quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum specularium modo. Inuitaueratq; spes Caium principem auidissimum auri, quamobrem iussit excoqui magnum pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quãquam auripigmenti libræ 14. permutarentur*

Animalia generari posse solo calore ignis argumẽtum Iulij Scaligeri.

Ex auripigmento, teste Plinio fieri verum aurũ.

mutarentur: nec postea tentatum ab vllo est. Sic Plinius.

Alterum verò, quod eadem de re probabilissimè potest afferi, illud est, chimicam rationem efficiendi verum aurum, non quidem physicè, sed moraliter, vt aiunt, loquendo vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri: non propter vllam rationem philosophicam, quæ adhuc ab vllo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experientiã, quæ in rebus naturalibus, moralibus, atq; artificialibus, summi argumenti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cũ plurimi in chimicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumq; laborauerint, & in veri auri effectionem acerrimis studiis atq; incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum, aut alterum probatis proditum historiis, quem liquidò constet verum aurum & omni ex parte probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chimicam est possibilis, cur ea cùm tamdiu & tam multum optata, quæsita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vsitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumq; multarum rerum non solùm per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanam, iampridem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & vere & facile possunt perficere, cur igitur idem non contingit in auro chimico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, ex-

Cur non videatur esse vera ars alchimia.

ſe, explorate perfectéq; cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non ſolùm apud Philoſophum naturalem, qui numquam à rebus ſenſatis, experientiaq; comprobatis, vel tranſuerſum (vt aiunt) digitum diſcedit, ſed etiam apud quemcumque hominem ſanæ mẽtis, rectiq; iudicij plurimum valere debet. Quod ſi habent iſti, vt iactant, veram certámque artem faciendi aurum, cur ſibi primùm non faciunt tantùm auri, vt nullius egeant, ſed bonis omnibus quæ parari auro poſſunt, abũdent? At enim videre licet iſtos, ſemper egentes & mendicos, quiq; per vana promiſſa, alienis opibus exhauriendis, ſuam quoquomodo egeſtatem ſubleuare, ſuámque famem explere cupiant,

Ad extremum, illud non tantum probabiliter dici, ſed etiam pro vero certoq; confirmari poteſt, artẽ Chimicam, licet ea fortaſſis ſit vtilis in diſtillationibus & aliis reb. quas ſuperiùs ex ſententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod ſpectat ad effectionem veri auri, quàm illa profitetur atque in primis pollicetur variam eſſe, noxiam ac pernicioſam Reipublicæ. Primò: Quia aut numquam, aut rariſſimè præſtat, quod promittit, ex quo non ſemel factum eſt, vt multi ad extremam inopiam, atque paupertatem redacti fuerint, vnde rectè quidã ait, Alchimiſtas non efficere aurum, ſed abſumere: nõ implere crumenas, ſed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falſum aurũ falſamq; monetam, atque gemmas pro veris paſſim diſtrahunt, atque diuendunt, ex quo Reſpublica hominumq; ſocietas magnũ caperet detrimentum.

Non eſſe permittendum in Republica vſum Alchimiæ.

trimentum. Poſtremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor: aurum autem chimicum cùm vel non ſit verum aurum, vel certè imperfectius ſit auro naturali, vel non vtique habebit eiuſmodi proprietates, aut certè non ita vitales & ſalutares humano corpori, quare non ſine diſcrimine ſalutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis viſa ſunt de chimica facultate efficiendi verum aurum probabiliter poſſe diſputari.

CAPVT XIII.

DE ORIGINE MAGIAE, ET IIS QVI in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præſertim eius quam diximus non eſſe naturalem, variè tradunt ſcriptores. Philo libro de ſpecialibus legibus cenſet ex vera & naturali Magia adulterata & corrupta natã eſſe fallacẽ, & quę vulgo propriè dicitur Magia, ita ſcribens: *Ex hac adulterata & deprauata, deſcendunt, quas proprio maximè vocabulo malas artes dicimus, circulatorum ariolorumq́; ſtudia, mulierum, mancipiorumq; nequiſſimorum expiationes & luſtrationes profitẽtium, mutationeſq́; amoris in odium, aut ex aduerſo in amorem odij, per quaſdam paßiones amatorias & incantamenta idonea: atque his dolis circumueniunt homines & ingentiũ malorum atque ruinarum ſunt cauſa, non priuatis modò hominibus aut familiis, ſed ciuitatibus, regnis, & prouinciis. Quamobrem huiuſmodi artes, meritò lege Moſaica, grauiſſimis propoſitis pœnis prohibentur.*

Philo de origine Magiæ.

Hæc

Hæc Philo. Vetus tamē opinio eſt plurimorum ſcriptorum probata conſenſu, principem huius Magiæ doctorem & quaſi parentem fuiſſe Zoroaſtrē, vel Perſem. vt Plin. & Diogenes Laërtius vocant, vel Bactrianum, vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib.30.cap.1.ita de eo ſcribit: *Sine dubio in Oriente orta eſt magia, in Perſide à Zoroaſtre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroaſtrem hunc, ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit, ſic & Ariſtoteles, Hermippus, qui de tota ea arte diligentiſſimè ſcripſit, & vicies centum millia verſuum à Zoroaſtre condita, indicibus quoque voluminum eius poſitis explanauit, præceptorem à quo inſtitutus eſt Zoroaſter, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano.* De quo Zoroaſtre mira aliis locis ſcribit Plinius: *Vnum enim eum* (inquit) *mortalium eodem quo natus eſt die riſiſſe, cerebrumq; ita ei palpitaſſe, vt impoſitam repelleret manum, futuræ præſagio ſcientiæ: viginti annis in deſerto Magiæ vacantem, caſeo vixiſſe ita temperato, vt vetuſtatem non ſentiret.* Iuſtinus quoque hiſtoricus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroaſtrem: idémque ſentit B. Auguſtinus lib. 21. De Ciuitate DEI, cap. 14. *Solum*, inquit, *Zoroaſtrem quando natus eſt, ferũt, riſiſſe, ne ei boni aliquid monſtroſus ille riſus portendit: nam Magicarum artium fuiſſe perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam felicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt: à Nino quippe Aſſyriorum rege, cũ eſſet ipſe rex Bactrianorum, bello ſuperatus eſt.* Suidas etiam ait, magiam inuentum eſſe Perſarum, apud quos Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor

Zoroaſtres Magiæ parens.

Plin lib. 7.

Historiæ Scholasticæ enarrans historiam libri Geneseos, cap. 39. *Ninus,* (inquit) *vicit Cham qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia, vt alij volunt, & vocabatur Zoroaster inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit: septem æneis, & septem lateritiis, contra duplex orbis excidium quod timebatur, vnum per aquas, alterum per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola.* Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroastris non conuenit inter scriptores: nam Eudoxus & Aristoteles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuisse Platone, sex millibus annorum: Hermippus autē vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus in lib. de Disciplinis facit eū quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorem; è contrario autem Xanthus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorem eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tēpore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraham: ab ortu autem Abrahæ, vsque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti & paulò amplius sexaginta, nā qui plures quàm cæteri annos Monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæquintæ Olympiadis: Secundùm hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastre vsque ad primam Olympiadem,

Cham idem qui Zoroastres.

Laërtius initio Operis.

lympiadem, numerãtur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellum porrò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinem illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuũt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos non quales nostri sunt, sed quales Ægyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse censendos. Nec dissimile fuit eodẽ in loco Plinij, quippe qui ait Mosem multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoroastre; cum subtilissima Chronologię ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Mose priorem fuisse Zoroastrem.

APVD Cassianum Serenus abbas collat. 8. c. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tẽpore, quo filij DEI, vt Scriptura narrat, permisti sunt filiabus hominũ, ait enim, *scientiam omnium rerum Cœlestium & sublunarium quam Adã à DEO acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatã, & donec diuisum à sacrilega propagine Cain perdurauit, eã doctrinam ad DEI cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cũ verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dæmonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias, ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuio non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui*

Caßiani de origine Magiæ opinio.

Genes. 6.

superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq́ artes, cùm in arcam, in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre nō auderet, diuersorum metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidibus qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluuio peracto, eâdem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ seminarium transmisit in posteros: Hac itaque ratione illa opinio vulgi, qua creditur Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

Prima origo Magicarum artium à Dæmone.

SED mihi verius sentire videntur, qui diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sanè primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo cœpisse, & quidē in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibatáque hominis innocentia. Ibi enim diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suęq́; totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet, si diabolum Magiæ auctorem faciamus; cùm ipse vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. secundo Diuinarum institutionum, omnium malefica-

Lactantius.

maleficarum artium inuentores, & magistros fuisse Dæmones, confirmat his verbis: *Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occulte: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur.* Hæc & alia multa in eandem sententiam eo loco Lactãtius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnésque fallacias ex Dæmone profectas esse ostendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: *Nequissimi,* inquit, *Spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt, hi afflatu suo vatum pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper innoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos lacessunt, vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curasse videantur. Hæc est de illis medela, cum illorum cessat iniuria, nec aliud illis studium est à* DEO *homines auocare, & ad superstitionem sui ab intellectu veræ religionis auertere: cùm sint ipsi pœnales, quærunt sibi ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnum à nobis, statim cedunt & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euanescunt gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curan-*

Præclara Cypriani sententia

tis adspirat. Hinc vulgus in odium nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiant homines, antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare non possint. Hæc Cyprianus.

SED ne Christianorum hominum dumtaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. *Aristoteles in primo de Philosophia libro*, vt Laërtius initio sui Operis memorat, *Magos Aegyptiis antiquiores esse prodidit, duoq́ iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesq́ futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit.* Hæc Laërtius. Verùm nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro quinto De præparatione Euangelica cap. 7. his verbis refert Eusebius: *Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id à* Porphyrius. *nobis tantùm dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro de Responsis sic ait: Non solùm felicem conuersationem suam, verùm etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Dij hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis alij homines non didicerint.* Atque hæc Porphyrius ex variis

ris Proserpinæ responsis demonstrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundi vsque primordiis, Magię originem repetiuimus, & liber Exodi satis clarè ostendit. iam tempore Mosis, hoc est, plusquam trecentis annis ante bellum Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentem, & sapientiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate & existimatione floruisse, vtpote qui se Mosi opponere ausi fuerint, similiter illi mira quædam operantes. Nec DEVS per Mosem tam graues pœnas aduersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum consuetudinem & congressum Iudæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuisse Magiæ famam, non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis erroribus, adeò vt totum opus non aliunde constet. Siquidem Prothea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique & inferorum, euocatione hoc solùm agi. Deinde apud Thessalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Osthanes Xerxem Regem Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut semina artis portentosæ sparsit, obiter infecto quocumque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo

Exod 7.

ſcientiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clariſſimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, & poſt eũ Empedocles, Democritus & Plato ad hanc diſcẽdam nauigauere, exiliis verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus ſuſceptis, hanc reuerſi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maximè omnium Democritus, & aliorum ſuiſque editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc eſt, circa Peloponneſiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecenteſimum, eam illuſtrauit. Multis poſt hos ſæculis, Apoſtolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnoſophiſtas Æthiopum, Teſpeſion Magiæ exiſtimatione illuſtres fuerũt: quo tempore Simonem cognomento Magum, propter hanc artem multum claruiſſe, omnis loquitur Eccleſiaſtica hiſtoria. Is Apoſtolorum æmulus, non apud Samaritas modò, ſed apud Romanorum quoque principes, ad Magicas eius præſtigias attonitos, honores etiã diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorũ ſoboles prognata, & ſub Chriſtiano nomine magicas artes profeſſa, religionem & diſciplinam Chriſtianam apud ignaros, infamem & odioſam fecit. Verùm omnes ante ſe poſtque eius artis famæ celebres, longè ſuperauit Apollonius Tyaneus, eius perdiſcendæ ſtudio totum penè orbem peruagatus, & cum iis congreſſus quicumque tunc in ea clari habebantur. Is Magiæ ſcientia tãtam nominis claritatem gloriãq; ſibi comparauit, tantáque ſui admiratione hominum

Simon Magus.
Actor. 8.

Apollonius Thyaneus magus omniũ maximus.

minum

minum animos impleuit, vt à multis eius ſapiẽtiam, operáque æſtimantibus, & viuus & mortuus quaſi DEVS haberetur. Taceo hîc Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Proclum, Apuleium aliosque Pythagoricæ ac Platonicæ ſectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt ſtudioſiſſimè, & pugnaciſſimè defenderunt, & tamquã inter omnes ſapientiæ partes clariſſimam, vtiliſſimámq; , ſummis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artiũ omnium vaniſſima & fraudulentiſſima, tantũ in toto terrarum orbe totque ſeculis valuit? Huic quęſtioni reſpondens Plinius primo capite triceſimi libri. *Auctoritatem*, inquit, *ei maximam fuiſſe nemo miretur: quandoquidem ſola artium, tres alias imperioſiſſimas humanæ mentis complexa, in vnam ſe redegit. Natam primùm è Medicina, nemo dubitat, ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe, velut altiorem ſanctiorémque quàm medicinam: ita blandiſſimis deſideratiſſimiſq; promiſſis, addidiſſe vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque ſuggeſſerit, miſcuiſſe artes, mathematicas, nullo nõ auido futura de ſeſe ſciendi, atque ea è Cœlo veriſſimè peti credente. Ita poſſeſſis hominũ ſenſibus triplici vinculo, in tantum faſtigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet.* Hæc Plinius.

Vnde tanta Magia autoritas.

CETERVM illud hoc loco magno noſtro gaudio ingentíque gloria Chriſtianæ religionis conſiderandum eſt, cùm primum Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulſit, omnium magicarum fraudum caliginem fuiſſe diſcuſſam, atque diſſipatam. Simul enim fides CHRISTI prædicata

Religio & diſciplina Chriſti tenebras Magiæ & veterum maleficarum artiũ è Mundo diſcuſſit.

dicata & recepta mũdo fuit, omnis magicarum artium, oraculorum, vaticinationum cæterarũque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit euanuit. *Post Euangelium* (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) *nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Coniectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui? Nónne infatuauit* DEVS *sapientiam huius sæculi?* Sic Tertullianus.

Esaia 19.
1 Corint 1.
Ibidem.

Atque hæc ita fore, vti cernimus euenisse, multò antè CHRISTVS Dominus discipulos suos docuerat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*: Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi de Præparatione Euangelica, cap. 2) *recepta* CHRISTI *fide mundus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ qui cum secuti sunt, matres suas nefandis nuptiis cognoscunt: non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsi liberos iugulant: non Massagetæ ac Derbices propinquos atque affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: non Tybareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci auium generi, non Caspij canibus proiicere solent, quæ quidem antea religiosissime faciebant: nunc vero Euãgelica virtute vndique hæc tetra, fœda & immania flagitia explosa sunt. Quis tam doctrinam Christianam amplexus, Deos putat aut inania & surda simulachra, aut maleficos*

Christiana religio quot & quãta maleficia ex Orbe expulerit.

Dæmonas

Dæmonas in eis habitantes, aut partes mundi quæ conſpiciuntur, aut mortuorum vmbras. aut etiam animalium vel abiectiſſima & nocentiſſima? quibus tamen rebus vniuerſæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultuſq; tribuebãt. Non *ſatis exiſtimari poteſt*, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. *quantum Romanis debeatur, qui ſuſtulêre monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mandi etiam ſaluberrimum.* Quis ergo ſatis æſtimet quãtum debeant CHRISTO, cùm alię gentes, tum in primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis eſt malis liberata, ſummiſque beneficiis affecta? *Roma enim* (vt ait B. Leo ſermone primo de Natiuitate Apoſtolorum Petri & Pauli) DEVM *ſuum ignorans, cùm penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus: & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem, in qua diligentiſſima ſuperſtitione habebatur collectum, quicquid vſquam fuerat vanis erroribus inſtitutum, vnde quantò eſt per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per* CHRISTVM *mirabilius abſoluta.*

CAPVT XIV.

AN MAGIÆ STVDIVM ET vſus ſit licitus.

DVPLICEM ſupra Magiã fecimus, vnam naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cùm ſit doctrinæ Phyſicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobiliſſima, per ſe bona & honeſta eſt, hominumque ſtudio, & cognitione digniſſima.

dignissima. Fortasse aũt eius studium, & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem, exitiumq; aliorũ abuterẽtur. Nam licèt medicina quoque abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibẽda videretur, attamen alia est ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalibus, & abusus manifestior est, quàm vt omninò celari queat; ideoq; punitu, ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res, & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timèri potest, ne, quò est occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

Magia naturalis cur prohiberi possit non medicina

De studio Magiæ.

Magia verò non naturalis, præsertim quæ commercio & fœdere inito cum Dæmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantùm, vel etiam practicè, hoc est, vel noscendi tantùm causa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis enim cognitio veri bonum quoddam & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, Deus eam non haberet, atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eã discere, aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasque superstitiones detegere, & cõfutare possent? quomodo

Magiæ cognitio non improbatur.

modo probare mira illa, quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas, vel opera Dæmonũ, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare, nullum opus Magorum verè posse dici miraculũ? quomodo docere, Christi miracula multum differre, ac prȩstare Magorum miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec CHRISTVM, eiusq́ue seruos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo, & consilio nonnullis Magiæ studere cõcessum est. *Nos Christiani* (inquit Tertullianus libro de Anima) *fallacem Magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus, multiformem hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter, animæq́; vastatricem.* Itaque mihi quidem videtur rectè dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: *Quò quis est Magiæ peritior, eò clariùs eum cernere, quantùm inter Magorum, &* CHRISTI, *atque Sanctorum miracula intersit.* Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studiis vtilioribus, & tantùm propter inanem quamdam curiositatem illud capessat; vel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit ne huius Magiæ fraudibus, & superstitionibus circũueniatur. Meritò igitur id studij publicè Christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, non solùm lege diuina, & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec Christianorum tantùm, sed etiam Gentilium. Non est autem vsus *De vsu Magiæ.*

ſus Magiæ licitus:aut enim ibi eſt peccatum infidelitatis, ſi quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen:aut eſt peccatum idololatriæ,ſi oblationibus & ſacrificiis cultum Dæmonibus adhibeat:aut ſaltem eſt peccatum inobediẽtiæ, quia tam Magus, quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & Eccleſiaſticam.Cauſa autem huius prohibitionis triplex eſt;Prímò,quia is peccat in ſe ipſum,committens ſe in magnum diſcrimen, ſcilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi.Deinde iniuriam facit Eccleſiæ,cum Dęmone habens commercium, & familiaritatem, qui eſt omninò præciſus ab Eccleſia, eíque aduerſarius.Poſtremò grauiſſimè Devm offendit dum confugit ad Diaboli opem & auxiliũ;quaſi non ſit omnipotens,& homini abunde prouidens,& cõſulens Devs Chriſtianorum. Quàm grauibus autem,& minacibus verbis Devs, & vſum,& ſtudium huius Magiæ prohibeat, ex variis Scripturæ locis liquidò cernitur. In capite 19.Leuitici ſic habes:*Non augurabimini,nec obſeruabitis ſomnia.Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos.* Et capite ſequenti 20. *Anima quæ declinauerit ad Magos & ariolos,ponam faciem meam contra eam, & interficiã illam de medio populi ſui.*Et cap.18.Deutero. *Non inueniatur in te, qui ſciſcitetur ariolos, & obſeruet ſomnia, & auguria:nec ſit maleficus, nec incantator, neque qui Pythones conſulat,aut quarat à mortuis veritatem. Omnia enim hac abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit has gentes in introitu tuo.*Et quarto libro Reg. cap. 1. Ochoziæ Regi Iſraël,

Magia vetita diuinis legibus.

Iſraël, qui miſerat nuncium ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron de ægritudine ſua: Elias hęc renunciari iuſſit: *Nunquid non eſt* DEVS *in Iſraël, vt eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus, De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Et libro ſecundo Paralipomenon, cap. 33. inter alia ſcelera regis Manaſſis, hæc connumerantur. *Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum magos & incantatores: multaq́ mala operatus eſt coram Domino, vt irritaret eum.* Cuius ſeueriſſimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro de Specialibus legibus: *Non ſinit noſter legiſlator procraſtinari veneficorum ſupplicia, ſed abſque mora vult exigi: quod dilatio, noxiis opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metum afferat, exiſtimantibus, quicquid illorũ vitæ accedit, ſuæ ſecuritati decedere. Idcircò ſicut viperas, ſcorpios, aliaſq́ venenoſas beſtiolas, priuſquam mordeant aut ſaucient, aut etiam ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priuſquam noceant: eodem modo eiuſmodi homines plectẽdi ſunt, qui Magicis ſuis artificiis & maleficis artibus incautos homines non ſolùm errore implicant, ſed in graues calamitates intrudunt.* Sic Philo. Quàm eſſent autem hæ artes magicæ, & Apoſtolis, & naſcentis Eccleſiæ Chriſtianis abominabiles, & exoſæ, vel vnus locus qui eſt in 19. cap. libri de Actis Apoſtolorum, apertiſſimè declarat, vbi ſic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus.* Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligeremus; ſubditur,

Egregia Philonis ſententia.

ſubditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuiſſe æſtimatos. illos autem libros de rebus curioſis, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Beda, Oecumenius, aliiq;, de rebus Magicis ſcriptos fuiſſe interpretãtur. Reſtat vt de Magis Pharaonis, qui ſe oppoſuerunt Moſi, nonnulla diſputemus.

DE MAGIS PHARAONIS, *Exod. 7.*

Exod. 7. SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduerſus Moſem iuſſiſſe accerſiri ſapientes & maleficos, qui per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimilia fecerunt, tribus prioribus prodigiis à Moſe factis: ſapientes vocat, vel Aſtrologos, vel Philoſophos, præſertim Magiæ naturalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam ſupra nominauimus, non naturalem tenebant, & exercebant. Itaq; horũ nomine ſignificantur præſtigiatores Necromantici, & qui magicis artificiis abutuntur ad patranda ſcelera, velut adulteria, furta, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirùm Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendaciis, & hominũ deceptionib. Dicuntur autem, vt refert Ioſephus lib. 2. Antiquitatum, illi Megi fuiſſe ſacerdotes: apud Ægyptios enim tales erãt exiſtimatione omnis ſapientiæ ſacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Æthiopes Gymnoſophiſtæ, apud Græcos Philoſophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari ſolitos per incantationes Ægyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo

modo carminum: ſed quia vel verba illa erant ſecreta. Onkelus vertit, ſuſurrationes: vel modus, quó operabantur, erat ſecretus & occultus, ideò vocantur arcana. Dicuntur autem Ægyptiaca, non quod primùm in Ægypto inuenta fuerint: ſed quia verbis, & ritibus Ægyptiacis conſtabant: vel qnia non idem eſt genus, & modus incantationum apud omnes gẽtes, ſed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophiſtas & Pharmacos, id eſt, veneficos & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit, κρυφιαστὰς, id eſt, occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT XV.

QVI FVERINT ILLI MAGI QVI reſtiterunt Moſi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat. Sed B. Paulus poſterioris Epiſtolæ ad Timotheum ca. 3 ait Iannes & Mambres reſtitiſſe Moſi. Chryſoſtomus illum locum exponens ait: Paulum illorum duorum nomina conperta habuiſſe ex antiqua, certaq́; Hebræorum traditione, vel ex Spiritus ſancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuiſſe librum quemdam Apocryphum, qui inſcribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro volunt Paulum transſcripſiſſe illorũ Magorum nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35. in Matth. vbi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in Scripturis publicis: ſed in ſecreto quodam libro, qui inſcribitur: Liber Iannis &

 Mambres.

Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli reiicere ausi sunt, tamquam apocryphis vtentem testimoniis: cũ tamen inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reiicere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poeta. Hactenus ex Origene, à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius eumdem illius Epistolæ locum explanans. *Exemplum*, inquit, *hoc de apocryphis est. Iannes enim & Mambres fratres erant magi, vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, virtuti* D E I *quæ per Mosem operabatur, æmulatione commentitia resistere se posse putabant. Sed cùm Mosi virtus in operibus cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt Deum in Mose operari.* Gelasius Papa d. 15. c. sancta Romana Ecclesia, hũc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerans reprob at. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos; sed in eo præterea fallitur, quòd istos multis annorũ millibus fuisse dicit post Zoroastrem, cum ex Iustini lib. 1. constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraham, à cuius ortu vsque ad tempus istorum prodigiorum, non nisi quingentiquinque anni fluxerunt, quin ab ipso diluuio non amplius septingentis nonagintaseptem prætererierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. de bono, ita scribit: *Iannes & Mambres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò prepotentes, vt Musæo Iudæorum duci, viro* D E O *coniunctissimo, soli resistere posse à cunctis Aegyptiis iudicati sint: multas*

Exod. 8

tas enim calamitates quas Musæus Aegypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius libro 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex narratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus, non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Palladius vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere: *Dicebat Macharius Iannem & Mambrem fuisse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatem, atque potestatem: qui dum viui essent, intra quandam Aegypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumq́; auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore, vt post suum obitum in illo paradiso deliciis fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à dæmonibus tenebatur, atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum, profectusq́;, cùm iam propè accessisset, obuiam illi occurrerunt ad septuaginta dæmones variis formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuola..tiũ, quibus euanescentibus, ingredienti iam in paradisum, occurrit diabolus cum districta romphæa ei minitans: quem facto crucis signo repellens, ingressus est locum, omniaq; contemplatus, reperit cadum æneum; catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum*

Memorabilis historia.

fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta sole, & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QVAE MAGI ILLI fecerunt, fuerint vera, an tantum simulata.

MAGNA quæstio est, variis scriptorũ sentẽtiis in vtramque partem agitata, an serpẽtes illi seu dracones, in quos Scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Ægyptiacis incantationibus, atque arcanis conuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quàm is, in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tantum & imagines serpentum, qui à Dæmonibus, serpentũ modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exo.7 & 8

Prima opinio fuisse veros serpentes.

MVLTI, & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodum quæst, 18. idemq; apertius & copiosius B. Augustinus libro 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. & in libro octogintatrium quæstionum quæst. 79. quem in hoc fere secuti sunt Theologi Scholastici. S. Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentariis super 24. caput Euangelij secundum Matthæum, & prima parte quæst. 14. art. 4. in eamdem inclinat sententiam B. Bonauentura 2. Sententiarum, Distinct 7. quæst. 2. Caietanus adeo clarum

clarum id esse inquit in Scriptura, vt in dubium minimè verti possit. hoc etiam sentiunt Lyranus, Tostatus, & Paulus Burgensis, & confirmari potest argumentis B. Thomæ desumptis ex prima parte loco supra citato.

Altera opinio non fuisse veros serpentes.

VERVM ex aduerso multo plures, & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tātum simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico, ac diabolico spectantium oculis imponentes, & senserūt & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum, specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo libro primo De vita Mosis hoc factum Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsionum ad quæstiones Orthodoxorum in responsione ad quæstionem 26. *Quæ*, inquit: *à Mose facta sunt miracula, quia diuina virtute sunt edita. facta sunt mutatione rei propositæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, vt qui serpens non esset eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem, quasi sanguinem, & non ranas quasi ranas.* Tertullianus in libro De anima: *Possunt*, inquit: *& solent Dæmones phantasmata præstare & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni, & Aegyptiis magicarum virgarum dracones: sed Mosis veritas, mendaciū eorum deuorauit.* Gregorius Nyssenus: *Qui ex virga Mosis*, inquit: *factus est serpens:*

vere animatus, Magorum virgas reuera ligna, visus autē deceptione serpentes, facile deuorauit. Græcus interpres quē citat Catena in Exod. ait illos serpētes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes. hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolę ad Timotheū *Iannes*, inquit, *& Mambres virtuti Dei quæ per Mosem operabatur, commentitia æmulatione resistere conati sunt.* Eundem Pauli locum explanans B. Hieronymus: *Sicut*, inquit: *illi Magi artis magicæ præstigiis Mosi, sic nonnulli argumentorum fallaciis, Christianæ veritati, ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.*

Auctoris sententia fuisse veros illos Magorum serpentes.

NEVTRA hæc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari, vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. iisdem verbis, eodémq; modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite 8. traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse producere cyniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa fecisse

fecisse. Moses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpētes. Quid, quod Scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstātia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI FECERINT ILLOS serpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas: duobus vel tribus in speciem tantùm, & simulatè, duobus aliis, verè. Primò enim species, & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum, quæ erāt in phantasia & imaginatrice facultate, Dæmones commouendo, & turbando spiritus, in quibus erant illæ species potuerunt facere, vt illæ species refluerent ad sensum communem, vel etiam ad sensum visus, verbi gratia, primò species virgæ, mox ea sublata, species serpentis: ita vt videretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. art. 3. & 4. idemq; in aliis fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerū sensibilium ad primum sensitiuum, dormientes videntur sibi & videre & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita infice-

Qua ratione virgæ in serpentes cōuerti potuerunt.

Caietanus & Burgensis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, ita nec mihi sit probabilis. Certũ enim est, nec dæmones potuisse immediatè producere serpentes sed tantùm adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operãdo posse subitò producere formam ex materia non ante dispo∫ita & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiæ pręparationes & quò formæ sunt nobiliores, eò plures, & operosiores præparationes deposcunt: maior enim pręparatio fit materiæ ad formam mixti, quã ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati, vel plantæ. His positis, quæ secundùm veram Philosophiam negari non possunt, quæramus an dæmones produxerint illos serpentes immediatè ex virgis? at materia virgæ est admodum remota, & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex virga productos esse serpentes, sed variis transmutationibus præmissis: at tot, & tam variæ transmutationes subitò fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid? quòd cùm naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primò paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpẽtes statim producti sunt magni, nimirum æquales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales virgis.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab

Caietanus refellitur.

ipſo, vt arbitror, præuiſam effugeret, duo reperit effugia, alterum eſt, eo tempore, quod effluxit dum Pharao vocauit Magos, & ipſi ad eum adierũt, Dæmones vltimam diſpoſitionem pro forma ſerpentis induxiſſe in illas virgas, atque ita cum proiectæ fuerunt, ſtatim potuiſſe produci ſerpentes, alterum eſt, licet agens naturale per ſe non poſſit ex virga, & ſubito producere ſerpentem tamen vt eſt inſtrumentum Dæmonis illud poſſe, ſicut motus, & lumen cœli multa producũt, quę ſunt ipſo nobiliora, quatenus ſunt inſtrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod ſic non fuiſſent illæ virgæ, non enim poteſt manere forma virgæ cum vltima & proxima diſpoſitione materiæ & formæ ſerpentis, præterea dubium eſt, an illi ſerpentes, ſeu vt alij vertunt, dracones potuerint aliter generari quàm ex ſemine. Secũdum effugium nihil valet: nam licet agens naturale, vt eſt inſtrumentum vel hominis, vel Angeli, poſſit vel citius, vel melius aliquid facere, tamen non ob id poteſt ex qualibet, & in qualibet materia effectum ſuum producere, nec poteſt poſteriorem formam inducere non inductis prioribus. Poſterior enim, & nobilior forma præſuponit neceſſariò priores, & ſicut inter formas, ita inter earum diſpoſitiones, eſt ordo naturaliter immutabilis, vt non poſſit eſſe poſterior in materia, niſi antea fuerit prior. Præterea verus ſanguis naturaliter non poteſt produci niſi in animali, & per calorem animalis, & per certa inſtrumenta, quæ in ſolo ſunt animali.

RESTAT igitur quartus modus ſupra expoſitus.

ſitus, qui & Lyrano, & Toſtato, mihique ſit veriſimilior: nam ſecundum eum modum defendimus fuiſſe veros ſerpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, ſecundum & quintum modum, nec tamen dicimus eos productos fuiſſe ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus, quibus tertius modus premitur, Vnus tantum ſcrupulus hæret, quomodo ſi non fuerunt ſerpentes producti ex virgis, dicantur virgę conuerſæ in ſerpentes? ſed reſpõdendum eſt, Scripturã id dixiſſe, non quod ita fuerit ſecundum veritatem, ſed quia ita videbatur, & æſtimabatur ſpectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos qui negant illos fuiſſe veros ſerpentes, & Caietanum qui vult illas virgas habuiſſe vltimam diſpoſitionem pro forma ſerpentis: ſic enim non poterant eſſe veræ virgæ, vt oſtendimus, ſed ſecundum ſpeciem tantum: quare ſecundum eum, nec Magi proiecerunt veras virgas, nec veræ virgæ ſunt conuerſæ in ſerpentes.

Auctoris ſententia quomodo facta ſit à Magis illa virgarum in ſerpentem mutatio.

SED dicet aliquis, cur permiſit Deus, vt Magi, qui contradicebant Moſi, prodigia facerent, cum ea res & diuinam virtutem quę per Moſem operabatur, obſcurare videretur, & Pharaonis animum magis in perfidia, & inobediẽtia obfirmatum, & obſtinatum redderet? Ad hoc Chryſoſt. homil. 46. in Acta Apoſtolorum, ita reſpondet: *Permiſit Deus Magis aliquid aduerſus Moſem, ne Magus putaretur eſſe Moſes: Permiſit illos docere omnes quãtum Magia imponat ſenſibus: vltra autem non deceperunt, ſed ipſi ſe victos confeſſi ſunt: & nõ poteſt, inquit: ſine certamine clara eſſe victoria. & quo potentior*

Cur Deus ſit paſſus illa prodigia fieri à Magis.

INDEX

QVÆSTIONVM LIBRI SECVNDI QVI EST DE SOMNIIS.

PRIMA

QVæstio An somniis habenda sit fides.
II. De causis verorum somniorum.
III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.
IIII. Cur Deus in somno arcana homines doceat.
V. Cur à Deo somnia dētur indoctis hominibus sæpius, quam sapientibus.
VI. Cur diuina somnia nonnumquam sint obscura & perplexa.
VII. An licitum sit homini Christiano obseruare somnia.
VIII. Cuius hominis sit rite interpretari somnia.
IX. An in somno vsus rationis, & voluntatis liber esse queat.
X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientiæ à Deo promissum ei, & tributum est.

QVÆ-

illustrandos valet plurimum: regendæ verò, ac moderandæ hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorumdam hominum inscitiam (sed veriùs dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxiè ac superstitiosè obseruāt somnia, permagno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate, ac veritate nōnullas quęstiones scitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas suscepi.

QVÆSTIO I.

AN VLLA SOMNIIS HABENDA sit fides.

IN diuersa vulgi, ac sapientum super hac re distrahuntur sententię: quamquā vno verbo ea quæstio posset expediri facta somniorū distinctione: nonnullis enim somniis sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somniis, par est vęcordia, & videtur extremæ vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: *nihil tam absurdè dici posse, vt non ab aliquo Philosophorum dicatur.* Quid enim esse potest magis ἄλογον & ἀδύνατον, quā omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Protagoras vnus sanè ex illo priscorum philosophorum senatu, omnibus somniis fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum

Cice. in 2. de Diuinatione.

Omnia somnia esse vera, Protagoræ & Stoicorum opinio.

hominum constare: hominem esse mensuram omnium, & tale vnumquodque esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinolento, siue sano, siue insano, siue vigilanti, siue dormienti. Affines huic errori fuêre quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici philosophi, qui nulla reiiciunt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiũt, quædam somnia inania & falsa, quod sint admodum tenuiter expressa, ob idque obscura, & ad intelligendum difficilia? & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: præsertim verò, quòd ad eorum somniorum vim despiciendam, par hominum solertia & sagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis Philosophus (nascentis enim in Græcia philosophiæ propemodum æqualis fuit) mollis itẽ ac delicatæ Epicureæ disciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatem sustulerunt. Non esse autem vllis credendum somniis, sic illi argumentabantur. Vna vis est, eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. Sed plerisq; somniis non esse credendum, confessio est omnium: nihil ergo causæ est, cur plerisq; reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adiice, quòd si quædam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorũ effectrices causas necesse est. At quas? naturam, inquiũt, & Deum. Sed natura quidem

Xenophanis & Epicureorũ opinio omnia somnia esse vana.

amica

amica eſt ordinis & conſtantiæ, in ſomniis nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autem maieſtate alienum & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus iniicere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleti ſuperſtitione, dies noctesque animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientius, & Dei præſtantia dignius, atque vtilitati hominũ conſultiùs fuiſſet, viſa dare non ſordidis, & indoctis hominibus, ſed optimis & ſapientibus viris, non dormientibus, ſed vigilantibus, nempe magis ad intelligendũ idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, ſed propriè, apertè, & explicatè ſignificare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

Vera ſententia de ſomniis.

HÆc iſti de ſomniis balbutiunt, in totum ea vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia inerrantes. Sed vera ſententia, quaſi media inſiſtens via varia facit ſomniorum genera: quorum plurima tamquam inania, & ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat, & reiicit. Hoc, cum luce Solis clarius ſit, ſuperuacaneum eſt argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes ſomniamus, quotum igitur, quodque de tot ſomniis, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnumquam verum, ſed quia id rariſſimè, ac ſine ratione vlla contingit, nihil

Pleraque ſomnia eſſe vana.

afferri poteſt, cur non caſu, & temerè accidiſſe credatur. Idem quoque ratio ipſa fateri cogit. Nam quæ alia eſt iſtiuſmodi ſomniorum cauſa niſi quia ſpiritus,ſentiēti animæ, præſertim autem phantaſiæ,cuius eſt fingere ſomnia, deſeruientes:in quibus inſident atq; inhærent,rerum in vigilia perceptarū reliquiæ, ac veſtigia, quas in ſcholis appellamus ſpecies:eiuſmodi inquam ſpiritus,in ſomno vaporibus cibi,potuſq́; caput ſubeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia reddūt viſa & ſomnia; ſed propter inordinatam eorum ſpirituum iactationem,valdè incompoſita,ſæpe etiam turbulenta & diſtorta, denique talia,vt nullam vim ſignificandi aliquid habere queant.Sic profectò ſunt ſomnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum ſimilitudines & imagines, quas cernimus breuiſſimo tempore in alias, atque alias commutari,& mox diſſolui omnes, ac penitus euaneſcere. Has imagines,qui certam vllius rei ſignificationē facere putaret,obtuſus & excors haberetur:at non minoris videtur inſcitiæ, certas ſignificandarum rerum notas, & ſigna eiuſmodi ſomniis attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & inſanorum viſa negligimus, & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda, & contemnenda ſunt ſomnia, quin eò magis, quod plerūque magis ipſa ſunt inordinata,confuſa & monſtroſa. Facetè quidam, ſed verè tamen dixit; ſi natura ſic eſſet comparatum,vt ea dormientes agerent,quæ ſomniant,fore omnino neceſſarium, vt alligarentur, omnes qui cubitum irent, quippe magis ridicula & abſurda, magíſque

Cauſæ ſomniorum.

magiſq; incredibilia, quàm vlli faciant inſani, facturos eſſe ſomniantes. Hanc quoque ſententiam cõfirmat diuina Scriptura, deridens leuitatem, & vanitatem eorum, qui ſomniis hoc eſt rebus futiliſſimis, ac mendaciſſimis credendo, dignos ſe præbent, qui omniũ irriſione ludantur. Itaque in lib. Eccleſiaſte cap. 5. ſic eſt: *Vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & innumeri ſermones.* In lib. item Eccleſiaſtici cap. 34. ita legimus: *Somnia extollũt imprudentes, quaſi qui apprehendit vmbram; & perſequitur ventum, ſic & qui attendit ad inſomnia, multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis.* Denique, cùm Scriptura vult ſignificare aliquid vanum, inſtabile, fugax & fallax, ſomniorum comparatione, ac ſimilitudine perſæpe declarat.

Teſtimonia diuinæ ſcripturæ de vanitate ſomniorũ.

CÆTERVM, vt plurimis ſomniis abeſſe veritatem, fidémque non eſt negandum: ita quædam eſſe vera, & certa ſomnia fatendũ eſt. Nam ſi nullis inſomniis, quidquam veri, & certi eſſet, inſcienter profectò, ac ſuperſtitioſe clariſſimi medicorum, ſomnia quæ frequenter ægris cõtingunt, ad eorum morbos diiudicandos, curãdoſq; tam ſubtiliter & curioſe obſeruarẽt. Stulto item labore phyſiologi ſe fatigarẽt, ſomniorum cauſas, vires, ac ſignificationes tãto ſtudio, & diligentia venando ac ſpeculando. Mendaces præterea eſſent tot ſuperiorum temporum hiſtoriæ, clariſſimis teſtatæ, conſignatæq; monumentis, refertæque exemplis verorum ſomniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirifice conuenerunt. Quid in ſacris literis, quot memorantur ſomnia, non vera, & certa modò,

Multa ſomnia eſſe vera.

ſed etiam diuinorum myſteriorum pleniſſima, Repetat memoria lector ſomnia Abrahæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioſeph, Pharaonis, Salomonis, regis Nabuchodonoſor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Teſtamento, ſomnia beati Ioſeph, Magorum, vxoris Pilati, denique ſomnium D. Pauli, quod à Luca in libr. de Actis Apoſtolorum narratur. Hanc ſomniorum diſtinctionem, etiā Homerus poëtico more, fabularum integumentis velatam, ſignificauit, cum duas finxit portas, vnam corneā, per quam emitterentur ad homines vera ſomnia: alteram eburneam, per quam ederentur falſa. Homerum imitatus, vt ferè ſolet, Virgilius lib. 6. Æneïdos, eandem ſententiam expreſſit his verſibus.

Math. 1. & 27.

Actor. 16.

Homeri commentum ad ſignificādam verorum atque falſorum ſomniorū diſtinctionem.

Odyſ. τ.

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens Elephanto,
Sed falſa ad Cœlum mittunt inſomnia manes.

Cur autem poëta, veris ſomniis corneam portam, falſis eburneam aſſignauerit, cauſam exponit Macrobius in eo Commentario, quo ſomnium Scipionis explanauit.

Macr. lib. 1. cap. 3.

QVÆSTIO II.

DE CAVSIS VERORVM ſomniorum.

DICTVM eſt, alia eſſe ſomnia falſa, & alia vera: reiectis igitur falſis, vera contemplemur. Verùm, quia quæ ſint vera ſomnia, & quo inſigni, atque nota internoſcantur à falſis, planè intelligi

intelligi non poteſt, niſi verorum ſomniorum cauſas omnes rimemur, & aperiamus, propterea, quid ab aliis de huiuſmodi cauſis creditum & proditum ſit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Inſomniis, duo ſtatuit ſomniorum verorum genera; alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina ſomnia inquit à Deo mitti, & ſemper memorabiles aliquos caſus, inſigneſq; vel ad lætitiam, & triſtitiam, vel ad fœlicitatem & miſeriam, ſiue priuatam, ſiue publicam, euentus portendere, horum autem ſomniorum interpretationem, ex vatibus, rerumque diuinarum interpretibus petendam eſſe. Tale fuiſſe dicitur ſomnium Cyri maioris, qui monarchiam Perſarum condidit, ad cuius pedes dormientis, ſol viſus eſt, térque ab illo appetitus manibus, ter ſe conuoluēs, elapſus eſt. Quo ſomnio Magi Perſarum ſapientes, ſignificari reſponderunt, eum triginta annos, & ita ſanè contigit, imperio potiturum. Naturalia ſomnia, ex cauſis ferè intra corpus dormientis latentibus, exiſtere putat Hippocrates, atque hiſce ſomniis affectiones ipſius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc eſt, vel plenitudinem, ac redundantiam, vel contra inopiam, atque inanitatem, vel aliquem eorum, qui ſunt in corpore humorum, aut corruptum, aut ſuo loco motum, aut inordinatè, & immoderatè agitatũ. Horum verò ſomniorum obſeruationem & coniectationem ſpectare ad medicum, eámque ad dirigendas, ordinãdáſq; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Conuiuio, ſomnia vera & prænuncia futurorum, à dæmonibus proficiſci exiſtimat:

Variæ de ſomniorum cauſis auctorum ſententiæ.

Hyppocrates.

Somnium Cyri.

Plato.

ſomno excitatati ad bene agendum accommodatè vtimur & iuuamur. Stoici tres cauſas verorum ſomniorum conſtituunt. Primam Deum, qui cum ſit rerum omnium ſcientiſſimus & prouidentiſſimus, hominiq; beneuolus ac beneficus, quo ſit homo cautior dat ei ſomnia quæ ſint ipſi futurorum indicia, & eorum, quæ agenda ipſi, cauendaq; ſunt, documēta. Alteram cauſam ponunt fatum, quo cuncta ſunt velut æterna quadam ſerie, nexuq; colligata: ſiquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes cauſas, & præcurrentia ſigna, tum aliis in rebus, tum etiam in ipſis ſomniis præmitti. Tertiam cauſam faciunt naturam animi noſtri quæ diuina eſt: animus enim hominis, exterioribus ſenſibus per quietem conſopitis, & ab omni actione vacantibus, ipſeque negotiis, curriſq; omnibus ſolutus ac liber, vegetior fit & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præſentia ſentit, futura prouidet. Porphyrius veritatem ſomniorum refert, partim ad innitas animis hominum notiones, & velut in ſignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: ſed eo vehementer obrutus, atque oppreſſus: non poteſt eas vigilantibus ſenſibus cernere: in quiete vero, clarius ei apparent, atque innoteſcunt. Partim refert ſomnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua fœda, & fallacia. Syneſius multa diſputat de ſpiritu phantaſtico, quod eſt vehiculum animæ eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terreſtri hoc corpore colligatur & copulatur: in

Porphyrius quid de veritate ſomniorum ſenſerit.

Syneſius mira ſed falſa tradit de ſpiritu Phantaſtico.

quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorũ pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo, dum est in corpore, quicquam potest intelligere. In hũc porrò spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt, eruntque simulachra imprimuntur, & in eo lucent tamquam in speculo, præsentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo sunt vetustiores, minus perspicua, minima verò futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vmquam. Sed quia futuri effectus, in potestate caussarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longiùs absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spiritus temperies & ratio, similiter vt in speculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac dissimiles redduntur imagines. Monet pręterea Synesius non parum conferre ad quieta & veracia in somno visa percipienda, benè præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe victu, honestis studiis, & actionibus, sedandisq; animi perturbationibus. Pythagoras iturus cubitum, cantu & sono lyræ somnum captabat, atque hac ratione ad bona, lætáq; somnia accipienda, se ipse comparabat: ob eandémque causam, esu fabę suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam. Verùm hæc de spiritu phantastico à Synesio prodita,

Mos Pythagoræ.

nugæ

nugæ sunt,& Pythagoreorum,ac Platonicorum figmenta, vel ipsis poëtarum fabulis inaniora veritatis,atque incredibiliora.

SED, vt aliquid etiam ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus,beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum: *Aut enim*, inquit,*ex plenitudine, vel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus & curis:aut ex illusione dæmonis, aut ex cogitatione hominis simul & illusione dæmonis,aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis simul & reuelatione Dei.* Easdem sex causas somniorũ,cum idem Gregorius commemorasset in lib.8.Moralium,cap 13.mox eas aptis diuinæ scripturæ sententiis & exemplis illustrat atque confirmat. *Duo*, inquit,*prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimento cognoscimus:quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus.Nisi enim somnia plerumq; ab occulto hoste per illusionem fierent,nequaquam scriptura dixisset,Eccleisiast.34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vanæ,vel certè in Leuit.cap.19.non esset scriptum,Non augurabimini,nec obseruabitis somnia.Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostenditur, quæ auguriis coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusione procederent, Salomon minimè dixisset Ecclesiast.5.cap. multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Geneseos 31. præferendum se fratribus, per somnium non videret,nec Mariæ sponsum, vt ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum, nisi aliquãdo somnia ex cogitatione simul & reuelatione procederent, nequaquam Daniel visio-*

D Gregorij. sex causas somniorũ tradit.

Matth.2.

Daniel.2.

nem Nabuchodonosor edisserens, à radice cogitationis inchoasset, dicens: Tu rex cogitare cœpisti in strato tuo quid esset futurum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur somniorum, sic ab aliis proditũ est.

Quatuor causæ verorum somniorum.

Ego causas somniorum, quæ ad significandum aliquid valent, & dignæ sunt obseruatione diligenter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse animaduerti.

Prima causa aliqua corporis affectio.

Prima causa continet aliquam corporis affectionem, quæ in ipso corpore præpollet, ac præualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosúsve humor, aut sanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum, & corruptum immoderate iactetur in corpore. Galenus in libro de Præsagiis, quæ ducuntur ex somniis, narrat quendam somniasse alterum crus factum esse sibi lapideũ, mox autem cœpisse illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui instãte crisi sudaturi sunt, sæpe somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacúue natare. Illud quoque nonnumquam vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiam somniemus vt qui in somno sudant, aut febri corripiuntur, itidem se affici somnient. Proditum est à Plinio in libro septimo, capite quinquagesimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem amisisse visum, idque cum sibi accideret, etiam ipsum somniasse.

Secunda animi vehemens perturbatio.

Altera causa somniorum spectat ad aliquem vehementem, concitatumque animi affectum & perturbationẽ. amorem dico, spem, metumq; & odium. Nam qui ardenter amant, frequenter amores suos somniant: qui timent,

anmi-

minacibus & terrificis in ſomno viſis ſæpe turbantur. Huc etiam pertinet vetus conſuetudo & vitæ, quam agimus, exercitatio. Piſcator enim ferè ſomniat maria, lacus, flumina, retia, piſces: venator, nemora, ſaltus, montes, feráſque: miles tubarum ſonitus, fragores armorum, vulnera, ſanguinem, cædes. Lepidè, quidam apud Theocritum piſcator: *omnis*, inquit: *canis panes ſomniat & ego piſces.* Continet eadem hæc cauſa antecedẽtes vigilantium curas, & ſolicitudines, & quæcumque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, ſæpiſſime in ſomno, ſimilia viſa contingunt. Quamobrem in libro Eccleſiaſtæ cap. 5. ſcriptum eſt: *Multas curas ſequuntur ſomnia.* In hoc genere ſomniorum, equidẽ reponerem ſomnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à Multis. Ardebat Annibal inſatiabili odio Romani nominis, omniq; cupiditate perdẽdi funditus imperium Romanum flagrabat: quò autem facilius id perficeret, bellum ex Hiſpania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romani petiturus. Cum igitur variis ſuper ea recognitionibus, ac deliberationibus æſtuaret, viſum habuit in ſomno, mire propoſito ſuo, votoq; reſpondens. Viſus ipſi eſt iuuenis, ſpecie ſupra humanam, qui ſe diceret à Ioue miſſum ducem ei ad inuadendã Italiam, iuſſitq; ne reſpiceret, quid retro, & à tergo fieret. Pauidus primo Annibal, non eſt auſus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed prout eſt humanum ingeniũ ad vetita pronum, diu temperare oculis non quiuit, reſpicienſque vidit horrendum non viſu modo, ſed etiam dictu oſtentum, belluam vaſtam & imma-

Somnium Annibalis Italiæ vaſtitatẽ portendens.

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumēto Æsculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam vt apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui variis morborum generibus affli-ctabantur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderūt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Ægypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexander, somnóq; sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulque commonstrantem, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimā vim haberet Ptolemæum, multósque milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sunt autem duo somniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dæmō naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcumque ipsemet postea facturus est, potest tam præsentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatis, turbatisque, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò nimi-

Somnium Alexādri Magni.

Duo genera somniorum dæmonu.

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Quomodo internosci possint somnia dæmonũ ab aliis somniis.

Dupliciter porrò, & quidẽ satis probabiliter coniectari potest, quæ somnia missa sint à dæmone: primò quidẽ, si frequenter accidant somnia significantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad vtilitatẽ, vel ad ipsius, vel aliorũ, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiã ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse dæmonem, non temerè credetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominũ vana imbuere superstitione, quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobriis, castis, & religiosis viris, tetra, obscęna, plenaq́; crudelitatis & impietatis somnia sæpenumerò contingant, ea proficisci à dæmone, nõ immeritò existimabitur. Dæmon enim conatur impuris somniis polluere, ac fœdare dormientium corpora, vt eius fœditatis, etiam animos expergiscentium, quodammodo participes faciat. Quod sinehoc quidem assequi potest, illud saltẽ curat, vt pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ac orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionem, segniores, frigidioresq́; reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ, luculentissimum in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplum. Verùm hac de re Iustinus Martyr in responsione ad quæstionem vigesimam primam Orthodoxorum disertè, doctéque sententiam suam exposuit. Nam cùm hæc

sibi

sibi ab illis posita esset quæstio, ad eã ipse quæstionem ita responder, vt nos hic diximus. Restat quarta & vltima somniorum causa, quam diuinam ritè nominare possumus: cuius potissimum gratia omnis hæc nostra instituta est disputatio, huic enim vel declarãdę, vel illustrandę adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum autem quæ à Deo missa sunt exempla: passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprà ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterũ, vt vis & natura diuinorũ somniorum pleniùs planiusq; cognoscatur, quæstiones aliquot more scholasticò, distinctè quidem, sed carptim, breuiterq; perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra, illibatáque reseruabo. *Quarta causa somniorũ diuina.*

QVÆSTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI queat, sit aliquod somnium à Deo missum, nec ne.

DVPLICITER prout nunc mihi succurrit, deprehendi potest, quodnam à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significantur: nimirũ si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt quæ vocantur in scholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium: quæq; intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia oblitescũt, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi *Duplex ratio cognoscendi diuina somnia.*

Deo

Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstrationem cōtinebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorū illuminatione atque commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiorem facit, vt Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia: *Sancti viri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces & imagines, quomdam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mens hominis cauta non esset, per deceptorem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnumquam solet multa vera prædicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed pleniùs ac luculentius tractatā, in libro octauo Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mētis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatē primorum principiorum, eámq; statim, citra vllam argumentationem, assensu nostro complecti: sic in somniis à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, vt ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus, certóque credamus. Rectè igitur illud traditur in lib. Ecclesiast. cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitat o, ne des insomnis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla

Memorabilis sententia D. Gregorij.

nulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HÆC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur multis & diuersis modis fieri solebat. Nonnumquam enim Deus per somnia turbabat & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in lib. Genes. *Terrebis me*, inquit Iob 47. *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquãdo in somno hortatur, & incitat hominem Deus ad magnũ quidpiam & arduum subeundum, certam spem prosperi exitus pręsignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somniis euenit. Sæpe monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuere beati Ioseph & Magorum somnia, huc spectant illa verba, quæ sunt in cap. 33. libri Iob: *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiam solebat olim Deus spiritum propheticum nonnullis in somno largiri: nam in libro Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in visione, aut per somnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuisse à DEO promissum in somno prudentiæ, & sapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonstrata est per somnium, id quod adolescenti Ioseph, & Mardochæo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam prætetea in somno patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis

Variis modis Deus afficit homines per somnia.

Genes. 20. & 31.

Iudic. 7.
2 Mach. 11.
Matth. 2.

3. Reg. 3.

Genes. 37.
Esther 11.

Genes. 28.

Daniel 7. Danielis de regno Christi. Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuêre somnia Abrahæ, Genes. 15. Pharaonis. Gen. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

Variis modis diuina contingunt somnia. Variis item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi cõmotione, & horrore sicut accidit Abrahæ & Nabuchodonosor. Nõnumquã datum est alicui somniũ, sed non eius somnij intellectus, sicut in somniis Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. *Genes 15. Daniel. 2.* Danieli tamẽ cæterisq́; prophetis, simul cum somniis, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorũ, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas, & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed *Genes 41. Genes 37.* postea ipso euentu, successuq́; rerum, veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somniis diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt & aperta, euidenter res ipsas significantia, vt fuere somnia beati Ioseph, trium Magorũ, & D. Pauli: *Mat. 1. & 2. Actor 16.* alia verò sunt inuoluta & obscura, per varias similitudines rectè aliquid insinuãtia: huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua, & arbore, necnon & pincernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis. *Genes. 41. Daniel 2. Genes. 40.* Adhæc, interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somniis beati Iosephi, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. *Genes 2. 3. Reg. 3. Mat. 1. & 2. Actor. 16.* Præterea sæpe Deus vltro mittit somnia, nonnumquam etiam

etiam rogatus, quemadmodum interpretationem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor Deus in quiete tradidit Danieli, qui eã ab ipso vigilans intentissima precatione postulauerat. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quamdam rationẽ, & consuetudinem in rebus maximè dubiis, atque grauissimis, consulendi Deum, vt quod verum esset, aut quod facto esset opus, per somnia indicaret, ex cap. 28. 1. lib. Reg. intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus, & curis: ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, à Dan. 2. cap. narratum, itemq; primum B. Ioseph, quod in cap. 1. narrat D. Matthæus, atq; illud Annibalis supra memoratum, illud quoque Scipionis Æmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

Danie. 2.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA sua hominibus referet.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeq; habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ prouidentiæ, & mysteria rerum cœlestium, non rarò docere homines voluerit. At enimuerò, multas eius rei, variásque causas afferre possumus. Primam causam tangit Hippocrates in principio libri de Insomniis, animum homini-

Quinque causæ cur dormienti-

 bus

bus multa diuinitus reuelentur.

bus in vigilia variis distingui occupationibus, grauibus distineri negotiis, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multipliciq; rerum humanarum strepitu interpellari,& à sui,rerúmq; cœlestium consideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus,variisq;studiis,& affectibus æstuare,qui nõ sinunt eum,quod verum & rectum est,id aut liquido cernere,aut incorruptè iudicare.Cõtra verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnibus interpellationibus & impedimentis vacuus,& liber animus,sibi totus præsens, & præsto est, sibiq; attendit in se suas omnes vires, atque facultates collectas,& coniunctas habet, expeditus, & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinsecus obiecta sint,amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, eá solemus subtiliter ratiocinando discutere,& examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligẽter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbatur, si discrepent,abiudicantur, atque reiiciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit,paratior,promptiórq; ad visis diuinitus datis credendum, atque obsequendum. Constat autẽ inter omnes, qui de rebus diuinis scripserunt,ad eas res non tantum intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuq; percipiendas, satiùs esse agi, & regi hominem

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

nem extrinſecus, quam ipſum agere ſe:& auditorem eſſe potiùs, quàm arbitrum, & æſtimatorem, deniq; ſimpliciter credere potiùs, quàm cauſas credendi diſquirere, & expendere. Tertia cauſa ex Ariſtotelis libello, qui inſcribitur de Diuinatione quæ fit ex ſomniis, deſumpta eſt: ait ille: *Quemcumque motum, quo animus dormientis extrinſecus pulſatur & cietur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerq; in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietem, atq; omnium, quæ animi intentionem remittere ſolent, vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis, languentéque corpore, quæ extrà ſunt, nequaquam ſentiuntur.* Quapropter opportuniſſimè Deus eo tẽpore docet hominem ſine vlla eius perturbatione ſine aliorum hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione: præſertim autem, quia quo magis animus noſter à ſenſuũ conſociatione & corporis contagione abſtrahitur, tanto videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In ſomno autem, qui eſt imago quædam, & repræſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis eiuſque vinculis, ſi non omnino, certè aliquatenus relaxari. Quartam cauſam eſſe arbitror, vt ea re oſtendatur, quanto ſit Deus potentior & efficacior ad hominem docendum, & erudiendum, quam ſit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, niſi vigilantem, audientem, & attendentem non poteſt: Deus autem, etiam altiſſimè dormientem, atque ſomniantem.

Ariſtoteles.

Deus ad docendum quanto potentior ſit aliis.

tem. Quo ſatis declarat ſe in omnes humani animi vires, ac facultates ſummum imperium, & efficacitatem habere. Quintam cauſam equidem poſuerim, ne videlicet quiſpiam exiſtimaret mortem auferre homini omnem ſcientiam: aut non eſſe aliam viam, rationémq; comparandi ſcientiam, quàm per ſenſum, diſcurſumq; rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerroes quidem ſuper libello Ariſtotelis de Diuinatione per ſomnia, in commentario ſuo, non audet inficiari prophetiam poſſe homini accidere, vel in ſomnio, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel ſcientias ſpeculatiuas poſſe vlli contingere: *Vna, inquit: eſt natura hominis, vnus igitur dumtaxat erit intelligendi, & diſcendi modus, ſcilicet internunciis ſenſibus, variis item præceptis experimentis, diligentiq; ratiocinatione. Nam ſi præter communem, & vſitatum diſcendi modum, eſſet hic alter per ſomnia, vel reuelationem, cùm is multò ſit facilior, atq; præſtantior, ille alter, quò difficilior, & laborioſior eſt, eò magis fuiſſet ſuperuacaneus, non igitur datus eſſet homini: Deus namque, & natura, nec fruſtra quicquam faciunt, & de iis, quæ poſſunt fieri, quod melius & præſtabilius eſt, numquam non faciunt.* Sic ille. Quæ ſane argumentatio, non eſſet plane infirma, ſi quiſquam diceret (nemo tamen noſtrum id dicit) modum illum diſcendi per ſomnia, vel per reuelationem, aut eſſe homini naturalẽ, aut eſſe frequentem, & vſitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiuſdem, de ſcientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura ex inſcitiæ diuinarum rerum, & impietatis fonte

Contra impium Auerroem.

Auerrois portenta vnde orta.

te

te redundantia, quam ſint inerudita, obtuſa, falſáq;, ſatis liquet vel ſolis exemplis; quæ memorantur in ſacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorúmq; Prophetarum, quibus multarum rerum ſcientia ſubito data eſt à Deo: quin etiam Beſeleel, & Oliab, quos in lib. Exodi proditum eſt, ſubito diuinitus edoctos, Moſaicum tabernaculum, ſimul cum omnibus eius inſtrumentis, atq; ornamentis, ſumma arte perfeciſſe.

Geneſ.2. 3.Reg.3. Exod.3.

QVÆSTIO. V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR obſcuris & indoctis hominibus, non autem ſapientibus.

VEL hac vna ratione Ariſtoteles, & Cicero omnium ſomniorum, quæ diuina creduntur fidem & auctoritatem eleuari, & eludi poſſe putauerunt. *Nam, ſi quæ ſomnia,* inquiunt: *darentur hominibus à Deo, ea non obſcuris & indoctis hominibus, ſed viris ſapientia, prudentiaq; præſtantibus dari par erat.* In quo fefellit eos, quod diſtinctionem diuinorum ſomniorum, eorum dico, quæ verè diuina ſunt ab iis quæ non ſunt, eſſe tamen falsò putantur, plane ignorauerunt. Enim verò Dij Gentiliũ (quos fuiſſe dæmones nobis Chriſtianis nequaquã dubium eſt) quemadmodum futuros rerum humanarum caſus, & euentus certo prouidere, ac ſcire non poterant, id enim ſolius Dei eſt, ita nec eos certis aut verbis, aut ſignis præd cere, ac præmonſtrare poterant. Quapropter ſomnia: quibus præſignificabantur futura: non dabant viris doctis, & prudentibus: videlicet

Error Ariſtotelis & Ciceronis.

Cur dæmones ſomnia olim date ſoliti fuerint non doctis & prudẽtibus ſed imperitis & cõtemptiſſimis hominibus.

delicet ne illi eorum ſomniorum vanitatem,ac falſitatem deprehendentes, auctoritatem ipſorum Deorum apud alios contererēt, eorumq́; oracula tāquam diuinitatis vacua,& inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio & cōtemptui exponerent: dabant igitur ea ſomnia indoctis, & veri, falſiq́; diſcernendi imperitis, maximè verò ſuperſtitioſis, ob idq́; ad credendum quiduis, ſatis per ſe paratis,atque propenſis. At verò ſomnia, quæ à vero Deo miſſa ſunt, ea legimus plerumq; data viris ſanctitate,ac ſapientia eximiis, vt Abrahæ,Iacob,Salomoni,& Danieli. Data ſunt tamen etiam nonnulla viris non admodum doctis,ſed pietatis tamen,ac innocentiæ præſtantia clariſſimis: excellens autem virtus,& pietas,dociliorem reddit hominis animum, aptioremq́; ad rerum diuinarum perceptionem,quàm humana vel prudentia,vel ſapientia. Qui enim mundana excellunt potentia,vel ſapiētia:hi ferè ſunt aut impij, aut ſuperbi, aut turpiſſimis inquinati flagitiis: quæ res cœleſtibus doctrinis,diuiniſq́; illuſtrationibus, aditum ad animos hominum,penitus occludūt.

Cur quædam ſomnia etiam impiis hominibus à Deo ſint data.

Nec me fugit, etiam quibuſdam ſceleratis atq; impiis hominibus,vt Pharaoni,& Nabuchodonoſor quædam diuinitus ſomnia contigiſſe,ſed hæc illis,nec ipſorum præcipuè cauſa,neq; cum intelligentia eorum ſomniorum data ſunt: quo ſcilicet illi,eorum interpretationem,cùm apud ſuos ſapientes inuenire non poſſent, à veri Dei cultoribus eam petere cogerentur,atque ea ratione verum Deum agnoſcerent,ac venerarentur,eiuſq́; ſeruos in admiratione, & honore haberent:

berent:id quod ſomnia Pharaonis & Nabucho donoſor à Ioſepho & Daniele interpretata, manifeſtè declarant. *Geneſ 41. Dan.2.& 4.*

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA NONNVMquam ſint obſcura, & perplexa.

SED cur diuina ſomnia non ſemper ſint clara & aperta, ſed obſcura, & perplexa; & aliarum rerum imaginibus, ac ſimilitudinibus inumbrata, & offuſcata, nec aliis tantũ occulta, ſed etiam iis, quibus dantur, minimè conſpicua, cauſas rimemur, & aperiamus. Dij Gentiliũ, hoc eſt dæmones, quia certam futurorũ euentuum ſcientiam habere non poterant, ad ſignificanda futura, dabant illi quidem non rarò ſomnia, ſed obſcura tamen & ambigua, quæq; ad diuerſos, etiã contrarios euentus facile detorqueri, & applicari poſſent: vt ad quodcumque cecidiſſet, ſomnium quadrare videretur. Quod ſi ſomnia euentis minimè reſponderent, id non falſitati ſomniorũ, ſed interpretum inſcitiæ, qui ſomnia propter obſcuritatem & ambiguitatem non ritè eſſent interpretati, adſcriberetur. At verò ſõnia, quorum auctorem fuiſſe Deum ex ſacris literis cognouimus, ſæpenumerò diſtinctè, & explicatè tradita ſunt, qualia legimus fuiſſe Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioſeph, & trium Magorum. Non eſt tamen negandum quædam ſomnia eſſe dara rectè & obſcurè, ſed hominibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intelligentiam eorum ſomniorum, *Aſtutia dæmonũ in dandis ſomnijs futura ſignificantibus.* *Quatuor cauſæ cur interdum diuina ſomnia ſint valde obſcura.*

 cùm

cum non ab aliis, quam à viris ſanctis accipere poſſent, & ipſos Dei ſeruos honorarent, & ſumma Deum reuerentia, ac veneratione proſequerentur. Si quæ vero ſomnia etiam ſeruis Dei obſcura data ſunt, propterea id factum eſt, vt eorum ſenſum atque intellectum, ſummo illi ſtudio, aſſiduis precibus, multisq́; lachrimis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorem haberent. Denotatur præterea obſcuritate ſomniorum, earum rerum, quæ ſignificantur ſomniis, obſcuritas. Adde quod per imagines, & ſimilitudines, breuiſſimè plura & ſublimiora myſteria ſignificãtur, quàm ſi apertis, & propriis fuiſſent expreſſa vocabulis. Nam quàm multa, quam varia, quam profunda myſteria, vna illa
Dan 2. ſtatua Nabuchodonoſor in quiete viſa, adumbrauit, quæ ſi fuiſſent propriis verbis efferenda, vix longiſſima oratione declarari potuiſſent, Deniq; vult Deus nõnumquam, ſomnia eſſe ad aliquod tempus occulta, & incognita, quo ad nimirum, ipſo euentu, rerũmq; ſucceſſu, eorum veritas agnoſcatur, & comprobetur: quod in
Geneſ 37. duobus illis Ioſephi ſomniis, promotionem eius ad ſummam potentiam & dignitatem præſignantibus, liquido cernitur.

QVÆSTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO homini, obſeruare ſomnia.

DVÆ tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem eſt, an ſit fas Chriſtianis, curioſè

riosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in promptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principio, somnia, quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq́; tam animi quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quam corporis obseruantur & expenduntur. Tum, somnia, quæ nos crebro infestant, territant, conturbant & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus, vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpe vsurpatum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros, & rectores, in perquirendis, & excutiẽdis quorumdã somniorum causis diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad scientias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstitiosum, nec vt vanum damnari debet. Deniq;, somnia, quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia, considerare num à dæmone nobis subiiciantur, sicut contra, quibus ad bona prouocamur, & instigamur, veluti ad cœlibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare, num à Deo nobis missa sint, non est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

Quatuor genera somniorum, sine vitio possunt obseruari & curari.

AT verò, cuiuscumque somnij, quoquo modo nobis contingat, etiam si raro, sit emere, si fortuito eueniat, putare habendam esse rationẽ curámque

Somnia quæ negligenda.

curamque ſuſcipiendam,ſtolidi hominis eſt, ne dicam ſtulti, Suprà enim oſtenſum eſt,maximã partem ſomniorum nihil veri, & certi habere. ſed vanitatis, ac temeritatis eſſe pleniſſimam. Præterea obſeruare ſomnia, quaſi eſſet in ipſis aliquid diuinum,ſcilicet, quale Gentiles exiſtimabant eſſe in garritu, volatu, cibatuq; auium, & in extis animantium, atque ex illis prænoſſe, ac diuinare velle futura, non modo non eſt licitum, ſed eſt in Scriptura grauiſſimè reprehenſum,damnatum,& interdictum, non minus ſanè quam magorum,& incantatorum maleficia, quod ex cap.19. Leuit. ex 18 Deuteron. ex 33. poſterioris libri Paralipomenon,aliiſque ſacrorum voluminum locis perſpicuè intelligitur Et verò, ſcire velle futura, quæ Deus in ſua ſolius poteſtate poſuit,arrogãs,& impia eſt curioſitas. Putare autem certa futurorum ſigna contineri in ſomniis, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum eſt, parum dixi, planè impium, & ſtultum eſt: hoc enim arguit eiuſmodi ſomniorum obſeruatores, ſtultis, impiis & abſurdis opinionibus eſſe infectos,atque deprauatos. Nam,vel iſti putant res omnes futuras,ex naturalibus cauſis pẽdere, & hoc falſum eſt, vel eas res quibuſlibet ſomniis ſignificari poſſe, quod planè ſtultũ eſt, vel futura omnia certo prouideri, & ſciri à dæmone,quod eſt perquam impium, vel denique á Deo promiſcuè,atque indiſcrete per quælibet ſomnia, & quibuſlibet hominibus, præmonſtrari futura, quod eſſe abſurdum nemo non videt. Ad extremum, tanti facere ſomnia, & vſq; adeo

Somniorum obſeruatio cur ſit ſuperſtitioſa.

adeo pēdere ex illis, vt ad eorum quaſi normam dirigat quis omnem vitæ ſuæ rationem, & reſpectu habito ad ſomnia, actiones, & negotia, vel ſuſcipiat, vel omittat, non modo præſtantia hominis indignum eſt, ſed olet etiam fatalem illā Stoicorum, toties in Eccleſia damnatam, & à melioribus philoſophis exploſam, reiectamque neceſſitatem, Quod ſi merito vituperantur, & à ſapientibus redarguuntur Aſtrologi, qui res humanas ex aſtris, quaſi ſuſpenſas, & religatas omnino pendere arbitrantur: eo magis profectò, reprehendendi ſunt ſuperſtitioſi ſomniorum obſeruatores, quo magis aſtra dignitate naturæ æquabilitate motus, conſtantia ordinis, amplitudine poteſtatis, & præſtantia efficacitatis, ſomniis antecellunt.

Maior vanitas eſt obſeruantium ſomnia, quam aſtra.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE INterpretari ſomnia.

AD poſteriorem quæſtionem, qua quæritur cuius hominis ſit bene interpretari ſomnia hunc in modum reſpondemus. Somniorum, quę vim habent ad aliquid ſignificandum, & obſeruatione, atque interpretatione digna ſunt, ea non cuiuſuis hominis eſt interpretari. Tria enim huiuſmodi ſomniorum genera diſtingui poſſunt: nam multa ſunt naturalia, quædam humana: nonnulla etiam diuina. Naturalium ſomniorum interpretatio, non eſt dubium, quin ſolertium & doctorum Phyſicorum, ac medicorum ſit propria: eorum maximè, qui norunt ſimilitudines

Naturalia ſomnia cuius ſit interpretari.

tudines in somniis ostensas comparare inter se & quarum rerũ similitudines esse: & ex quibus causis proficisci soleant, discernere, similiter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumq; partes dissipatas, bene cõponens inuicẽ, apteq; conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominisne; an equi, an aliarum rerum acutè dispicit, vereq; iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarum peritissimus & callidissimus: ingeniorum item, studiorum, morum & propensionum, quæ in variis hominibus magnam quoque varietatem habent, exquisitam, multísque confirmatam experimentis notitiam sit adeptus, quasi venas omnes rerum ciuilium, & humanarum tenens.

Diuina somnia interpretari cuius sit. Cvivs autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatum & eruditum. *Nemo enim nouit*, inquit Paulus 1. Corinth. 2. *quæ Dei sunt, nisi spiritus Dei.* Præsertim verò cùm diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio & voluntate sint institutæ, ob idq; solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maximè territus fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorũ sapientum cognoscere potuisset, sic affatus est Dan. *Mysterium, quod rex interrogat magi, arioli, aruspices & sapientes nequeunt indicare regi, sed est Deus in cœlis reuelans mysteria.* *Daniel 2.*

Iam-

IAMBLICVS existimat diuina somnia ferè non contingere hominibus, nisi aut primo, aut extremo somni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum est cibi, potusq; vaporibus occupatus & oppressus: aut iam euanescente somno, vaporúmque discussa caligine ex illis sordibus emersus anim⁹, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorũ interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nã si profundo somno accidissent, ea planè abiiciebant, rati non esse consentaneum, animo tunc obruto, & demerso, dari cœlitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones prope iã expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoq; auctore digna iudicantes, ponderanda sibi, & interpretanda suscipiebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Verumtamẽ Iamblici documenta ex superstitiosis Ægyptiorum sacerdotum obseruationibus, v vt dicam veriùs, figmentis: quorum fuit ille studiosissimus, exprompta sunt. Deus nẽpe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicumque enim vult, quandocumque, & quibuscumq; vult, sua inspirat somnia: potest enim quouis tempore, imò etiam sine tempore, sedare subitò agitationem humorum, tranquillare spirituum animalium iactationem, purgare fantasiam, mentem illustrare, animúmque ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

Iamblici opinio de tẽpore quo diuina somnia cõtingant hominibus refutatur.

QVÆ-

QVÆSTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS rationis & voluntatis esse queat.

Sæpe in somnio liber est rationis vsus.

SÆPENVMERO in somniis, præsertim quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnumquam ratio dormientis plane cognoscit res simplices, easq; vel componit inuicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur: noua quædam inuenit: quin etiam ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicandas aciem suam, vimq; reflectit, cunctatur, hæret, dubitat: secum ipse disceptat: an tunc homo dormiat, necne. Hæc auten liberum esse tunc rationis vsum, manifeste demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidē perfectum liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum, & perfectum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum & potentiarum: ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliunde agatur, sitque Dominus sui, atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

Numquā in somno est perfectus liberi arbitrij vsus.

Quid ad eū requiratur.

*

QVÆ-

QVÆSTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, in quo donum ſapientiæ à Deo promiſſum ei, & tributum eſt.

CÆTERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3.lib. Regũ, cap. 3. Deum in ſomno viſum eſſe Salomoni,iuſſiſſéq; , vt peteretur ab ipſo quodcumque omnium maximè optaret:ipſum autem petiiſſe ſapientiam.& prudentiam benè regendi populum, cui præerat, poſthabitis omnibus aliis bonis, quæ tamen, principibus huius mundi,ſuper omnia,concupiſcenda, & expetenda videntur; eam porrò petitionem vſque adeo placuiſſe Deo, vt ſummam ei ſe daturum ſapientiam, & prætere quæ non poſtulaſſet bona,cumulatiſſimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipſius Scripturæ, ſatis intelligi videtur, Salomonem in illo ſomnio ſolutè ac liberè,non tantùm ratione,ſed etiã voluntate eſſe vſum: neque enim illa eius petitio facta in ſomno,tantopere Deo placere, tantúmque ſapientiæ munus promereri potuiſſet, niſi eſſet ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis poſſet diſcuti, ac diſſolui. *Solutio triplex.* Nam primò quidem reſponderi poſſet, illã Salomonis in ſomno petitionem, placuiſſe Deo, non per ſe,ſed propter antegreſſam eiuſdem in vigilia ſimilem quamdam petitionem, ex qua ſcilicet illa in ſomno extitit. Salomon enim ardentiſſimè expetierat,& à Deo poſtulauerat donum ſapientiæ,ac prudentiæ: hanc eius petitionẽ, Deus illo ſomnio declarauit fuiſſe ſibi gra-

L tiſſimam,

tissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuipiam videbitur nonnihil dura, & contorta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim, seu raptum, qualis nempè D. Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret, à Deo Salomon, quod vellet, & petēdo, quæ grata erant Deo, ea quoq; mereretur ab ipso cōsequi. Sed non placet hoc respōsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantùm dico, huic responso minimè suffragari diuinam Scripturam, quippe, suprà dicto loco narratura visionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somniū, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euigilauit Salomon, & intellexit, quòd esset somnium*, quò perspicuè significatur, illā visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendū docendúmq; Salomonem datum. Atque duas hasce solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1.2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

2. Corint. 12.

Erit igitur, nisi fallor, similius & propius vero tertium responsum, quod etiam Tostato super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè proba-

probatum est. Dicimus, cùm Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somniũ quemadmodum Scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantùm dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cùm reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullùm item responsum, nullúmque Dei promissum. Cur igitur, inquies, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat coniectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda, & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem, & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret, & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solùm impleat, sed etiã longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cæteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verùm hæc nostra de somniis disputatio, hunc habeat

Cur somniũ illud datum fuerit Salomoni.

terminum: vereor enim, ne ſi longius producta ſit, moleſta & odioſa lectori eſſe incipiat. Quemadmodum enim ſomnus, quoad quietus & placidus eſt, membra dulciſſimè refouet, ac recreat, viréſque reficit, ac redintegrat, ſi tamen in eo nimis longa, nimíſque ſeria, & grauia contingant ſomnia, corpus pariter, atque animum languefacit, & debilitat: ſic omninò cauendum nobis fuit, ne noſtra hæc de ſomniis diſputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipſa fortaſſe voluptatem cœperant, in faſtidium, odiúmq; conuerteret.

INDEX

DISPVTATIONVM QVÆ SINGVLI HVIVS LIBRI CAPITIBVS explicantur.

CAPVT PRIMVM.

1. SENTENTIIS *diuinæ scripturæ, antiquis item Ecclesiæ institutis & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*
2. *De vanitate oraculorum Apollinis.*
3. *Cur dæmones prædicendo futura sæpè fallant.*
4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate Astrologiæ iudiciariæ.*
5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduerterit.*
6. *De multis perspicuè falsis & impiis Astrologorum sententiis.*

CAPVT II.

7. *Astrologos iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*
8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum, quam iactant Astrologi.*
9. *De noua stella, quæ superioribus annis visa est.*
10. *Quàm sit difficile aspectum siderum in ortu cuiusq; hominis exactè annotare.*

CAPVT III.

11. *Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse, ac prædicere futura contingentia.*
12. *Præter causas cœlestes, necessariā esse notitiam*

 causarum

causarum particularium ad prænoscendos earum effectus.

13. *De simili ortu, & dissimilibus euentis Geminorū.*

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

15. *Vtrum sit faciliùs, diuinare quid facturus sit vir bonus.an vir improbus.*

16. *Quàm sit vana, ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

17. *Nullam posse esse scientiam, vel artem istius Astrologiæ.*

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.*

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

20. *Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam, & damnatam.*

21. *Cui generi hominū arrideant prædictiones Astrologicæ, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ iudiciariæ.*

23. *Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solùm ad homines.*

26. *Cur Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & aliis animantibus ex obseruatione astrorum vaticinantur.*

27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud Ægyptios, &*

& Chaldaos.

CAPVT IV.

28. *Vtrum astra, si non sunt causæ, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

29. *Vtrùm secundùm Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*

30. *De natura, & varietate signorum.*

31. *An cometæ signa sint humanarum rerum.*

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant, & astruāt Fatū.*

CAPVT V.

33. *De quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam Astrologi vera prædicant.*

34. *Instinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. *Quot modis Dæmon futura prænoscat, & hominibus præmonstrare soleat.*

36. *Quot modis, & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum, vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.*

38. *De vsu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*

39. *Permissu* DEI, *nimis cupidos sciendi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & variis, ac perniciosis erroribus implicari.*

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & vsu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.*

41. *Nimiam credulitatem, ac leuitatem cōsulentium Astrologos, interdum conducere, vt eorum prædicta vera cadant.*

BENEDICTI PERERII, LIBER TERTIVS.

QVI EST.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA.

Astrologorũ impudentia & amentia.

TANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiam sibi diuinam Scripturam suffragari, suæq; Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit DEVS creãs luminaria cœli; *Et sint in signa & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem Astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius aliique permulti Patres in explanatione eorum verborũ, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorum prædictionibus orationem posuerunt. Quorum nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis DEI sententiis contra Astrologos multifariam in diuina Scriptura proditis permoti,

Genes. 1.

moti, quin etiã iustissimo aduersus Astrologos odio, propter fraudulenta & perniciosa eorum figmenta, incensi, librum hunc ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque vtilem fore existimauimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidem & eruditè Ioan. Picus Mirandulanus, sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti, atque vberi versemur argumẽto; eo tamen breues erimus, quod non omnia, quæ disputari possent, sed aptiora dũtaxat causæ firmioráque tractabimus. Quinque autem erũt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ diuinationem Astrologicam esse contrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cœlestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astra non solùm non esse causas efficientes rerum futurarum, verùm nec esse certa signa, quæ res futuras prænotent, ac præmonstrent: Ad extremum, cur nonnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas exponemus.

Ioannes Picus Mirandulanus contra Astrologos scripsit.

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM *diuinæ Scripturæ, disciplinæ Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.*

CAPVT PRIMVM.

§. 1. *Sententiis diuinæ Scripturæ, antiquis item Ecclesiæ institutis & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*

Clamat multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præscientiam & prædictionem, non esse hominum, sed ne dæmonum quidē, verùm vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos:* & cap. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens:* Cap. autem 47. deridens Deus Babylonios & Chaldæos sideralibus suis obseruationibus præfidentes, *Sta*, inquit, *cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si poßis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent & saluent te Augures cœli, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, vt ex eis annunciarent ventura tibi.* Et paulo ante dixerat: *Sapientia tua & scientia tua, hæc decepit te.* Hieremias quoq; capite decimo, monet Iudæos, vt Astrologicas

logicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil enim sibi à stellis, vel sperandum, vel timendum esse. sic autem ait: *Iuxta vias gentium nolite discere; & à signis cæli nolite metuere, quæ timent gentes: quia leges populorum vanæ sunt.* Salomon autem Ecclesiast. capite decimo, scientiam futurarum rerum denegat homini, *Ignorat homo*, ait ipse. *quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit, quis poterit indicare?* idem cap. octauo eiusdem lib. *Homo*, inquit, *ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuncio.* Liquet igitur diuinationem Astrologicam in sacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

CVM doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesiæ, vt par erat, mirè cōgruit. Semper enim Ecclesia inde vsque à primordiis suis, Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Extāt aduersus ipsos plurima & seuerissima decreta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinq; quæstiones, & in Concilio Bracarēsi I. capite nono, & decimo, & in Toletano I. in assertione Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendam presbyterum, qui semel dumtaxat consuluerat Astrologū de quodam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annū priuasse altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis Sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nūc Chaldæos, vel Genethliacos, alias Mathematicos, aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus apparet, quàm fuerit maioribus nostris genus hoc hominum exosum, & abominatum. Multa contra illos disputat Basilius hom. 6. in Genes. Chrysostom. &

Decreta Ecclesiæ contra Astrologos Iudiciarios.

Alexander Papa.

Basilius. Chrysostom.

Gregor ho-mil. 10. super Euangel. Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter cæteros Augustinus lib. 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de Ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius. *Augustinus. Euseb. Cæs.*

Iuliani Apostata calumnia. Ridicvlvs fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, qui in libris, quos aduersus Christianos effutiuit, probare voluit, ex his quæ scripta sunt in c. 15. Gen. Abrahamũ, & Astrologiã & aruspicinam coluisse. Astrologiam quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraham foras, & ait illi, Suspice Cœlum, & numera stellas, si potes: Sic erit semen tuum.* Aruspicinę verò scientiam eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennium, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autem non diuisit. Descenderuntq; volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis, & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem, vel potius furorem, egregiè confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis, quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ Astrologiæ asserere, & astruere conantur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductúque ad adorandum Christum venerant. Sed istos manife-

Iuliani Apostata calumnia à Cyrillo repulsa.

Matthæ. 2.

stis

ſtis argumentis Chryſoſtomus,& Gregorius in homiliis ſuper illud Euangelium ſcriptis,redarguunt,& conuincunt.

Chryſ. homil. 6. in Matth. Greg. homil. 10. in Euāg.

CÆTERVM, errorem Aſtrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare poſſumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Paulus 1. Corinth. 2. *nouit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis*; ſed homo neſcit, quid ipſemet poſt multos annos, aut etiam dies acturus ſit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies*: & *Non eſt via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem diſponit*. Eſt namque non modò quorumlibet hominum, ſed etiam Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipſemet homo neſcit quid futuro tempore facturus ſit, quanto minus id ſcire poteſt Aſtrologus? Deinde, ne ipſe quidem diabolus certò poteſt noſſe res futuras: ſi enim futura omnia dæmon ſciret, numquam profectò impuliſſet Iudæos ad crucifigendum, & occidendum Chriſtum Dominum, quippe præuidiſſet per crucē, & mortem Chriſti, imperium, quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum, nec ſanè dæmon tentaret & infeſtaret ſeruos Dei, à quibus in tētatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum creſcente Sanctorum gloria, magis ipſe, quæ eius eſt ſuperbia, & inuidia, torqueretur.

Argumentis ex ſacra Theologia ductis, aſtrologica diuinatio refellitur.

§. 2. *De vanitate oraculorum Apollinis.*

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiuſmodi erāt reſpon-

responsa & oracula Apollinis Delphici quondam apud Græcos nobilissima & clarissima; quę ad diuinationem astrologicam pertinuisse, locuples auctor, & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 1.) vbi tradit quæcumque Dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare; id quod maximè Apollo multis responsis aperuit. *In hisce autem oraculis, & diuinationibus sæpè mentitum esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, exquisitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modo, sed multis etiam Deorum incomprehensibilem esse. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent enim præmonere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseuerant vrgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur Delphicus, cum eiusmodi esset cæli & continentis affectio, vt verum prauidere non posset, retine, dicebat per Vatem, vim istam, & potentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde, concludens Porphyrius ait, Manifestum iam fecimus, vnde falsitas ad Deorum oracula subrepat.* Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in libro sexto de Præparatione Euangelica, capite quarto Eusebius cōmemorat. Fuit etiam olim, quidam Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia, quàm eloquentia nobilis, qui responsis Delphici Apollinis sæpè delusus, atque deceptus, diligenter & curiosè collegit quàmplurima eius oracula, eaque vt vana, futilia, & falsa confutauit, vt refert Eusebius libro quinto, de

Porphyrius.

Oenomaus, vehemens & disertus oraculorum Apollinis confutator.

Præpara-

Præparatione Euangelica, cap. 10.

§. 3. *Cur dæmones prædicendo futura sæpe fallant.*

QVATVOR porrò ob causas vsu venit in prænunciando futura falli dæmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat, quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cùm sit admodum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonnumquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio, nostróque arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, vt quod dæmon agere constituerat & prædixerat, prohibente, impedientéque Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus solet aliquando præter communem ordinem naturæ, prætérque generalem suam, & ordinariam prouidentiam agere: Atque his rebus crebrò dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet, Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cùm in eo vel dæmones falli sæpè contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cœlestes, ac beatas mentes, quæ liquidò cernunt, & clarissimè vident Deum, tenéntq; perfectissimam cognitionem cœlorum, cunctarúmque rerum naturalium, certò scire futura, quæ nimirum pendent ex libero arbitrio, nisi earũ rerum Deus singularem ipsis notitiam impertiat. Cuius autem amentię est, Astrologis

Quibus ex causis accidat, vt dæmones futura ignorant.

logis tribuere, quod nec Angelis, nec beatis mentibus concessum est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate Astrologiæ Iudiciariæ.*

Egregia ratio adu rsus Astromantiam.

Sed illa in primis fortis est argumentatio. si Christiana religio, & disciplina vera est, vt est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum, vt quam illa vanitatis, falsitatis & impietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cùm ipsa totũ ferè orbem complexa sit, omnésque propemodum gentes suo imperio subiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia, quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt, ac pendent, necesse est tantam hominum ad fidem Christi accipiendam, tuendamq́ue propensionem tantumq́ue studium, ex insigni aliqua, & præpotenti constellatione prouenire: quare cœlum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa, & detestabilis, quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem & execrandam impietatem contineant, necesse est. At verò, cùm vita, quæ ad normã fidei Christianæ agitur, sit optima, & inculpata, nec laude tantùm sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constella-

ſtellatione proficiſci bonum & malum: malum quidem, propter falſitatem doctrinæ Chriſtianæ; bonum autem, propter vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem, atque præſtantiam.

Praeclarum argumentatio.

AD hæc maxima probatio & confirmatio fidei noſtræ, & clariſſimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud eſt, quæcumque circa Chriſtum Dominum, & eius Eccleſiam euenerũt, ea multis ante ſæculis fuiſſe per Prophetas, ad vnũ omnia propriè, diſtinctè, explicatéq; prædicta: ſi autem eiuſmodi prædictio per Aſtrologiam fieri poſſet, rueret funditus; & ad nihilum recideret firmiſſimum noſtræ religionis fundamẽtum. Ne multa iſtiuſmodi Aſtrologorum doctrina veram Philoſophiam moralem: nedum ſacram Scripturam & Theologiam, quantùm in ipſa eſt, planè peruertit. qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idq; cuncta hominum opera facta, caſus & euenta ex cœli obſeruatione præſentiri & prædici poſſe, huic quoque neceſſario perſuaſum eſſe debet, materialem & mortalem eſſe animũ noſtrum, nullumq; eſſe liberum arbitrium, nec talẽ eſſe prouidentiam Dei, qualem fides noſtra prædicat: myſteria item Chriſtianæ religionis pendere è cœlo, cunctáque miracula tam in veteri, quàm in nouo Teſtamento edita, licet dicantur, vt re vera ſunt, ſupernaturalia, ad cœleſtes nihilominus cauſas & virtutes reuocari. Huic quoque opinioni conſequens eſt: neglectio & prætermiſſio bonorum operum: licentia omnium cupiditatum quorumlibet flagitiorum excuſatio, deſimillima

Caie breuis, ſed vera & memorabilis prædictiones aſtrologorum ſententia.

M

nique inutilitas, atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula, vbi agit de astrorum obseruatione simillima docens eorum, quę diximus, verè magis & doctè, quàm elegáter, & ornatè ita scribit: *Astrorum obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato subiici potest. Primò, si ea quæ fidei Christianæ mysteria sunt: tanquam subsint cœlestibus causis habeantur: secundò, si futura contingentia quærantur, vel habeantur vt certa ex cœlestibus causis: tertiò, si electiones suas quis subiiciat cœlestibus causis tanquam legi illarum, ita vt vitam, & actiones suas regulet secundum cœlos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis: quæ super cœlos est, immutare potens etiam ipsos cœlorum cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confeßio eius super cœlum & terram, & hoc experientia testata est. Secundum vero, est contra veritatem doctrinæ Christianæ & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanæ mentis, qua super omnia corporalia sumus constituti. Et sicut erraremus subiiciendo nos paßionibus iræ, odij, spei, timoris: ita quod haberemus impetus paßionum pro lege: ita vilificamus nos, si inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum paßionum inclinant nos.* Hæc Caietanus.

In Actis autem Apostolorum capite decimonono refert Lucas, multos de his, qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati,

ctati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse eos libros de rebus ad iudiciariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor est in Commentariis super Psalmos dixit Augustinus: qui etiam Mathematicum quemdam, hoc est, istam Astrologiam professum, postea pœnitentem professionis suæ, cupientémque reconciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni pœnitentia præmissa, non recepit: verum sententiam Augustini, quod ea maximè attingit id quod nunc agitur: totidem verbis hic adscribam. Post enarrationem igitur sexagesimiprimi Psalmi, cùm Mathematicus ille veniam publicè petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: *Iste ex Christiano & fideli pœnitens rediit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cum esset fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia loquutus est contra Deum qui dedit hominibus potestatem faciendi, quod bonum est, & non faciendi quod malum est. Iste dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus: & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum non faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus: Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum pœnitens.*

Notabilis oratio quã habuit August. in reconciliatione cuiusdã Mathematici cum Ecclesia.

Psalm 4.

M 2 *Nostis,*

Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, cap.19. quia multi perditi, id est, talium artium homines, & doctrinarum nefariarũ sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, vt pertineret ad scriptorem æstimationem eorum facere & summam pretij conscribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales etiam perditi desperarentur ab illo, qui nouit quærere quod perierat. Perierat ergo iste nunc quæsitus, inuentus, adductus est: portat secum codices incẽdendos, per quos fuerat incẽdendus, vt illis in ignem missis ipse in refrigerium transierit. Ante Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est, ne tentaret. & aliquando tamen admissus est, ne periculosius tentaretur. Hactenus Augustinus,

§. 5. *Quam seuere olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

Certe in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia nõ secus, quàm ars magica, reprobata, vetita & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de Mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretem ob eam maxime causam fuisse à Patrib. ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus, cæterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habẽdum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentariis super Genesim de ista astrologia prodidisse lib. 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsisse illum ait: *Non solum*

B Epiphanius.

Origenis egregia cõtra Astrologos disputatio.

Gentiles stellarum coniunctione, atque aspectu quæ in terris sunt necessario accidere credunt, quam vim Fatum appellant, verumetiam multi ex fidelibus conturbantur, impoßibile aliter fieri credentes quam stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut vituperari iure posse, ita prædictum à Scripturis Dei iudicium, quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur, Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus & omnis prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesiis prædicatio, inania erunt nisi forte Christum quoque quis audeat dicere cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit: passumq; fuisse: quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed illarum virtute cuncta euenisse: his impiis verbis etiam illud conficitur, vt fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctor sit Deus, nullusque hominum propter bene vel male facta præmio aut pœna dignus censeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Eat igitur Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfractéque defendat, atque obnixe conetur eam cum philosophia, quin etiam (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniugare, scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo. qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noëticum, & ortum Christi Domini, aliaque summa prodigia, & miracula, etiam sideralis scientiæ peritia ex astrorum ob-

Animaduersio in Petrum de Aliaco.

ſeruatione prænoſci, ac prædici potuiſſe.

§. 6. *De multis perſpicuè falſis & impiis Aſtrologorum ſententiis.*

SED quo manifeſtius appareat, quam ſit impia & execranda iſtorum doctrina, ponam hic paucas quaſdam eorum ſententias & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam iſtorum, ex Marte in nona cœli regione fœliciter conſtituto, tantum præſtari nobis contendunt, vt ab obſeſſis corporibus ſola præſentia dæmones expellamus. Alij iactant ſe hac arte de eius qui naſcitur conſcientiæ arcanis & ſecretis ſine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos eſt, duos eſſe planetas auctores fœlicitatis humanæ. Venerem quidem præſentis, Iouem autem poſt hanc vitam futuræ. Maternus porro eiuſmodi figmentorum, & mendaciorum ſtudioſiſſimus, & curioſiſsimus, cum multa memoret, quę à Saturno cōſtituto in Leone accidunt hominibus, ſubdit: *eiuſmodi homines longeuos fore, & poſt mortem animas eorum in cœlum aliis applicatas euolaturas. Saturnus enim,* inquit: *in Leone poſitus, animas eorum qui ſic ſe habuerint in terra innumeris anguſtiis liberatas, ad cœlum & originis ſuæ primordia reducet.* Denique Albumazar ſcribit: *qui Luna Ioui coniuncta in capite draconis Deo ſupplicauerit eum quidquid petierit à Deo, certiſſimè impetraturū*: id quod Petrus Apponēſis expertum ſe eſſe confirmat: nam cum vigente illa coniunctione, ſcientiam rerum à Deo poſtulaſſet, ait ſe poſt eam diem magnam ſibi factam eſſe ſcientiæ acceſſionem, ſenſiſſe. Hæc autem

Falſa eſt impia quædam Aſtrologorū dicta & ſententiæ.

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponenſis.

autem & alia eorum similia, quam sint nefaria, detestanda, & Christianæ religioni exitialia, quantúmque valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidem eorum, quæ diuina Scriptura docet immediate supernaturaliter, ac miraculose fieri à Deo, nemo est tam hebes ingenio, & tardus intelligentia, vt nô clarissimè intelligat. Si quis autem hæc plenius, atque subtilius scire auet, legat quæ in hanc sententiam cùm alibi, tum lib. 2. cap. 5. & in li. 5. cap. 11. & inde vsq; ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiosè tractat.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A Philosophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœlestium rerum sint imperitissimi.

CAPVT II.

DIVINATIONEM Astrologicam futilem esse nulloque nixam fundamento, Philosophus quidem ad hunc modum argumentabitur, Astrologi nec certò sciunt omnes astrorum vires defluxus, & effectus, nec si eas res scirent, satis id foret ad certam rerum futurarum præsensionem: ergo prædictiones astrologicas inanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argumentatione sunt posita, explicatius à nobis tractanda, & confirmanda, alterum est, imperitos esse Astrologos rerum cœlestium; alterum vero est vt essent illi imperitissimi earũ rerum, non

Multiplex & prævalida cõtra Astrologos ex philosophia argumentatio.

propterea tamen posse eos futura omnia prænosse, de priori autem dicamus prius.

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cælestium imperitos.*

Esse igitur Iudiciarios Astrologos sideralis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subiiciam. Principio valdè arduum & operosum est, etiam quæ de cœlo videntur minùs difficilia, magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo, & differētia dignitatis, varietas motuum: denique astrorum numerus, eorumque inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas, quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certè, Philosophorum omnium facilè princeps, ingenue fatetur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantum notitiam tenere. Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raró probabilibus dumtaxat argumentis & coniecturis vti. Videre hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis credet Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparādos esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem dico rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam, explorateq; perceptam? Deinde,

Cælestia nobis magna ex parte ignota sunt.

Aristoteles.

rogemus

rogemus istos Astrologos, vt faciliores quasdam quæstiones de cœlo nobis enodent: percunctemur ex ipsis: an cœlum sit natura quædam simplex, an composita ex materia & forma; vtrum talis sit materia cęli, qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa: sitne cœlum animatum an inanimum: num sua vi & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo, vnde potissimum in cœlis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstãtia: quid causæ sit, cur non omnes orbes vno motu circumagantur, sed alij vno tantùm, alij pluribus, alij verò paucioribus: aperiant nobis quam habeãt propriam vim & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atq; animantes. hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profectò reperiemus ipsos doctrinę harum rerum planè rudes, & prorsus expertes. Qui fit igitur credibile, planiora hęc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea, doceãt nos isti defluxus & effectus, qui nunc ex variis astris dimanant ad diuersas, & dissitas, mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros siderum effectus pręnunciantibus, quis enim nescit procliuius & propensius esse præsentia nosse, quàm futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires, quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis, & animalib9: hæc enim cùm proxima sint, atque nobis coniuncta,

Astrologorũ imperitia redarguitur.

iuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta & quæ quotidianis experimentis prævestigari, & explorari possint, planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicatum: cognitio vero rerum cœlestium maximi laboris & difficultatis est cùm tam longe distet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tantam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij, aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumentorum astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in ca. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus*, inquit: *quod corrumpitur aggrauat animã, & & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore. quæ autem in cœlis sunt quis inuestigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altißimis?* Extremum autem huius sentẽtiæ, omnino redarguit Astrologos qui humana omnia euenta, quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum, quam iactant Astrologi.*

Præterea iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes, rerum euentis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta, & confecta sit: nam cùm in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res

eodem

eodem modo euenirent, iisdem signis ante gressis, ars est effecta, eadē sæpè animaduertēdo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verùm, hoc quam sit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, non dico millies vt ipsi iactitant, sed ne ter quidē bisue colligere & comparare potuerunt, nam cœli facies, & omniorum signorum cœlestium positura, quæ semel fuit eadem omnino vel numquam, vel nō nisi post immēsa annorum spatia redire potest. quippe octauus orbis in quo sunt inerrātes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli esse inter se incommensurabiles ob idque eandem cœli faciem, eandemque stellarum positum sæpius euenire non posse.

Phauorinus contra Astrologos.

HANC rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulo enucleatius, certè luculentius & elegantius tractat his verbis: *Sic Chaldaorum isto modo cœpta fieri obseruatio est, vt animaduerteretur quo habitu qua forma, quaq; positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingeniū & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vita spectaretur, eaque omnia vt vsu venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsa illa eodem in loco, eodemque habitu forent, eadem cateris quoque euentura*

Astrologi scientiam ipsi suam ignoranti.

tura existimarentur, qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, *modo obseruari cœptum est, ex eaque obseruatione composita quadam disciplina est nullo id pacto potest procedere, dicant enim quot tandem annis vel potius quot saeculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas, quas erraticas dicerent, quae esse omnium rerum fatales dicerentur infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locũ cùm eodẽ habitu simul omnes vnde profectae sunt, regredi vt neq; vllus obseruationis tenor, neq; memoria vlla neq; effigies literarũ tanto aeuo potuerint edurare.* sic Phauorinus. Ad hęc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamen quã vim habeãt sidera, cũ defluxus diuersorum astrorum vna coẽũt & permiscẽtur, vel in cœlo vel in aere, vel in terra vel etiã cum causis sublunarib. earumq; actionibus, ab ipsis nequaquã sciri potest. Audiat lector Origenem cuius ex Commentariis super Genesim hanc Eusebius extremo lib. 6. de Praeparatione Euangelica citat sententiam: *Quae autem*: inquit: *commistione compositione, ac temperie diuersorum aspectuum fieri asserunt profecto concedunt nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diuinatur de laesione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus, quod à benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit, aut mutet, aut imminuat, aut mistura quadam inde fiat quis percipiet? quae omnia si quis altius inspiciat facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quàm veritatem consequi*

Origenes.

Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impoßibilia sint: ad filiam Chaldæorum, qui maxime ista profitentur ait: Adsint & saluam te faciant Astrologi, cæli Augures annuncient tibi quid euenturum sit, His enim verbis docemur vel diligentißimos in hac re Chaldæos, non posse prædicere quæ velit vnicuique geniti Deus attribuere. Hactenus Origenes. Esaie.47

His accedit, multas esse stellas, quæ vel non clare cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur è arum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitas, permultas verò necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris, quorum vires norunt, tam confidenter prænunciant futura, cùm per aliorum siderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi siderum effectus, aut impediri, aut variari possint? nisi forte astrorum, quæ latent ipsos, nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter, & absurde mentiantur. Certè cõstat inter Astrologos numerari in octauo cœlo mille, præterq; viginiti duas stellas, quarum cum quælibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam: huiusmodi stellarum, vel nullam, vel perexiguam notitiam habent Astrologi, quippe cũ ars eorum iudiciaria ferè constet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum versatur & consumitur. Vidit hoc, qua erat perspicacia ingenij Seneca, & in lib. 2. Natural. quæstionum, cap. 32. elegãter exposuit: *Quid est aliud* inquit, *quod errorem incutiat peritis natalium, quam quod paucis nos sideribus aßignant, cum omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submißiora*

siora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt: cæterùm & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius, dominiúmque nostri sunt. Hæc Seneca.

9. *De noua stella, quæ superioribus annis visa est.*

Svperioribvs annis vidimus stellam nouam ante illud tempus numquam in cœlo visam, & iudicio Astrologorum in eodem loco, vbi stellæ fixæ lucent positam: hæc cùm ad aliquod tempus conspicua fuisset, repentè tota ex aspectu nostro discessit, & prorsus euanuit: hanc stellam necesse est vel in cœlo esse generatam & postea corruptam, idémque in aliis sæpius euenire, longis tamen temporum interuallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sidera errantia, quæ proprios quidem meatus, sed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe stellas inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere: de quo addubitasse olim Hipparchum nobilissimum in Astrologia virum, locuples auctor, & testis est Plinius in cap. vigesimosexto, libri secundi. *Hipparchus*, inquit, *numquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiúsque motu qua die fulsit, ad dubitationem est adductus, ánne hoc sæpius fieret, moueréntúrque & eæ, quas putamus affixas.* Quid quod permagni ad artem suam referre censent Astrologi, conuenientiam & discrepan-

tiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octaui, alterum noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cœlum omni stella luceq; careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octaui cœli deprehendi possit. Latet etiã Astrologos quemadmodum isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certò teneri nequeat: nam vt annorum eius temporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen & horarum non potest: quorum tamen subtilis & certa cõputatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est. *Duplex Zodiacus apud astrologos.*

10. Quàm difficile sit, aspectum siderum qui in cuiusque hominum ortu viget annotare.

Iam verò vix potest sine errore vllo notari & cognosci positus astrorum qui est in eo momento, quo quisque nascitur. Etenim difficillimũ est, vel punctum temporis, in quo quispiam oritur, vel in eo ipso puncto aspectum siderum omnium, qui tunc viget, obseruare: sæpe namque cœli, & stellarum aspectũ, nubila & crassorum vaporum interpositus, vel adimunt nobis, vel interturbant, & infuscant: & quòd caput est rapidissima cœli vertigo facit, vt constellatio prius transuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia & alia cœli facies, & identidem diuersa astrorũ positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummo-

dummodo sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè: ita nimirum, vt opus esset Astrologo ferè nescitur. Nam vt dicatur, exempli causa: Petrum esse natũ vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte, vel media, vel iam exeunte: at momentum illud, vel potius minimum illud tempus, quo Petrus aluo matris fusus, & in lucẽ editus est, nec obstetrix, nec parentes, seu cognati, subtilissimè annotatum & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione & cognitione ad diuinandum eget Astrologus.

B. Basil. argumentatio contra Astrologos.

Non possum facere, vt adscribere hoc loco prætermittã verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit: *Genethliacæ artis inuentores, cùm in temporis amplo spacio complures figuras suam ipsorum scientiam fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, vt minutissimo quoque, & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: In momento temporis, in ictu oculi: plurimum differentiæ sit inter natiuitatem & natiuitatẽ. Vt is quidem, qui hoc in momento genitus est, futurus sit Rex ciuitatum, populorúmque princeps, locupletissimus, præpotens. Is autem, qui natus est temporis sequentis momento, pauper quidam sit futurus, aut mendicus, circulator, vel præstigiator, ex ostiis ostia permutans quotidiani consequẽdi causa victus, quamobrem eo orbe, qui signifer appellatur, duodecim in partes diuiso, cùm in triginta dierum spacio partem Sol eius globi transeat duodecimam*

1. Corint. 15.

mam quem inerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hac singula rursum in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum, qui in lucem eduntur: videamus obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pusio est, mas an femella sit, obstetrix explorat, tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius, qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præteriisse minuta? Dicit obstetrix deinde Chaldæo partum, qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si forte fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldæus ille præsens, sed in ædium atrio, aut vestibulo, tempus horamq; reponens. Et cum eum qui definiturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna sint, siue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore quæso præteruolat, præteritq; examen? Compertam enim eam esse stellam, qua tempus horaq; sit exploranda, non solùm quanta in parte sit duodecima; sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoq; minuto sexagesimæ eorum, in quæ subdiuisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilémque temporis inuentionem, quamquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessario dicunt, vt qualem ad cælo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinémve haberent: qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cùm in lucem ederetur fœtus, compertum sit tandem, ac exploratum. Quæ cùm ita sint, si fieri non potest v

Quanta sit ignorantia positionis cæcælorum in qua quis nascitur.

N tempsn

vt tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationéque vel breuissimi temporis fit, vt tota via penitus aberretur: deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tam ij, qui studio huius indulserunt artis, quam in ratione rerum nusquam esse constat quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt, quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam videlicet astrorum & cœli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotionem, & diuinationem efficere: idque multis & validis rationibus confirmo.

II. Octo rationes, quibus probatur ex cognitione astrorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia quæ futura sunt.

Prima ratio. PRIMA RATIO. Vera est & trita est in scholis illa Philosophorum sententia. Sicut res se habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem, hoc est, propter quas causas, quæq; res fit, & est, per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus, ad generationem autem futurorũ effectuum particularium

ticularium: non modò concurrit cœlum, ſed etiam cauſa particularis: eſt enim cœlum cauſa vniuerſalis, quò fit, vt eius vis & efficientia ſit etiam vniue rſalis, &indeterminata ad producendum quoſlibet effectus partic ulares; determinatur autem vis cœli per cauſes particulares, quamobrem veriſſimum eſt illud quod dixit Ariſtoteles: *Sol & homo generant hominem*, quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectionem & conſeruationem, maximè pendeant ex cauſis vniuerſalibus: tamen quòd pertinet ad propriam cuiuſque eorum naturam,& ad naturales proprietates,tam ſpecificas quàm indiuiduales, magis particularem cauſam quàm vniuerſalem æ mulantur, atque imitantur.

12. *Præter cauſas cæleſtes, neceſſariam eſſe notitiam cauſarum particularium ad pranoſcendos earum effectus.*

CVM igitur præter cauſas cœleſtes, ad producendos effectus futuros, opus ſit etiam cauſa particulari efficiente, & meteria idoneè præparata, quorum ſi daſit alterutrum, prorſus nullus futurus eſt effectus:ex his neceſſariò concluditur, ad prænotionem futurorum effectuum, cęleſtium cauſarum notitiam non eſſe ſatis. Atque hoc etiam quotidianis & manifeſtis experimentis cõſtat,cernimus enim agricolas eodem tempore, & ſub eodem ſiderum aſpectu varia ſeminum genera in terram iacere,ex quibus tamen diuerſa naſcũtur, quæ ſanè diuerſitas non ad cauſas cœleſtes, ſed ad diuerſas tantùm ſpecies,

Sicut ad generationem verũ futurarum non tantum cõcurrit cælum, ſed etiam cauſæ particulares, ita ad certã earundem rerum prænotionem, non ſolius cæli notitiam ſatis eſſe poſſe.

cies,

cies, & vires ſeminum referri poteſt, Ad han c eandem ſententiam, in libro ſecundo de Geneſi ad literam, cap. 17. ita ſcribit Auguſtinus : *Cum multa corpora diuerſorum generum, vel animantium vel herbarum, & arbuſtorum, vno ſimul puncto temporis ſeminentur, vnoquoque puncto temporis innumerabiliter multa naſcantur, non tantum diuerſis ſed etiam iiſdem terrarum locis, tanta ſunt varietates in progreſſibus, in actibus, & paſſionibus eorum, vt vere iſti (ſicut dicitur) perdant ſidera, ſi iſta conſiderent. Quid autem inſulſius & hebetius, quam cum iſtis rebus conuincūtur, dicere ad ſolos homines ſibi ſubiciendos fatalem ſtellarum pertinere rationem?* ſic Auguſtinus: cuius extremum dictum paulo vberius tractat apud Gellium libro 14. capite 1. Phauorinus: *Si vita*, inquit, *mortíſque hominum, rerúmque humanarum omnium tempus, & ratio, & cauſa in cœlo, & apud ſtellas foret quid de muſcis, aut vermiculis, aut echinis, multiſque aliis minutiſſimis terræ mariſque animantibus dicerent? an iſta quoque iiſdem quibus homines legibus naſcerentur, iiſdemque itidem extinguerentur, vt aut ranunculis quoque & culicibus naſcēdi Fata ſint de cœleſtiū ſiderum motibus attributa: aut ſi id non putarēt nulla ratio videretur cur ea ſyderum vis in hominibus valeret, ſi deficeret in cæteris.*

B August.

13. De ſimili ortu, & diſſimilibus euentis Geminorum.

Secunda ratio.

Secvnda ratio. Si vera eſſet iſtiuſmodi Aſtrologorum doctrina, neceſſe eſſet Geminos qui vno tempore concepti & nati ſunt, ſimillimos omnino fore : quod falſum eſſe, ſatis perſpicuum

ſpicuum eſt, nam vt cæteram eorum diſſimilitudinem taceam, euenit nonnumquam, vt alter ſit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione. Proclum & Euriſthenem reges Lacedæmoniorum fratreſque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ diſſimilis, & gloria rerum geſtarum diſpar fuit. Verùm, in ſacris literis luculentiſſimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Eſau eodē concubitu, vt inquit Paulus Rom. 9. ſati, eodemque tempore nati, diſſimillimis tamen ingeniis, ſtudiis, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum eſt illud præſidium, in quod refugiunt Aſtrologi, cum hoc argumento vrgentur, videlicet breuiſſimam illam moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen, ob eius vaſtitatem & rapidiſſimam conuerſionem, eſſe admodum inſignem, magnamq; facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quam incitatiſſimè contortam, cum bis eodem loco ſignare atramēto, vel percutere ſumma celeritate conatus eſſet ceſſante ipſius rotę circumactione, reperta ſunt duo illa loca ab ipſo percuſſa vel ſignata, haud paruo inter ſe interuallo diſiuncta. Hoc, inquam, præſidium & refugium infirmum eſt, parumque tutum Aſtrologis. Etenim, licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eorum tamen conceptu prorſus nulla fuit. Deinde, ſi tam breui variatur ratio conſtellationis, ſub qua quiſque naſcitur, erit profecto proprium tempus ortus cuiuslibet Aſtrologis incomprehenſibile. De-

Similitudo Nigidij Figuli.

nique, valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa beati Gregorij: *Si proptérea Iacob & Esau nõ censentur nati sub eadẽ constellatione, quod non simul nati sunt, sed, vnus post alterum, ob eandem profectò causam iudicandum erit nullum hominum sub eadem constellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & mẽbratim: primo enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremo pedes.* Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens: perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam, capite 17. *vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.*

B Gregorius homil. 10. super Euangel.

Augustinus.

Verum, hanc rationem admodum diserte Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exequutus est. *Atque id velim etiam*, inquit, *vt respondeant si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant, & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto*, inquit, *respondeant, cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quonam pacto, aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere, cùm in tam præcipiti dierum noctiumque vertigine minima momenta ingentes facere dicant mutationes?* Sic Phauorinus. Ipsum argumentum de Geminis diligenter, & subtiliter pertractat August. libro 5. de Ciuitate Dei primis aliquot capitibus, atque in 2 libro de Doctrina Christiana cap. 22. & verò maximum face

Phauorinus apud Aulum Gello lib. 14. cap. 1.

Augustinus.

facessit negotium Astrologis: si enim tam breui temporis momento mutantur omnia, vt non diuersa modo, sed etiam aduersa plerumq; eueniant, quis de nato puero possit quicquam certi prædicere, cùm illud temporis punctum, quo vel conceptus, vel natus est, ita vti est, nemini possit esse cognitum? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione, & ortu efficerent, incompertum esset nobis: quippe cùm aspectus cœli, & positus astrorum, qui est tempore quo quisque nascitur, certo deprehēdi nequeat: incitatissimus enim cœli & astrorum motus tarditatem nostræ considerationis & obseruationis præteruolat, & anteuertit.

TERTIA RATIO. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis, consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque siderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione siderum non eadem euenta prænunciare, cum simul concepti, & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia. quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero, & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorum, studiorum, morum religionis, casuum, denique vitæ, ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quàm plurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus, & interitus: *Tertia ratio.*

 ritus:

ritus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, positúque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum, qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victo..a, à Christiana classe profligati, & internecione deleti sunt, quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguisse cœli con stellationem, stultum est dicere. An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque, alios complures natos esse putabimus? at quis illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat: *Quàm multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus, sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodémque ictu temporis intereunt? Quod scilicet numquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte, atque vita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus, paria nonnulla & consimilia posse dicuntur obtingere: cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiuscemodi stellarum concursiones & similitudines Socrates simul & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam*, inquit, *prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè vti queũt aduersus hominum impares ortus, interitus pares.*

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 1.

Hæc

Hæc Phauorinus.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QVARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cœlestium excellenter versatus in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas esse Astrologorum obseruationes, & rarò non ementientes eorum prædictiones ad hunc fere modum (vt memorat Euseb. lib. 6. de Præparat. Euang. cap. 8. demonstrabat:) *Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida, nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta, vt alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit efficere: atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrum, quàm legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruisiam numquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At vero cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulteriis, cæde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur, inueniunturq; ibi nonnulli; immo vero gens quædam Indorum est in eodem climate habitans, qui homines venantes, atq; sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum, quos fœlices ac bonos appellant, à cæde, ac sceleribus*

Quarta ratio

Serum leges diuinæ.

Brachmanes qualiter vitã agerent.

bus istis eos prohibent : nec maligni , Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat filias , sorores , matres quoque ipsas in matrimonium ducere , nec in Perside solum , verumetiam quicumque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos , aliæ gentes hoc scelus abominatæ , Magusseos appellant. Suntque vsque ad hodiernum diem in media Aegypto , Phrygia , Galatiaque plurimi Magussei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis , & domo Saturni , cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium Marte aspiciente venerem fu sse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt , Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt , masculisque interfectis solas fœminas aliunt , bellicosæque omnes similiter sunt , magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari , omnes eiusmodi fœminas prorsus iisdem natalitiis astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum , qui vbicunque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circumcidunt, & omnem diem sabbathi feriatum , festumque religiosissime agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem constellatione procreati , nec eos à patriis legibus & institutis vlla vis & potentia cœlestium corporum abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis qui innumerabiles toto orbe sparsi , idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt , nec à disciplina, quam ipsis Christus Dominus tradidit , vel promissis vllis , vel minis , aut suppliciis vel latum vnguem amoueri possunt , an dicturi sunt , Christianos omnes eodem

Iudæorum religio nota Philosophis.

Christianorũ virtus & constantia.

astro

astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissimè acerriméque tenebant, eos posteà factos Christianos, illis desertis abiectisque, longè diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obiiciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus, aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Ægypti Apim, aut canem, aut hircum, aut felem colunt: sed vbicumque sunt eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbique autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem praualere videmus. Nec natalitia sidera nolentes Seras ad homicidiū compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū: nec Persas à sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores: Singulæ namque gentes, vt volunt, & quando volunt libertate sua vtuntur, leges moribusque obedientes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: Si autem ea stet, illam funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda si, quæ nisi pessundata, & obtrita, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi. nec vllo modo consistere queat. Quod *Quinta ratio.*

autem

autem si animus noster immortalis, & in agendo liber sit diuinatio astrologica nulla esse possit his argumentis concluditur. Primo Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentáque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænunciare posse: hoc autem falsum est: futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt, quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis, quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio, & absoluta voluntate euentura sunt ea nulli mortalium, vel ex cœlo, vel alia quacúmque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt: *Quis enim*, inquit Scriptura: *cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?* & vt scriptum est in 9. capite libri Sapientiæ: *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cælis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Ex cœlo autem, futura, quæ pondent ex voluntate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est causa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminate in cœlo contineri, & cognosci possunt: tum etiam quia cœlum est causa corporalis, & materialis, quare animus noster, qui per se incorporeus, & expers

Immortalitas animi nostri & libertas tollit hanc fallaciam.

Rom. 10. & Isaia. 40.

expers materiæ est, libérque in agendo, cœli efficientię ac operationi directè, & necessariò minimè subiacebit. Voluntas porro humana, quæ est proxima causa humanarum actionum, respectu futurorum, quæ ex ipsa proficisci debent per se indifferens, & indeterminata est: multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur causa indeterminata, & indifferēs potest definitam, certámq; futuri effectus cognitionem parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico, & electione: non potest igitur futura hominis actio exterior prænosci, nisi cognita sit futuræ voluntatis electio, vnde illa proficisci debet: at futura hominis electio non potest alteri homini esse cognita si enim propositum animi, & deliberationem, quam quis in præsens habet mente conceptam, nemo alius scire potest quanto minus scire poterit consilium, propositum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos post annos futura est?

15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut consideratur homo, vt viuit & operatur secundum rationem, aut secundum sensum & appetitum, si secundum rationem, sic homo non pendet è cœlo: est enim mens, & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarúmque actionum domina, & suo arbitratu, ac voluntate

Hominem vt operatur secū dum rationē nō è cœlo, nec alia ex causa vlla præter Deum per se ac necessario pendere.

tionem iustásque leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo & libidine administrat. Qua ratione igitur astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixúmque & certum habent?

AD hæc, aut istud Fatum cœleste, & potentia siderum potest ab homine impediri, ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest. Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium, & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem, atque mortalem, vtpote siderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodessent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tantò ante futura, si ea nullo modo declinari & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali, quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solū præsentibus malis torqueri, sed etiam tam longinqua, & ineuitabili eorum expectatione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi sideribus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimotertio epistolarum, octogesimanona epistola ita scripsit: *Venio nunc ad illum qui cœlestium notitia gloriatur.*

Pulchrum dilemma aduersus Astrologos.

Si Astrologorū prædictiones veræ & certæ essent proficto inutiles & odiosæ essent hominibus.

Frigida Saturni quo sese stella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Virg Geor. 1.

Hoc scire, quid proderit? vt sollicitus sim, cùm Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cùm Mercurius

vespertinum

vespertinum faciet occasum vidente Saturno? Potiùs hoc dicam, vbicumque sunt, ista propitia esse, nec posse mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis cursus. Per statas vices remeant: effectus rerum omnium aut mouent sidera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert prouidere, quod effugere non possis? scias ista, nescias, fient. Hæc Seneca. Sed vide, quàm argutè ac philosophicè hanc ipsam sententiam breuissimis verbis côcludit Phauorinus: *Aut aduersa*, inquit, *euentura dicunt, aut prospera. Si dicũt prospera & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt, & mentiũtur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eáque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è Fato fias. Si fœlicia promittunt, eáque euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda, & expectatio te spe suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras præsagientibus.* Sic Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium, lib. 14 cap. 1.

16. Quàm sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.

Verum, illud maximè arguit prædictionum astrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Astrologi prædicere, & promittere, aliquem futurum, verbi gratia, summum Pontificem, atqui prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non ex ipsius, vel alterius vnius hominis voluntate, aut potestate pendet, sed ex

voluntate, atque suffragiis plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificem. Quapropter, vt certò prænunciari possit Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem astrorum, quę in cœlo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset Astrologo perspectos, & cognitos esse omnes siderum positus, & constellationes sub quibus nati sunt quorumcumque voluntatum, & suffragiorum concursus ad creandum illum Papam futurus est necessarius. Quare si verum est quod narrat in Augusto Suetonius. Nigidium Figulum in eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatisque natalitiis eius astris, exclamasse: *dominum orbis esse natum*: profectò existimandum est, id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione, sed temerè ac fortuitò dixisse, & casu factum esse, vt ita contigerit, sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum, & Monarchiam: ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendebat; vt ad tantum Augusti dominatum, & imperium certò prænoscendum, atque prænunciandum, solius Augusti generationis, & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit. neque enim natalitia Augusti sidera vim vllam habere potuerunt in eos, qui fuere Augusti suffragatores, adiutoréſque ad consequendum principatum: scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Augusti dominatu.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*

Sexta ratio ars & scientia in his versantur, quæ semper aut plurimum eveniunt. qualis non est astromantia.

SEXTA RATIO. Omnis scientia & ars versatur in iis rebus, quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt, vt ab ea doceantur: quæ autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum: propterea nullam possunt scientiam, vel artem efficere. Cùm igitur prædictiones Astrologorum ferè sint falsæ, nec nisi per quam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua, & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter, & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt cauerent homines, ne qua ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quod viderentur quædam interdum vera effutire, aut spargere. *Non enim comprehensa,* aiebat, *neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica, atque ambagiosa coniectatione nitentes, inter falsa, atque vera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eunt: & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipsorum, qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callide ad ea, quæ vera sunt, & idcirco videntur in præteritis rebus quam futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia, quæ aut temerè, aut astute vera dicunt, præ cæteris,* inquit, *quæ mentiuntur, pars ea non sit millesima.* Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam lib. secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem: *Quid plura?* inquit, *quotidie refelluntur Chaldæi, quàm multa ego Pompeio, quàm multa*

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14 cap 1.

M. Tullius. Astrologi quam multa mentiantur.

multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esset moriturum: vt mihi per mirum videatur, quemquam exta e, qui etiam nunc credat iis, quorum prædicta quotidie videat re & euentis refelli. Seneca in eo libello, cuius inscriptio est: *Ludus in mortem Claudij Cæsaris*, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem: & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes, quibus conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne toties videlicet miseri Chaldæi mentiantur: *Patere*, inquit, *Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt.* Prædicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri temporis astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos, atque adeo menses prænũciari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexæmeron, cap. septimo. *Cum*, inquit, *ante dies paucos esset sermo de pluuia, quæ fore vtilis diceretur, ait quidam: Ecce Neomenia dabit eam, & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, delectatus sum, quod nullus imber effusus est: donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de initiis Lunæ sperandum esse, sed de prouidentia & misericordia Creatoris, quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis, visque religiosarum precum re ipsa comprobata.*

Seneca.

B. Ambros.

Etiã pluuiam prædicere futuram sine mendacio nõ possunt.

18. *Vanitas & falſitas multarum prædictionum Aſtrologicarum.*

Albumazar. ALBVMAZAR princeps huiuſce ſuperſtitionis aſtrologicæ, ex obſeruatione & præceptis huius artis, prædixit Chriſtianã legem duraturã non plus annos mille quadringentos ſexaginta. ſed bene habet, quod poſt id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falſam eſſe illius prædictionem apertè demonſtrant. *Abraham Iudæus.* Abraham Iudæus prænunciauit ex obſeruationibus aſtrologicis, expectatum à Iudæis Meſſiam venturũ anno poſt Domini noſtri ortum milleſimo quadringenteſimo ſexageſimoquarto: quod nimirum tum futura eſſet eadem aſtrorũ compoſitio quæ fuerat olim cum Moſes ex Ægypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictionis vanitatem dies ipſa redarguit. *Petrus de Aliaco.* Petrus de Aliaco ſcriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum eſt Conſtantiæ ad tollendum ſchiſma, quod multos annos afflixerat Eccleſiam, prædixiſſe Aſtrologos eius temporis, nullam fore in Eccleſia pacem & concordiam, ſed habitu cœli & cõfirmatione aſtrorum præſignificari maximas fore diſſenſiones ingenti cum religionis Chriſtianæ detrimento & exitio. *Conſiliũ Conſtantienſe Eccleſiæ pacem peperit contra Aſtrologorũ vanitatem.* Atqui per illud Concilium Conſtantienſe, diuturnum illud & pernicioſum ſchiſma eo anno extinctum eſt, pace ac tranquillitate Eccleſiæ reddita: qui euentus planè contrarius prædictionibus Aſtrologorum, ſanè multum mouere debuerat Petrum Aliacenſem, vt is nullam deinceps iſti aſtrologiæ fidem haberet: præſertim verò,

verò,cum ipſemet vel ſuis deceptus obſeruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit, ne illud tam graue & odioſum ſchiſma breui Antichriſtum mundo pareret.

19. *Errores Aſtrologorum in Chornologia.*

ALBVMAZAR iſtorum Aſtr ologorum coryphæus, neſcio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas ſui orbis conuerſiones perfecerit, hoc eſt expletis annis trecentis,ſemper magnas quaſdam res & admodum inſignes euenire: *Poſt Alexandrum enim,* inquit: *annis trecentis apparuit Arelaſor filius Bel qui Perſas contriuit: & proximè poſt tranſactis aliis trecentis annis apparuit Ieſus magiſter & dux Chriſtianorum.* O turpem ἀνιϛορησίαν! O incredibilem temporum inſcitiam! nam nec tunc fuit iſte filius Bel qui Perſas fregerit,& afflixerit, & Chriſtus Dominus noſter non ſexcentis annis poſt Alexandrum, vt iſte mentitur, ſed trecentis duntaxat & viginiti annis poſt Alexãdri mortem natus eſt. Quamquam quis miretur in hoc lapſum Albumazarem, cum tam inſigniter errauerit in Ptolemæo Mathematicq, quem facit vnum de Ptolemæis Ægypti regibus, qui poſt Alexandrum Magnũ Ægyptiis imperarũt?cum in confeſſo ſit nec Ptolemęum Mathematicum fuiſſe regem, & cum Hadriano Imperatore floruiſſe nouiſſimo Ptolemæorum Ægypti regum plus centum & ſexaginta annis poſteriorem. Iactant item Aſtrologi nullam fuiſſe apud homines vllo tempore mutationem legum, nullius

Albumazar.

Aliquot errata circa Chronologiã Albumazaris.

Prophetæ nobilis aduentũ, nullã nouæ religionis introductionẽ nullam magnorum regnorũ cõuersionem, deniq; nullum insignẽ, & memorabilem causam aut, quin magna aliqua coniunctio siderum, præcipuè verò Saturni & Iouis præcesserit: *Hæc*, inquiunt, *constellatio nascentem orbem initiauit: illa præparauit diluuium: alia Abraham vel Mosem genuit, illa Iesu aduentum prænunciauit: alia Mahumeti legem antecessit.* quæ quàm sint futilia, commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quam multa peccauerit cõtra veram Chronographiam Petrus Aliacensis in suis rationib. Astrologicis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmẽtis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro suo de Concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos. hoc posito, probare nititur, quicquid in orbe terrarum valde memorandum, & insigne quocumque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse. At enimuero, cum perspicuè falsa sit cõputatio annorum, qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonnè consequens est, quæ ducuntur, & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præteriisse cõstat ea sacris literis, pauciores nempe, quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit vt constellationem, quam aiunt

iunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus, quod inter diluuium interfuit, & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur, vt coniunctio astrorum, quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, nō nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus, post diluuium: sexdecim nimirum annis ante natum Abraham: quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonaginta duobus annis natum esse post diluuium. quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abrahæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducētos vigintiquinque annos fuisse ante Christum, nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum a diluuio ad Christi aduentum quam nos mendosam esse ostendimus. quin si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis ferme annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremo, quam fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographię rudis, & prorsus expers vel hoc vno indicio manifestum esse potest, affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximè vero eam, quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa an-

Petrus Aliacensis Chronographiæ veræ expers.

num Domini trecentesimum exorta, ante sexcentesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis Chronologiis, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionū exempla colligo, quorū plena est & historia omnium temporum, & referta vita communis? Equidem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuitò veras inuenire: tam facilè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis, euentisque confutata. Scitè dixit Cato: *mirari se quod non rideret Aruspex Aruspicem, cùm vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid afferri potest, cur non casu id euenerit?* Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profectò per quàm bellè quadrat in Astrologos, vt mirū videri debeat, cùm mendaci homini, ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus: & non ex multis potiùs falsis vni fidem derogemus, quàm ex vno, quod casu verum euenit, velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere, quæ rei confirmet euentus: prædicunt sanè, sed inconsultè, inscienter, temerè: quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando colliniet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis: *quæ vera fuissent memoria teneri & prædicari: quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus.* Nam qui

Lepidum Catonis dictum vt refert Cic. lib. 2 de Diuinatione, in Astrologos belle cōpetēs.

Notet hoc Lector.

qui veritatem illorum oraculorum defendebãt pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera, nec falsa curabant. Sed causas cur prædicta Chaldęorum sæpe vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atq; honoratissima, tum propter materiæ quam tractat, cœlum dico & sidera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum, & mortis casuum, & euentorum prænotionem, quas res noscendi auidissimi sunt, & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibúsque Philosophis, quinetiam Astrologis, cõtempta, derisa & damnata fuerit: maximum profectò argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide, ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14. de Præparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum: *cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, non esse hominibus procurandam: neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille*

Septima ratio.

Astromantiã omni tempore à viris prudentibus & sapientibus fuisse damnatam.

Xenophon. Socrates.

 occultauit,

occultauit ea mortales vel.nt nimis studiosè curiosèque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato lõgissimis peregrinationibus susceptis: Persarũ magos, sapiẽtes Chaldæorũ, Ægyptiorúmq; sacerdotes adierunt, à quibus occultiora quędam, vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultúmq; Deorũ pertinentia cognouerunt, diuinatricem autem astrologicam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt certe numquam ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Pythagoras. *Democritus.* *Plato.*

Aristoteles qui vir & quantus? quam solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamẽ de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat, ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud: *Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens, quæque raro, vel ad vtrumlibet contingunt non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum & fortunam quæ fugiunt certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibiliũ effectuũ causas esse proximas & proprias particulares atq; corruptibiles ob idq; perfectã eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari:* *Cœlum*

Aristoteles.

Sententiæ Aristotelis quæ Astromantiã è medio tollunt.

Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam fere indicauit Aristoteles præter solam & lunam, vim & efficentiam aliorum siderum, illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilium effectuum, per alias causas auerti, & impediri posse.

CICERO lib. 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandram, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna, qui post Hippocratem, & Galenum principatum medicinæ obtinet libro vltimo primæ Philosophiæ negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus, sed probationib. oratoriis & poëticis. Ptolemæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudiciis, cap. 2. *Non est*, inquit, *putandum, omnia à supernis causis directo deriuari necessitate quadam inuiolabili vt nulla alia vis, quin ita operentur obsistere valeat.* Idem tractatu suo quem vulgo appellant *Centiloquium*, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet: *Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò sententia huiusmodi est: potest, is qui sciens est,*

Eudoxus. *Panætius.* *Auicenna.* *Ptolemæus.*

est multos stellarum effectus auertere, quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentũ rite præparauerit, vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis cõfessus est, exquisitam rerũ futurarum scientiam ex inspectione siderum nõ mortalibus modo, sed multis etiam Deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cum in ista astrologia satis multum temporis, studij & operæ posuisset deprehendisse tandem, Astrologorum iudiciis & diuinationi futurarum rerum nõ esse credendum, eamque diuinationem tum sermonibus tum scriptis confutauisse. quod manifestum est cuiuis legẽti eius libros de Fato. & Prouidẽtia, maximè vero eum qui inscriptus est: *An stellæ aliquid agant.*

Porphyr.

Plotinus.

21. *Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

SI hæc porro Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiumenti afferret, prouisione futurorum, ad bene regendam & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore & gloria fuissent Astrologi apud Reges & rerum publicarum Principes; at contra prorsus euenit, nam seuerissimis multorum Principum decretis & edictis explosam & damnatam & grauissimis suppliciis addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi, seu Chaldęi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Vitellio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano

Professores diuinandi futuris ex astris publicis multorum Principum decretis esse ciuitatibus eiectos.

niano, præſertim autem Iuſtiniano, quibus huius artis ſtudium & exercitatio, nō ſolum vt inanis, & veritatis expers iudicata eſt, ſed etiam vt ciuitatibus, & ſocietati hominum noxia, & peſtilēs, ſemper viſa eſt deteſtabilis? Sed quid attinet in re manifeſta, quæ turbam teſtium non deſiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, poſt hominum memoriam vix fuiſſe quemquam vllo tēpore vel magnitudine ingenij, vel præſtantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique inſigni aliquo nobilem, ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta non quaſi meras nugas, & quiſquilias floccifecerit, penitusq́; contēpſerit. Vulgus modo ſtolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua mirá que audiendi, & noſcendi curioſum, iſtis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hiſce commentis leuiſsima quædam ingenia lucri magis, quam veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac ſeditioſa, & ſapientiæ optimatibus ſemper infenſa, rerumque vtilium & aliis notarum faſtidioſa, nouarum autem & ignotarum, atque adeo etiam incomprehenſibilium auidiſsima: denique quibus non tam cordi & curæ eſt vera noſſe, quàm videri vulgo ea ipſos ſcire, quæ ſummi philoſophiæ antiſtites neſcire ſe confitentur.

Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur.

HANC rationem egregio S. Ambroſij dicto concludam. Ita ſcribit Ambroſius libro 4. in Hexæmeron cap. 4. *Sapientia Chaldæorum telæ araneæ comparatur, in quam ſi culex aut muſca inciderit,*

B. Ambroſius prædictiones Aſtrologorū comparat telæ araneæ.

derit, exuere se non potest: si vero validiorum animantium vllum genus incurr sse visum est pertransiuit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreāt, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cùm videritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ texunt quæ nec vsum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ Iudiciariæ.

Octaua ratio OCTAVA RATIO. Fundamenta, & firmamenta huius artis, aut nulla sunt, aut certè infirmissima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma & stabili vtitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines auctoritatem, fidem, ac probabilitatē habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum: partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est, si non actu, saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum: Martem siccum, Lunam humidam. Verùm hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia, & calefacere necesse est; lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere, aut

Astra omnia sunt calida

per

per se humectare, vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium, vt Lunam, itidem cætera sidera luce a Sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est, eadémque lucis origo & ratio qui potest esse tam multiplex, dissimilis, atque discrepans ratio, & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cùm est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cœlo, & sideribus vires, atque facultates, & à luce, & inter se multum diuersas, mirandorumq; operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum: nulli veterum vel Philosophorum, vel Astrologorũ vnquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam verò à recentioribus astrologis influentiæ inuentæ, & palàm probatę, ab aliis quoque doceri & defendi cœptæ sunt, quis ex Lycæo paulò grauior & probatior Philosophus nõ eas repudiauit, atque damnauit? Festiuè quidam *asilum ignorantiæ* eas appellauit: ad influentias enim quasi ad vnicum perfugium sese recipiunt, & hanc se in latebram coniiciunt, quicumque mirabilium effectuum proprias & naturales causas, vulgarib. ingeniis, nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare, ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ, vix dici potest quantopere debilitetur robur Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur existimatio: deniq; studium

Aristoteles.

Non esse ponendas in cœlo influētias.

dium eius apud homines, cultusq; languescat, Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio, & conatu laborare, cùm in procliui sit, cuiuslibet effectus ex cœlestibus influētiis rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis, & vera causa paulò obscurior, & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negocio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influētia cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatissimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tanta pisciculum illum vi, ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura rerum adeo reconditum & ab intelligentia nostra remotum, denique nihil de his quorū peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit & torsit, quod nō quiuis è circulo astrologorum, & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

Argumentatio contra influentias.

Verum labor equidē longiùs: reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus, quia lucidus est per lucem calefacit, quomodo idē per influentiam frigefacit? nónne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modo sed etiam aduersas & contrarias? cernimus ita esse natura comparatum, vt omnibus in rebus, in quibus duæ insunt differentiæ vel proprietates

(vt

(vt more philosophico loquar) vna generalis, & quæ vni rei communis est cum aliis multis, altera specialis & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse & rationalem) vt semper differentia,& proprietas specialis,nobilior & perfectior sit generali,vt quæ illã contrahit & determinat,nouæ perfectionis gradum & rationem ipsi adiungens: sicut patet in prædicto exemplo hominis,in quo rationale nobilius est,quàm sentiens. At contra omninò se habet res in hac mirabili astrologorum doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno,exempli causa, duas esse proprietates seu facultates agendi, vnam generalem, & communem ei cum omnibus astris,quæ est vis illuminãdi, & per illuminationem calefaciendi: alteram specialem & propriam Saturni,qua ratione differt ab aliis astris:quæ est facultas frigefaciendi,vel aliqua alia vis alicuius influentiæ.Certum autem est,lucem cœlestem multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate cœlesti,& facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea,duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, vt diximus,sit generalis,altera particularis,inter se contrarias,quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciẽdi per lucem,& refrigerandi per influentiam: nec fert natura rerum & id fieri non posse ratio ipsa decernit.Nam vt in corpore multiformi,& quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant cõtrariæ qualitates & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cere-

bro & in corde: id tamen conuenire non potest in astrum Saturni, quod est secundum omnes partes vnius formæ, ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed vt totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (nõ enim consentaneum est alieno loco de influentiis aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium, quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur: veras & naturales, & proprias causas, atque rationes ex duobus principiis cœlestibus, quæ omnib. sunt conspicua, & experimentis quotidianis explorata, motum dico & lucem, plenè cumularéque ac probabilissimè peti, & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum, quas designãt astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorumdam animaliũ, vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cum tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione cõstent, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiã ad similitudinem aliorum animaliũ, domuum, turrium, mensarum, aliarúmve rerum. Quare valdè friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

Commentum animalium in cælo vanissimum.

23. Vtrum astra natalitia cuiusquam posśint esse certa causa omnium quæ ei euentura sunt.

Alterũ astromantiæ fundamentum.

Secundum fundamentum Astrologorum est

est;natalitia cuiusq; astra esse obseruanda:ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri, & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimum? cur enim astrologi non potiùs obseruent tempus,& cœli, atque siderum statum quo quisquis in vtero conceptus,formatus & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum, quippe tunc primum existit homo,& tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur. Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non considerant astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes, qui contingunt homini sæpiùs post ortum? Cum plerumque vsu veniat vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valẽtiores ad immutandum hominem, quã quę tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum,necesse est variari cõmutata sæpius humani corporis temperatione,vel ob alias potẽtes constellationes, vel ob educationem, vel ob variã viuendi consuetudinem & rationem,vel ob leges patrias,ad quarum normam cogitur quisque vitam, mores,studia,& actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primigeniæ, quam quisque in ortu habuit,reliquum sit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis: nec S.Thomas in 1.Par.quæst.vlt. art.1.abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus, & effectus cœlestis in ortu hominis eis indita & impressa, necessario tandem euanes-

Quam inane sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

An aliquid primigenia materiæ hominis maneat per totam vitam.

S. Thomas.

euaneſcet tota, niſi fingat quiſpiam eiuſmodi virtutem cœleſtem migrare ex ſubiecto in ſubiectum tamquam ex domo in domum mutando domicilia, aut cum præſentit interitum ſuum, aliam pro ſe ſui ſimilem, & quaſi vicariam virtutem ſubſtituere.

24. *Vtrum ſit plus momenti in conceptu hominis quam in eius ortu, ad diuinandum.*

Plvs autem eſſe ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis, quàm in ortu, magiſter iſtorum Ptolemæus locuples teſtis eſt. Is enim in tertio Apoteleſmatum ita ſcribit, *Cum principium tēporale hominis aliquod ſtatuatur, natura quidem, & per ſe illud erit principium, cùm ſemen vtero genitali admittitur, potentia verò & ſecundum accidens, cùm hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admiſſi ſeminis vel caſu, vel obſeruatione deprehendit, illam ſequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoſcendis, conſiderando quæ ſint eo tempore ſtellarum configurationes. cum enim ſemel à principio ſemen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate diſponitur, licet per conſequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatámque materiam naturaliter ſibi aſciſcit magis etiam primæ ſuæ qualitatis diſpoſitioni aſſimilabitur.* Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obſcurè docet, primum, & naturale, atque efficaciſſimum hominis principium, eſſe ſeminis admiſſionem, hominiſque conceptum, atque huic principio potiſſimè inſiſtendum, & inhærendum eſſe ad prænoſcendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus, quam qui

Ptolemæus.

Plus eſt momenti in conceptu hominis quā in ortu.

ad animam pertinent. Sed quia bene nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis, vel admissi seminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis, ne illorum iudicia, & diuinationes, quas ipsi ducũt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiecit: *Qui autẽ horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis.* Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit *de Electionibus*, ingenue fatetur, efficaciam decernẽdi Fatum hominis esse in hora conceptionis, sed quia hæc nescitur ab Astrologis propterea eos ad horam natiuitatis cõfugisse. Quin cum Astrologi premũtur argumẽto Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus, & exitus est, respondere solẽt diuersitatem euentuũ qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam. Haly.

25. De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solùm ad homines.

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam vrbium non hominum modo, fata profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione, quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentúsq; omnes prospici, ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidã Tarutius Mathematicus, vt in Romulo tradit Plutarchus: quã historiam libro secundo de Diuinatione his verbis Cicero enarrat. *Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris* *Tarutius Mathematicus, omnia quæ vrbi Romæ*

 noster,

contigerunt ad vim astrorum, sub qua ea vrbs a Romulo condita est referebat.

noster. in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis etiam nostræ natalem diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus, Romamque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamné Vrbis natalis dies ad vim stellarum, & Lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione cœli primum spiritum duxerit num hoc in latere, aut in cæmento, ex quibus Vrbs effecta est potuit valere? Ita Cicero.

26. Cur obseruatio Astrologica non valeat æque in stirpibus & animalibus, quam in hominibus.

VERVM, quærerem equidem ex istis Astromanticis, num velint eorum diuinationẽ etiam in animantibus & stirpibus valere, vt in homine? Si negent, prodent scilicet suam inscitiam, & suæ artis infirmitatem, inanitatem, atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in stirpibus, atque in homine? immo cur non plus valeat? stirpes namque multo magis, quam homo, à cœlestium corporum potestate & efficientia naturali necessitate pendent. Et cum minus multa & varia atque incerta stirpibus quam homini soleant accidere, facilior profectò esse deberet eorum diuinatio, quæ stirpibus quàm quæ homini sunt euentura. Sin verò annuunt, similiter in stirpibus vt in hominibus valere astrologicam diuinationem, amice rogarẽ ipsos vt diligentissimè obseruarent statum cœli, & astrorum, eo videlicet tempore, quo vel prunus,

vel

vel cerasus, vel pyrus sereretur, aut cum sementis tritici fieret, & ex illa cœli obseruatione promerent etiam prognostica de illis arboribus, scilicet vt diuinarent, quantam illæ arbores prunorum: cerasorum, & pirorum copiam essent laturæ: quantus item ex illa tritici semente spicarum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus. hæc si negent à se posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus, euentúsq; prouideri.

27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios, & Chaldæos.*

TERTIVM fundamentum eorundem Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse cóprobatam: aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Ægyptiis, & Babyloniis, seu Chaldæis, mortaliũ omnium antiquissimis. tradit enim Aristoteles in libro 2. de Cœlo textu 60. & extremo libro 1. Meteororũ: *Ægyptios omnium hominũ vetustissimos haberi*: & in principio operis Metaphysicorum affirmat: *Aegyptios omnium hominum vetustissimos Mathematica studia tractare & colere cœpisse.* Iactabant etiam olim Astrologi, Chaldæos quadringenta & septuaginta annorum millia in periclitandis, experiendísq; pueris quicúmque nascerentur, posuisse. Verùm adeo in aperto, & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, vt à nobis ea vel confutari, vel etiam indicari non sit

Tertium fundamentum Astromantiæ.

Aristoteles.

opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum ſex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldææ, hoc eſt, poſt euerſionem turris Babel, facta nempe linguarum diuiſione, non ſunt adhuc quatuor millia annorum completa. Picus Mirandulanus in cap. 2. li. 12. aduerſus Aſtrologos, teſtes ad redarguendam Aſtrologorum mentitam vetuſtatem adhibet Hipparchum & Ptolemæum, principes ſanè aſtronomiæ: qui vbi pro dogmate aliquo conſtituendo veterum obſeruationes afferunt, nullas profectò afferunt vetuſtiores iis, quæ ſub Nabuchodonoſoro Chaldæorum Rege apud Ægyptios & Babylonios fuêre: ab initio autem imperij regis Nabuchodonoſori ad præſentem annum, qui ab ortu Domini noſtri agitur milleſimus quingenteſimus octogeſimus octauus, non plus bis mille ducentos & triginta duos annos prçteriiſſe conſtat. Porrò commentitiam Ægyptiacarum obſeruationum antiquitatem, perbellè ridet & redarguit Auguſtinus in cap. 40. libro 18. de Ciuitate Dei, ita enim ſcribit: *Fruſtra vaniſſima præſumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem ſiderum comprehendit Aegyptus, ampliùs quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris iſtum numerum collegerunt, qui non multùm ante annorum duo millia literas magiſtra Iſide didicerunt? non enim paruus auctor eſt in hiſtoria Varro, qui hoc prodidit.* Sic Auguſtinus. Sed huic diſputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem aſtrologicam eſſe contrariam veræ philoſophiæ, finem hoc loco ſtatuemus.

Picus Mirandulanus.

Recentiſſimũ eſt Aſtrologia inuentũ.

Auguſtinus.

M. Varro.

NON

NON MODO ASTRA NON ESSE *causas, sed nec esse signa rerum futurarum.*

CAPVT IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Ciuit. DEI, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorumdam non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera, & certa signa.

28. Vtrum astra, si non sunt causæ, saltem sint certa signa omnium futurorum.

ORIGENES quidem certe in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cùm explanaret verba illa, quæ sunt in primo capite libri Geneseos: *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in cœlo, vt per varios aspectus, & coniunctiones præsignificarent, quæ consequentibus temporibus tum vniuerse, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit, velut quendam librum, in quo Deus depinxit atque descripsit quæcumque in toto mundani æui decursu, suo quæque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam, cui titulus erat: *Narratio Ioseph*, olim apud multos in auctoritatem & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha inducitur filios suos alloquens hunc in modum: *Legi,*

Liber qui inscribebatur Narratio Ioseph ab Origene citatus

gi, inquit: *in tabulis cœli quæcumque contingent vobis,& filus vestris*. Plotinus autem condiscipulus Origenis idem sensit, idque docet in libro qui inscriptus est: *Vtrum stellæ aliquid agant*: in libro autem de Fato cap. 6. hunc præterea stellarum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciant, & quasi literas considerent, qui nimirum huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant, ex ipsis figuris, comparatione quadam analogica, eorum significationem,& intellectum solerter indagantes. Quin Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiendo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cœlitus prouidisse,& à tanto facinore eum prohibuisse.

Plotinus. *Porphyrius.*

Hanc sententiam Iulius Serenus libro 9. de Fato, cap. 35. minimè damnandam censet: & quo probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententiis, eam ornat atque confirmat. *Hoc enim* inquit: *non obscurè indicat Isaias cum ait in capite 34. Complicabuntur sicut liber cœli: qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij conuoluendos esse atque complicandos, quasi nunc cœli instar cuiusdam libri sint explicati, & aperti nobis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 21. Annunciabũt cœli iustitiam eius. & in Psalmo 18. Cœli enarrant gloriam Dei: & quod est in primo capite libri Geneseos de stellis, Vt sint in signa: & in Psalmo 88. Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine. Nec verò*, inquit Origenes, *Hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quàm prædicta futurarum rerum à sanctis Prophetis edita, vel præscientia omnium rerum quæ est in Deo.* Plotinus scientiam astrorum ea ratione, vt astra

Iulius Serenus. *Origenes.* *Plotinus.*

signa

ſigna ſunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat, vel ſingulari quodam Dei munere, vel propter eximiam aſtrologię peritiam: ad eam enim comparaudam, opus eſſe acerrima indagatione, ſummaque ſolertia.

IVLIVS autem Serenus ne Auguſtinum quidem ab hac opinione abhorruiſſe putat: quippe in 2.li.cōtra Manichæos cap. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum ſunt in corpore mortali occulta ſunt corda, ita ſcribit: *Neq; enim in illis corporibus cœleſtibus ſic latere poſſe cogitationes credendum eſt, quemadmodum in his corporibus latent, ſed ſicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maxime in oculis, ſic in illa perſpicuitate ac ſimplicitate cœleſtium corporum omnes omnino motus animi latere non arbitror.* Hæc ibi Auguſtinus. *Iulius Serenus.*

29. *Vtrum ſecundum Auguſtinum aſtra ſint ſigna omnium rerum humanarum.*

VERVM, ſi quis locum hunc non prorſus inconſiderate legat, plane comperiet Auguſtinum per cœleſtia corpora non intellegere orbes cœleſtes, ſed corpora beatorum hominum, poſt reſurrectionem cœleſti gloria & immortalitate donata, & ponere eum diſcrimen inter homines in hiſce caducis corporibus viuentes, & eoſdem poſt reſurrectionem in glorificatis corporibus immortalem & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici ſimulatione callide tegant, & occultent, ideóq; ſæpe alios fallant: in his verò manifeſta erunt omnium corda omnibus, omniſque prorſus aberit ſimulatio *Excutitur locus Auguſtini.*

latio

latio,fictio,atq; deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proxime consequentibus eius verbis palam est: hæc enim subtexuit: *Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum poßint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantißimo amore veritatis, & hoc solum tegũt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur Nihil est enim occultum, quod non manifestabitur.* sic Augustinus. Quare cùm Augustinus satis explicatè & aperte loquatur de corporibus hominũ glorificatis, non autem de cœlis vel astris, demiror sanè Iulium Serenum tam incogitanter & oscitanter legisse hunc locum, vt propter eum maximè, Augustino affinxerit huiusmodi sententiam, cuius nec vllum eo loci vestigium apparet: & extat apud eundem in libro 5. de Ciuitate Dei copiosa & grauis confutatio.

§ 30. *De natura & varietate signorum.*

Astra non esse certa signa rerum futurarum

Cæterum, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienum à vera philosophia, sed etiam sacris literis cõtrarium. Ac licet complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum, nouis tamen aliquot argumentis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant, hoc loco vtendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori & communi causa proficisci necesse est. nam

nam quod præter hæc quartum membrum fingi posset, videlicet vt illud signum necessario sit coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id non est diuersum à tertio membro: talis enim connexio, & coniuncto non aliter esse potest, quam vt causa illa prius ex se pariat id, quod est signum: deinde id quod est signatum, aut vt idem quod causam excitat, vel admouet ad agendum, simul etiam adhibeat & applicet id, quod est signum ad præsignificandum: vtrumque autem horum ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sidera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est tam cœlestia, quàm sublunaria ab eadem superiori & communi causa proueniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusque causa. At causam communem cœlestium corporum & sublunarium, necesse est esse vel corpoream, vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superius cœlis est: relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel Angelos qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habitúque, & in siderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tamquam notis, atq; signis inibi descriptis euenta rerum humanarum

manarum prænotent, atque præmonstrent. At enimuero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab angelis ad maxima scelera, & execranda flagitia.

Angelorum nulla est actio transiens præter motum localem.

Ad hoc, Philosophia docet, necnō & Theologia idem tradit; Angelorum nullā esse actionem, quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quam motum localem, nec angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluūt orbes cœlestes, non aliter circa res sublunares operari censent Philosophi. & Theologi, quàm per motum & lumen cœli: nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superiùs sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clarè, distinctè, certoq; præmonstrari, nemo dicet, qui verisimilia, & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab illa prouenire debent: alioquin fieri non potest vt se inuicem certò indicent: à Deo autem & angelis, quæ in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter se habent: quæ autem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quomodo astra quæ sunt certo numero comprehensa, & semper vniusmodi & necessariò, ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum

pemodum infinitæ ſunt multitudine ac varietate, & inter ſe plurimum differentes, atque diſcrepantes? quomodo eadem ſiderum poſitura & conformatio, ſub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis naſcuntur, poteſt eſſe certũ ſignum proprie & diſtincte præſignificans tot, tamq; varios, ac diſſimiles caſus,& euẽtus,qui in illis cernuntur? Quare ſi aſtra ſunt ſigna rerum futurarum, earumdem quoque cauſas eſſe fatendum eſt,quod ſi cauſas eſſe negamus,etiam ſigna eſſe negandum eſt.

31. *An Cometæ ſigna ſint humanarum rerum.*

DICES, cometas,qui in ſublimi aëre generantur ſigna eſſe, quæ inſignes admodum caſus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec cauſæ ſint,nec effectus: quare idem quoq; aſtris accidere reſpectu rerũ ſublunarium, non eſſe incredibile. At ego cometas certa ſigna humanorum caſuum & euentuum numquam concedam,licet hoc tam vulgò perſuaſum ſit,quàm eſt à Sapientibus improbatum. Quod ſi hoc, cum vulgò conſentiens opinarer, dicerem cometas à ſtellis rerum futurarum effectricibus excitari,vt eas res antegreſſi præmonſtrent. De ſtellis autem ſecus eſt,his enim nulla eſt corporea cauſa ſuperior.

32. *An qui aſtra faciunt ſigna rerum futurarum, ſimul etiam neceſſariò inducant & aſtruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur iſtius opinionis

neantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

TESTIMONIVM autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solùm habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio, quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimã quartam Orthodoxorum, qua quærebatur, quemadmodum intelligendum esset, quod dicitur ab Esaia, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait; *quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando cum pellis extensione, dicentes: Qui extendit cœlum sicut pellem, aliquando cum firmato fumo, Cœlum, inquit, seu fumus firmatum est, aliquando cum rotunditate cameræ: Qui extendit, inquit, Cœlum velut cameram: Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparationem conferunt cum aliis rebus, vt apud Esaiam cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101. cum vestimento veterascente & commutando.* Sic Iustinus. Hieronymus verò super illis verbis hæc scribit: *Considerandum, quod non dicat interire Cœlos, sed replicari, siue complicari quasi librum, vt postquam omnia peccata aperta fuerint, & relecta, complicentur qui priùs aperti fuerant, vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam* DEI, *reuelare iram eius, & probare ac*

Explicatur locus Isaiæ ex cap. 34.

Iustinus martyr.

Psalm 103.

Esaiæ 51. iuxta 70. Interpretes.

Esaiæ 40. iuxta 70. Interpretes.

Beatus Hieronymus.

testificari hominum scelera.

B. Thomas Lyranus.

SANCTVS THOMAS,& Nicolaus de Lyra aliter exponunt: *Complicabuntur*, inquiunt, *Cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in sideribus descriptos casus & euentus futuros.* Alij sic interpretantur: *Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit.* Sunt etiam qui explanent hoc modo. *Ministerium & vsus cœlorum atque syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet: nam licet non prorsus interibunt cœli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministeriis & obsequiis hominum causa, ab illis post diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quem posteaquam eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est, complicare & claudere solemus.*

NEC displicet mihi interpretatio eorum, qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonstrationem aduersus gentes, de quibus illic Esaias loquitur, tantam rerum omnium perturbationem & confusionem; tantam denique hominum tristitiam dolorem & conflictationem; vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restingui, stellæ de Cœlo cadere, motúsque earum conturbari, deniq; cœlum complicari, & recedere. nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur, recedere vel abire. sic enim habes in cap. 6 *Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.*

SED

SED quò planior ſit, & facilior ad intelligendum etiam non valdè doctis ſimilitudo libri, qua vſus eſt Eſaias, ſciendum eſt, apud Hebræos antiquitus libros ſacros diuerſa forma ſcribi, & compingi ſolitos eſſe, quam nunc ſcribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum dumtaxat folium ſiue membranam oblongam, quæ circa cylindrum ſiue axem ligneum circũplicabatur, inſtar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiuſmodi libri aliquam referre cœlorũ ſimilitudinem & imaginem; quia ſicut axem illum ligneum, qui in medio voluminis eſt, complures ipſius membranæ ceu ſpiræ, altera ſuper alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram, quæ medium totius vniuerſi axem tenet, cœleſtes orbes alter ſuper alterum, collocati in orbem circumplectũtur. Verùm de teſtimonio Eſaiæ ſatis dictum ſit; cuius cùm tam multæ ac variæ ſint expoſitiones, nulla earum tamen mirificos iſtos aſtrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat. *Antiquus mos Hebræorum ſcribendi.*

QVA RATIONE NONNVLLI Aſtrologi multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc diſputatio, finémque perducatur, vt cauſas aperiamus, cur permultæ quorumdam Aſtrologorum prædictiones veræ fuerint, & cùm rebus ipſis, euentiſque mirabiliter congruentes. hanc enim quæſtionem, cùm eius mentio ſupra inci-

differ, quò melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerúmque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicatum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodiéque admodum vulgare est, quinetiam à grauibus viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam Astrologos, quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vsu ipso euentuque comprobatæ, & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit, quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionum, causas eius disquiramus, videlicet, qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænunciari quę quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate, firmitatéque artis astromanticæ, quam nullam esse satis supérque ostensum est, sed aliis ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta Astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

Prima Cavsa. Veritas iſtarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & ſocietate, quam iniuit Aſtrologus cum dæmone; vel ex occulto eius afflatu & inſtinctu, quo etiã neſcientes homines ad diuinandum inſtigantur. Hoc tradit Auguſtinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciuitate Dei: *Non immeritò*, inquit, *creditur, cùm Aſtrologi mirabiliter multa vera reſpondent, occulto inſtinctu fieri ſpirituum non bonorum, quorum cura eſt has falſas & noxias opiniones de aſtralibus fatis, inſerere humanis mentibus atque firmare, non horoſcopi notati & inſpecti aliqua arte, quæ nulla eſt.* Sic Auguſtinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipſe præſentire, aut homini præmonſtrare ſoleat.*

Dæmon autem ſuggerit homini, quod ab eo diuinetur, vel palàm ſe oculis eius aſpectabilem, & conſpicuum offerens, eúmque futura humanis verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus præſignificantibus futura, citra vllam corporis ſpeciem & figuram: vel immiſſa ſcriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones contineat: vel dormienti per ſomnia, aut vigilanti afficiendo & commouendo phantaſiam, fingendóque phantaſmata idoneè ad repræſentandum id, quod diuinandum eſt, atque incitando hominem ad prædicendum id, quod repræſentant phantaſmata. Scire autem poteſt dæmon futura, quę prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnum-

quam enim Deus ad agendum aliquid vtitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænunciare homini futura, quæ ipsemet postea facturus est: solet ob incomparabilem sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines, qui longissimè absunt, deferre. Potest item dæmon ex clandestinis consiliis, verbis, scriptis, ex signis, quæ in corpore tam exterius, quàm interius apparent, occultas hominum cogitationes & deliberationes tam præsentes quàm futuras, solertissimè coniectando, cognitas habere. Idémque coniicit ex præparatione causarum, aliarúmque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent cócurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutámque scientiam; callidissimus, atque sagacissimus est ad præsentiendum & prænoscendum futura.

Dæmon quibus modis futura præscire possit.

Augustinus.

Hoc ipsum quod hîc docuimus, quia enucleatè apertéque tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite decimo septimo, libet verba eius adscribere, *De fatis,* inquit, *siderum qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus, Talibus enim disputationibus etiam orandi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis quæ rectissime reprehenduntur, ingerunt, accusandum potius Deum auctorem siderum, quam hominum scelera. Ideoq; fatendum est, quando ab istis vera dicuntur, instinctu*

stinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissima iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam, quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi sunt, ne consortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hactenus sunt Augustini verba.

36. *Quot modis & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum, vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CÆTERVM, grauissimo se obstringunt scelere, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum. Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmonis discipulum Astrologum, ratus esse dæmoni futura omnia explorate percepta. hoc enim cum vnius Dei proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etiam dæmoni tribueret, impietatis & idololatriæ crimen esset. Deinde, si crimi-

religione, mala, nec ſanè immeritò, ac temerè, hominum exiſtimatio: Denique multi de iſtis capti à cenſoribus fidei noſtræ, quos Inquiſitores vocant, vel vltro, vel coacti, habita ſcilicet quæſtione, admotiſque cruciatibus, ſuam cum dæmone ſocietatem, & familiaritatem confeſſi ſunt. verùm de prima cauſa ſatis.

SECVNDA CAVSA. Aſtrologos diuinare futura, nonnumquam accidit ex occulta diuinæ prouidentiæ diſpoſitione, quæ, vt in quarto & ſeptimo libro Confeſſionum inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes conſultorum aliquoties ignoto quodam inſtinctu ſic agitat, vt neſcientes proferant, quæ conſulentes, vel ex eorum meritis, vel ex abyſſo iuſti iudicij Dei oporteat audire. *Auguſtinus.*

38. *De vſu ſortium apud Antiquos ad prænoſcenda futura.*

HVC referre etiam conuenit ſortes antiquis vſitatas, quando videlicet verſibus alicuius poëtæ ſortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnumquam contingebant illis carmina, vel præſentibus, vel futuris negotiis mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adoleſcenti, nec imperium ſperanti, dum Virgilianas ſortes ſcrutatur, verſus ex libro Æneidos 6. exiêre, qui futurum illi imperium præſignificabant his verbis,

Tu regere Imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, paciſq; imponere morem;

Parcere subiectis, & debellare superbos.

NEC mirum ita euenire, Deo volente, ideóque mentem mouente, linguam moderante, & sortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui non solùm ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiam ex ore asinæ qua ille ariolus vehebatur, verissima futurorum edidit oracula.

Numer 23. & 24.

39. Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & variis, ac perniciosis erroribus implicari.

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapienter, & salutariter monet Augustinus in libro secundo de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnumquam vsu venire, vt dæmones, vel per ipsos etiam homines multa vera prædicant, quod nōnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi, atque curiosi, noxia persuasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis, prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. *Hinc fit*, inquit, *vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis, quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum*

Augustinus.

Valde obseruanda Beati Augustini sententia

num

num generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant, quam dicunt: multáque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati curiosiores fiant, & sese magis magisq; inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, Sed etiam si dixerint vobis, inquit, *& ita euenerit, ne credatis eis. Non enim quia imago Samuëlis mortui Sauli regi vera prænunciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua fœmina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonij correptione, atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ, vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudianda, & fugienda Christiano.* Sic Augustinus. His causis adiiciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque compertas.

Deuter 13.
1. Reg 28.
Actor. 16.

40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & vsu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.

TERTIA CAVSA. Non pauci diuinant non tā peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quam singulari quadā sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia, vsuque & exquisita eorum hominum, quibus diuinatio fit,

fit negotiorum, morum, ſtudiorum, & ingeniorum obſeruatione, atque notitia. Etenim quidam ſunt, qui perſpectis quorumdam hominum temperamentis & affectionibus corporum, ſtudiis item, exercitationibus, inſtitutis, familiaritatibus, denique virtutibus, aut vitiis, multa euentura eis prouident, ipſiſque magna aſſeueratione & auctoritate prænunciant, ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, ſi quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à ſuis eum occiſum iri prædixerit; hominémque frequentiſſimum in furtis & rapinis, ſuſpendio periturum; religionis contemptorem, falſæque doctrinæ proſeminatorem contra veritatem fidei, & Eccleſiæ Catholicæ auctoritatem, ignis ſupplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vſus eſt Annibal, qui perſpecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis & C. Flaminij Romanorum Coſs. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis inſignem cladem valdè fidenter, & aſſeueranter prædixit; eámque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, comprobauit.

Diuinatio Annibalis.

41. Nimiam credulitatem ac leuitatem conſulentium Aſtrologos, interdum conducere, vt eorum prædicta vera cadant.

QVARTA CAVSA. Non raro Aſtrologorum diuinatio vera exiſtit ob ſtultam conſulentium credulitatem: multi namque facillimè credunt quæ dicuntur ipſis de rebus quas vel maxi-

mè

mè optant, vel timent vehementer, atque perhorreſcunt. Solet enim eiuſmodi credulitas inſtillare animis conſulentium magnam ſpem rei bonæ à diuinis promiſſæ, vel ingentem metum iniicere triſtium & acerborum caſuum, calamitatiſque ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cùm potentiſſimi ſint ad afficiendum & commouendum hominem, crebrò efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam ſpes ardenſque deſiderium excitant, atque incitant homines vt ad bona ipſis promiſſa ſedulo ſe comparent, & omnibus ſuis opibus, viribuſque contendant: quò fit, vt ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum ſuorum & alienorum promiſſorum compotes facti, perueniant. Ex aduerſo autem metus, pauor, horrórq; prædictorum malorum, atque calamitatum, ſæpè faciunt homines cunctanter, ac dubitanter aggredi negotia, timidè, ac negligenter perſequi, & quocumque obiecto impedimento turpiter & infœliciter deſerere, eáque ratione in prænunciata ipſis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt ſcribit Liuius) cùm auguria, & auſpicia ſecreto inſpecta infauſtum belli exitum minarentur, auſpices & duces ne militem in arma euntem funeſto nuncio conſternarent, verſis in contrariam partem auſpiciis, omnia fauſta & triumphalia portendi, & à Diis promitti mentiti ſunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hoſtes, quos auguria victores *T. Liuius.*

ctores fore præmonstrabant, fœliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cùm stulto metu occupatus, oppressusque discessum differt; à Syracusanis cum tota classe captus est. Verùm ne disceptatio hæc longius, quàm initio promisimus, & quàm fert instituti nostri ratio producatur, hic finem disputandi de Diuinatione Astrologica faciemus.

Niciæ ducis Atheniensiũ exitialis inscitia

* * *

Deo Iesu Christo Domino nostro, cui soli omnia præterita, præsentia, & futura cognita perspecta, clara & manifesta sunt, gloria, honor & laus. Amen.

Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus fallaces & superstitiosas artes, &c. non modo propter breuitatem, perspicuitatem, elegantiam, verùm etiam propter orthodoxam & accuratam pulcherrimarum & vtilissimarum quæstionum explicationem, tùm luce tùm laude dignissimos iudico.

ALBERTVS HVNGERVS, S. Theol. D. Professor & Procancellarius, atq; Theologici Collegij pro tempore Decanus in Catholica Academia Ingolstadiana.

INDEX.

RERVM PRÆCIPVARVM IN TRACTATV DE MAGIA CONTENTARVM

A

ARCHIMEDIS *sphæra.* *fol.* 24. 25.
Archimedis scientia potentia. 26
Actio Dæmonum est duplex. 39
Apollonij fabula leonis. 43
Astronomica Magia quid sit. 61
Aurum chimicum non potest vendi pro vero. 82. 83
Argentum viuum non est materia omnium metallorum sicut nec sulphur. 84
Authoris sententia de auro alchimistico. 91
Animalia generari possunt solo calore ignis. 93
Auripigmentum est species veri auri. ibid.
Alchimia ars cur non videatur esse vera. 94

Alchimia

Alchimiæ vsus non est permittendus in Republica. 96.
An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam. 227
Annibalis somnium de vastatione Italiæ. 139
Alexandri Magni somnium. 141
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipiendas reuelationes diuinas. 148
Argumenta S. Scripturæ quibus astrologica diuinatio refellitur. 173
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatione cum Ecclesia cuiusdam Mathematici. 179
Animaduersio in Petrum de Aliaco. 181
Argumentatio valida contra Astrologos. 183
Astrologorum prædictiones si essent veræ, essent odiosæ hominibus. 207
Astrologorum prædictiones cui generi hominum arrideant. 221
Astrologorum fundamenta. 222.227.231
Aristotelis sententiæ tollunt è medio Astromantiam. 218
B. Ambrosius comparat prædictiones astrologorum telæ araneæ. 231
Astra non esse certa signa rerum futurarum. 236
Annibalis diuinatio. 256.
Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis Pharaonis virgarum in serpentes mutatio. 123.119
Amnes retrofluentes. 44

B.

BOëtij opera mira. 27
D Basilij argumentatio contra Astrologos. 192

C

COLVMBA lignea volans. 27
Caput æneum loquens. ibid.
Calor cœlestis & elementariis non differunt specie. 92
Cham fuit idem qui Zoroastres. 98
Caßiani opinio de origine Magiæ. 99
Causæ quinq; cur dormientibus multa diuinitus reuelentur. 147.148
Causæ quatuor cur diuina somnia sint aliquando obscura. 153.154
Caietani sententia aduersus prædictiones astrologorum. 177.178
Catonis dictum in Astrologos. 216

D

DÆmones cur simulent animas demortuorum. 76
Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis. 123
Dæmonum natura & munus secundum Platonem. 134
Dæmones cur olim non doctis sed imperitis somnia dederint. 151
Dæmonum astutia in dandis somniis. 153
Deus variis modis afficit homines per somnia. 145.146
Decreta contra astrologos iudiciarios. 171
Dilemma aliquod contra astrologos. 207

E

Epicureorum opinio de somniis. 126

G

D.Gregorius sex somniorum causas tradit. 137

Eiusdem

Eiusdem memorabilis sententia de somniis. 144

H

Historia Iannis & Mambris Magorum Pharaonis. 115.

Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum. 132

Hebraeorum antiquus mos scribendi. 249

L

Lamiarum ingenium & libido. 18

Liberi arbitrij vsus nunquam est perfectus in somno. 160

M

Magorum figmenta. 15

Magorum opera varia. 13

Magi Persarum quales. 25

Magia naturalis. 21

Magia naturalis triplex, ibid.

Magi quomodo daemonibus imperent. 34

Magiae variae species. 58.59.76

Magiae vsus. 109.110

Magia vetita diuinis legibus. 110

Magiae vnde tanta authoritas. 105

Magiae origo prima à Daemone. 100

Miraculum quid sit. 54

Miraculorum verorum tres gradus. 55

Miraculorum verorum quinque differentiae à falsis & simulatis. 55.56

Mortuos nulla vi magica posse reuiuiscere. 20

N

Necromantiæ vsus antiquus. 70
Necromantiæ confutatio. 72
Niciæ ducis Atheniensium inscitia exitialis. 258

O

Opera quæ possunt dæmones facere. 40
Opiniones tres de serpentibus Magorum Pharaonis. 116.117.118
Oenomaus confutator oraculorum Apollinis. 174
Origenis disputatio contra Astrologos. 180.181

P

Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi dæmones inuocent. 35
Philonis sententia de origine Magiæ. 96
Porphyrius quid senserit de veritate somniorum. 135
Pythagoræ mos & consuetudo. 136
Petrus Aliacus plurimùm peccauit contra chronographiam. 214
Professores diuinandi futura, aliquando fuisse eiectos è ciuitatibus. 220.221

R.

Remora piscis. 23
Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis. 64
Rationes quinque pro Alchimistis. 88
Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo discußit. 105.& 106
Ratio cognoscendi somnia duplex. 143

Ratio quædam contra Astromantiam. 176

S.

Salomonis Magia naturalis. 28
Statuæ per se incedentes. 41
Statuæ loquentes more humano. 41.42
Samuel an fuerit verus qui per Pythonissam repræsentatus est Sauli. 67
Smerdes magus inuasit regnum Persarum. 79
Sulphur non est materia metallorum omnium. 84
Somnia omnia esse vera Stoicorum & Pythagoræ opinio. 125.126
Sententia quædam vera de somniis. 127
Somniorum causa. 127.138.140.143
Sententiæ variæ de causis somniorum. 133
Somnium Cyri. ibidem.
Senesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit. 135.136.
Somniorum dæmonis duo genera. 141
Somnia quædam impiis hominibus data sunt à Deo. 152
Somniorum quatuor genera sine vitio possunt obseruari. 155
Somnium Salomonis cur illi fuerit datum. 163

T.

B. Thomæ sententia de operibus Magorum. 18
B. Thomæ argumentum contra Necromantiam. 72
Testimonia scripturæ de somniis. 131
B. Tertulliani de Necromantia. 74

V.

Voces quomodo poßint esse causæ efficientes rerum aliquarum. 31

Vtilitates artis Chimicæ. 86

Vanitas maior eorum qui obseruant somnia quem astra. 157

Vsus rationis sæpe est liber in somno, 160

Vita hominis est instabilis, qui non secundum rationem sed sensum viuit. 206 & 207

X.

Xenophanis & Epicuræorum opinio de somniis. 120. & seq.

Z.

Zoroastres Magiæ parens. 97

Zodiacus apud Astrologos duplex. 191

FINIS.